

”Trollittaa niin että ihan lollittaa”:
ttA-johtimiset uudisverbit

Maisterintutkielma

Reetta Niinisalo

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Reetta Niinisalo	
Työn nimi – Title ”Trollittaa niin että ihan lollittaa”: <i>ttA</i> -johtimiset uudisverbit	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Helmikuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 108 sivua liitteineen
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksessani selvitän, miten <i>ttA</i>-johdinta käytetään nykypuhekielessä ja miten sen merkitys ja käyttö on muuttunut verrattuna aikaisempaan ja toisaalta yleiskieleen. <i>ttA</i>-johdin on nykypuhekielessä kuten yleiskielessäkin produktiivinen ja monikäyttöinen johdin. Kielioppi ja johtaminen muuttuvat yleensä sanastoa hitaammin, mutta <i>ttA</i>-johtimen nykyinen produktiivinen käyttö puhekielessä vaikuttaa eroavan esimerkiksi muutama vuosikymmen sitten tehdyistä johtimen kieliopillisista kuvauksista, joten <i>ttA</i>-johtimen nykytilan tarkastelu on perusteltua.</p> <p>Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen, eli tarkasten <i>ttA</i>-johtimisten uudisverbien muotoa ja merkitystä ja lisäksi vertailen niitä yleiskieleen vakiintuneisiin ja ajallisesti varhaisempiin verbeihin, jolloin näkyviin tulee paitsi <i>ttA</i>-johtimen nykyinen puhekielinen käyttö myös sen ajallinen muutos. Puhekielellä tarkoitan tässä tutkimuksessa laajasti sekä puhuttua että kirjoitettua informaalia ja puheenomaista kieltä, eli puhekielisyys viittaa informaaliin rekisteriin.</p> <p>Tutkimuksen perustana ja vertailukohtana ovat yleiskieleen pohjaavat perinteiset kuvaukset <i>ttA</i>-johtimen merkityksestä ja käytöstä. Tutkimustani ohjaa kuitenkin käsitys johtamisesta kognitiivisena prosessina ja pyrin pääsemään mahdollisimman lähelle produktiivista johtamista ohjaavaa tavallisen kielenkäyttäjän kielitajua tarkastelemalla uusimpia ja vielä vakiintumattomia uudisjohdoksia. Luokittelun taustalla on käsitys prototyypisistä kategorioista ja kategorioiden sisäisestä perheyhtäläisyydestä.</p> <p>Aineistoni koostuu 112:sta <i>ttA</i>-johtimisesta uudisverbistä ja lisäksi jokaista verbiä kohden yhdestä autenttisesti esimerkkikontekstista, jossa verbiä on käytetty. Lisäksi muodollisten piirteiden osalta on käytössä Nykysuomen sanakirjan <i>ttA</i>-johdoksista koottu vertailuaineisto.</p> <p>Muodollisesti <i>ttA</i>-johdin näyttää olevan puhekielessä vapaampi, eli erilaisia mahdollisia muodollisia variaatioita (tavuluku, ensitavun laatu jne.) on uudisverbeissä vertailuaineistoa enemmän. Toisaalta aineistossani on nähtävillä vertailuaineistoa vahvempi tendenssi siihen, että yksi piirre, kuten CV-muotoinen ensitavu (<i>warettaa</i>), on yleistynyt selvästi muita yleisemmäksi, mikä kertoo mallijohtamisen tärkeydestä spontaanissa johtamisessa.</p> <p>Semanttinen luokittelu paljastaa, että <i>ttA</i>-johdin on saanut uusia merkityksiä ja funktioita nykyisessä puhekielessä kun taas perinteiset kausatiiviset (<i>syödä</i> > <i>syöttää</i>) <i>ttA</i>-johdokset puuttuvat aineistosta lähes kokonaan. Uudisverbeissä ei ole juuri ollenkaan verbikantaisia johdoksia ja monissa verbeissä johtimen merkitys on hyvin epämääräinen (<i>tuuri</i> > <i>tuurittaa</i> 'käydä hyvä tuuri'). Tämä kertoo siitä, että <i>ttA</i>-johtimesta on tullut aiempaa selvemmin supistumaverbin kaltainen yleisverbistin. <i>ttA</i>-johdinta käytetään puhekielessä esimerkiksi vieraskielisten sanojen kieleen mukauttajana aiempaa enemmän ja monipuolisemmin.</p>	
Asiasanat – Keywords sananmuodostus, johdokset, uudissanat, <i>ttA</i> -johdin, puhekieli	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, Fennicum	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen esittely ja taustoitus	1
1.2 Tutkimuskysymykset	3
2. JOHTAMINEN JA JOHTO-OPIN TUTKIMUS.....	4
2.1 Johtamisen prosessi ja keskeisiä käsitteitä.....	4
2.2 Johtamisen tutkimuksen historiaa.....	6
2.3 Kielitaju ja johtaminen.....	9
2.3.1 Synkronia, diakronia ja johtamisen suuntaisuus.....	9
2.3.2 Kognitiivinen näkökulma kielitieteessä	10
2.3.3 Johtamisen tavat kielitajussa	11
2.4 Murre- ja slangijohtaminen	14
2.5 Uudismuodosteet	16
2.5.1 Uuden johdoksen syntyminen kieleen	16
2.5.2 Produktiivisuus ja leksikaalistuminen.....	18
2.5.3 Tilanteisuus ja vakiintumattomuus	19
2.5.4 Polysemia, merkityksen laajentuminen ja homonymia.....	20
2.6 <i>ttA</i> -johdin.....	21
2.6.1 <i>ttA</i> -johtimen kuvaus eri kieliopeissa ennen 1900-lukua	21
2.6.2 <i>ttA</i> -johtimen semanttinen määrittely 1900- ja 2000-luvuilla tehdyissä kuvauksissa	23
2.6.3. <i>ttA</i> -johtimen muodollisia piirteitä	25
2.6.4 <i>ttA</i> -johdin johto-opin tutkimuksissa ja muussa kirjallisuudessa.....	26
2.6.5 <i>ttA</i> -johtimen suhde <i>tA</i> -johtimeen ja supistumaverbin johtimeen.....	27
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	28
3.1 Aineisto	28
3.1.1 Uudisverbien valintakriteerit	28
3.1.2 Keruuprosessi ja aineiston lähteet.....	29
3.1.3 Pääaineiston esittely	30
3.1.4 Vertailuaineiston esittely	31
3.2 Menetelmät.....	32
3.2.1 Luokittelun teoriaa	32
3.2.2 Aineiston muodollinen tarkastelu	35

3.2.3 Aineiston semanttinen luokittelu	37
4. MUODOLLINEN TARKASTELU	39
4.1 Tarkastelun perusteita	39
4.2 Kantasanan sanaluokka.....	39
4.3 Tavuluku	41
4.4 Kantavartalon loppuvokaali	42
4.5 Ensitavun laatu	45
4.6 Astevaihtelu ja johdinta edeltävä konsonanttiyhtymä	47
4.7 Erityistapauksia ja -huomioita.....	49
4.8 Suhde supistumaverbeihin	53
5. SEMANTTINEN LUOKITTELU.....	60
5.1 Luokittelun perusteita ja yleiskatsaus	60
5.2 Instrumentatiivit.....	62
5.3 Instruktiivit	67
5.4 Essentiaalit	70
5.5 Direktionaalit.....	73
5.6 Suomen taivutusjärjestelmään mukautetut vierasperäiset verbit.....	76
5.7 Yksittäistapauksia.....	80
5.8 Uudet kategoriaehdotukset.....	82
5.9 Muut verbit.....	84
6. TULOSTEN POHDINTAA.....	89
6.1 Miten <i>ttA</i> -johtimen semanttiset funktiot eroavat yleiskielestä?	89
6.2 Uudisverbien morfologiset piirteet ja mallit	92
6.3 Lopuksi.....	94
LÄHTEET	98
LIITTEET	

TAULUKOT

Taulukko 1. Uudisverbien ja vertailuaineiston kantasanojen sanaluokat	40
Taulukko 2. Uudisjohdosten ja vertailuaineiston johdosten tavumäärät	41
Taulukko 3. Eri kantavartalon loppuvokaalien (KV) yleisyys uudisverbeissä	43
Taulukko 4. Eri kantavartalon loppuvokaalien (KV) yleisyys vertailuaineistossa	43
Taulukko 5. Uudisverbien ja vertailuaineiston verbien ensitavun laatu	46
Taulukko 6. Astevaihtelun toteutuminen eri astevaihtelutapauksissa uudisverbeissä	48
Taulukko 7. Aineistoni laajimmassa käytössä olevien verbien yleisyys suhteessa vastaava- merkityksisiin supistumaverbeihin	55

KUVIOT

Kuvio 1. Aineiston instrumentatiiviset johdokset	62
Kuvio 2. Aineiston instruktiiviset johdokset	68
Kuvio 3. Aineiston essentiaaliset johdokset	71
Kuvio 4. Aineiston direktionaaliset johdokset	74
Kuvio 5. Suomen taivutusjärjestelmään mukautetut vierasperäiset verbit aineistossa	76
Kuvio 6. Perinteisiin semanttisiin kategoriamääritelmiin sopivat yksittäistapaukset aineistos- sa	80
Kuvio 7. Uudet semanttiset kategoriaehdotukset aineiston pohjalta.....	82

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen esittely ja taustoitus

Suomen kielessä johtamisella on iso rooli ja johtimia käytetään runsaasti hyvinkin erilaisiin tarpeisiin (ks. esim. Häkkinen 1990, 101-143). Johdokset ja uusien sanojen muodostaminen johtamalla on suomen kielelle hyvin ominainen piirre, ja se näkyy yleiskielen lisäksi myös puhekielessä, jossa uusia johdoksia luodaan koko ajan spontaanisti viestinnän tarpeisiin. Voi siis hyvin sanoa, että johtaminen on suomen kielen systeemissä yhtä tärkeä osa kuin vaikka taivutusjärjestelmä.

Johtamista ja johdoksia on kuitenkin tutkittu suomalaisessa kielitieteessä paljon vähemmän kuin taivutusta. Syy tähän voi olla se, että johtaminen on epäjohdonmukaisempaa ja heterogeenisempää ja johdosten merkityksen ja toisinaan muodonkin hahmottaminen on häilyvämpää. Onkin käynyt niin, että toisaalta on tutkittu taivutusta systeeminä ja toisaalta johtamisen tuloksena syntyneitä sanoja varsinaisen johtosysteemin tutkimisen sijaan. (Kytömäki 1992, 1; 1977, 34.) On olemassa joitakin tutkimuksia, joissa pyritään selvittämään myös johtosysteemiä, kuten Kytömäen oma tutkimus (1977) johtimien semanttisista funktioista ja Jääskeläisen väitöskirja (2004) instrumentatiivisten johdosten kategoriasta. Pysin tässä tutkimuksessa omalta osaltani täydentämään tämän tutkimusalan kenttää keskittymällä nimenomaan johtoprosessiin, niin hyvin kuin siihen voi valmiita tuotoksia tarkastelemalla päästä käsiksi.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa yhtä verbijohdinta, *ttA*:ta, ja miten ja millaisia *ttA*-johdoksia nykypuhekielessä muodostetaan. Olen ottanut tarkastelun kohteeksi juuri tämän johtimen siksi, että *ttA* on nykypuhekielessä erittäin produktiivinen ja käytöltään monipuolinen johdin, jolla luodaan sanastoa sekä pysyvämpään että tilapäiseen käyttöön. Yleensä ottaen on niin, että sanasto uudistuu kielessä hyvinkin nopeasti, kun taas kielen systeemi ja kielioppi muuttuvat yleensä hitaammin. Ylimalkaisestikin vertailemalla voi kuitenkin huomata, että ajallisesti vanhemmat yleiskielen johdokset ja uudet puhekielen *ttA*-johdokset eroavat toisistaan sekä merkityksiltään että muodoiltaan, ja *ttA*-johtimen funktio vaikuttaa siten muuttuneen melko lyhyellä aikavälillä. Ajallisen muutoksen tarkasteleminen tuntuu siis mielekkäältä.

Lähtemällä analyysissa liikkeelle johtimesta semanttisen funktion sijaan voidaan saada tärkeää tietoa johtamisen prosessista, erityisesti kun näkökulma kieleen ja johtamiseen on uuden kielitieteen mukainen. Johtimesta lähtevä tarkastelu mahdollistaa myös muodollis-

ten piirteiden tarkemman erittelyn ja sen selvittämisen, miten muodolliset piirteet vaikuttavat johtamiseen ja vaikkapa johtimen valintaan.

Suurin osa tehdystä johto-opin tutkimuksesta keskittyy yleiskieliseen johtamiseen ja kieleen vakiintuneisiin johdoksiin, ja informaali puhekieli ja kieleen vakiintumattomat uudismuodosteet ovat lähinnä sivuhuomion asemassa silloinkin, kun niistä on tutkimuksissa puhuttu (ks. esim. Jääskeläinen 2004, Kytömäki 1992). Tämän tutkimuksen näkökulma on siis uusi siinäkin mielessä, että pyrin pääsemään kiinni uusimpaan produktiiviseen johtamiseen tarkastelemalla nykypuhekielen uusia, (vielä) vakiintumattomia *ttA*-johdoksia.

Puhekielisyys tarkoittaa tässä rekisterin informaaliutta, ja viitataan sillä sekä puhuttuun puhekieleen että kirjoitettuun puheenomaiseen kieleen. Puhun nykypuhekielen uudisverbeistä vastakohtana vanhoille, leksikkoon vakiintuneille verbeille, eli ajallisesti varhaisemmille muodosteille. Aineistoni joukossa onkin paljon paitsi puhekielessä jonkin verran yleistyneitä verbejä myös vain yhteen tilanteeseen spontaanisti luotuja yksittäismuodosteita, joiden ei voi väittää edustavan kielenkäyttäjällä olevaa leksikkoa vaan spontaania sananmuodostusta ja siten kielitajussa olevia johtamisen malleja ja ”sääntöjä”. Samalla teen eroa ns. sääntöperäiseen sananmuodostukseen, jota muun muassa kielentutkijat ja muut tieteenekijät hyödyntävät luodakseen yleiskieleen tai jollekin tieteenalalle uusia sanoja, ja otan tarkasteluun tavallisten kielenkäyttäjien kielitajunsa varassa luomat ja käyttämät uudismuodosteet.

Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten *ttA*-johtimen juuri tämänhetkinen produktiivinen käyttö eroaa sen yleiskielisestä ja ajallisesti vanhemmasta käytöstä. Yleiskielessä leksikkoon kuuluville ja mahdollisesti iältään hyvinkin vanhoille *ttA*-johdoksille voidaan ymmärtää monenlaisia merkityksiä. Kiinnostavaa onkin, mitkä näistä kaikista hahmotetaan niiksi produktiivisiksi merkityksiksi, jotka toteutuvat nimenomaan nykyisessä puhekielessä eli tavallisten kielenkäyttäjien kielitajussa, ja mitkä merkitykset ovat jääneet vain leksikossa olevien johdosten ominaisuudeksi.¹

Johto-opin tutkimus on ylipäättäänkin jäänyt taka-alalle erityisesti viimeisen vuosikymmenen aikana, vaikka joitakin tutkimuksia on alalta tehty. Suurin osa modernista johto-opin tutkimuksesta ajoittuu 1970–1990-luvuille, mikä näkyy tämänkin tutkimuksen lähdeluettelosta. Tutkimukseni yksi tarkoitus onkin paikata tätä aukkoa ja tutkia, pätevätkö aikaisemmat, lähinnä yleiskielen johtamiseen keskittyvät kuvaukset ja huomiot edelleen paikansa myös nykyisen arkipuhekielen suhteen, vai onko johtaminen nykypuhekielessä erilaista kuin aiemmat tutkimukset ovat todenneet.

¹ Esimerkiksi Jääskeläinen (2004, 262) erottelee tutkimuksessaan toisistaan kaikki leksikossa olevat instrumentaatiivien johtimet ja nykyiset produktiiviset uusia instrumentaatiiveja tuottavat johtimet.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tämän työn tutkimuskysymykset ovat:

1. *Millaisia nykypuhekielen ttA-johtimiset uudisverbit ovat muodoltaan ja merkitykseltään?*
2. *Miten näiden verbien muoto ja merkitys eroaa yleiskieleen vakiintuneista, vanhoista verbeistä eli miten ttA-johtimen käyttö on muuttunut?*

Tutkimuskysymyksissä olennaisia termejä ovat nykypuhekieli ja uudisverbi. Puhekieli on tässä tutkimuksessa laajempi termi kuin vain puhuttu kieli. Puhekielellä viitataan kielimuodon informaaliuteen ja spontaaniuteen, ja se voi tarkoittaa puhutun kielen lisäksi myös vastaavan tyylistä, puheenomaista kirjoitettua kieltä esimerkiksi internetissä, pikaviestimissä tai tekstiviesteissä. Laajemmin sen voi käsittää myös muuksi kirjoittamiseksi esimerkiksi silloin, kun teksti ei ole tulkittavissa puheenkaltaiseksi, mutta on tyyliltään informaalia ja spontaania (esimerkiksi blogi- tai forum-kirjoitus). Puhekielen termi tässä tutkimuksessa tarkoittaa siis lähinnä informaalia rekisteriä.

Nykypuhekieli taas tarkoittaa ajallisesti uusinta puhekieltä. Uudisverbillä puolestaan tarkoitan tässä tutkimuksessa sellaista uutta ttA-johdosta, jonka käytöstä en ole löytänyt todisteita ennen 1990-lukua ja joka ei ole vielä vakiintunut yleiskieleen siten, että se löytyisi yleiskielen sanakirjoista. Uudisverbi on siis sekä uusi että suhteellisen vakiintumaton johdos. (Uudisverbin kriteereistä tässä tutkimuksessa ks. luku 3.1.1.)

Tutkimukseni jakautuu kahtia semanttiseen ja muoto-opilliseen analyysiin, eli tarkastelen tutkimuksessa sekä ttA-johtimen funktioita että erilaisia muodollisia piirteitä uusissa ttA-johdoksissa. Toisaalta tutkimuksessa on tarkoitus vertailla uudismuodosteista ilmeviä muodollisia ja semanttisia piirteitä yleiskielisiin ja ajallisesti vanhempiin johdoksiin ja yleiskieleen pohjaaviin ttA-johtimen merkityksen ja muodon kuvauksiin. Yleiskielen verbit ovat muodoltaan ja merkitykseltään vakiintuneempia kuin uudisverbit, ja mahdollisesti myös iältään vanhempia. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda esiin erityisesti ttA-johtimen käytön ajallista muutosta tai kehitystä ja informaalisissa rekisterissä muodostettujen johdosten eroja verrattuna yleiskielen johdoksiin. Mukana on kuitenkin myös puhekielen johdosten vakiintumattomuus: puhekielen muodosteita ei ole rajattu tietoisesti esim. sanakirjassa mihinkään tiettyyn merkitykseen, vaan niitä voidaan käyttää vapaasti ja ikään kuin muodostaa uudelleen uuteen tarpeeseen.

2. JOHTAMINEN JA JOHTO-OPIN TUTKIMUS

2.1 Johtamisen prosessi ja keskeisiä käsitteitä

Johtaminen on yksinkertaisuudessaan sitä, että kielessä jo olemassa olevasta lekseemistä muodostetaan uusi lekseemi. ”Klassisesti” derivaatio eli johtaminen määritellään uusien sanojen muodostamiseksi siten, että vanhaan sanaan lisätään johdin, joko prefiksi eli etuliite tai suffiksi eli päätte. Suomessa johtamisen tunnuksina eli johtimina ovat lähes aina erilaiset suffiksit. Johtimet voidaan luokitella denominaalisiin eli nominikantaisiin ja deverbaalisiin eli verbikantaisiin johtimiin. Toisaalta ne voidaan jakaa myös verbejä tuottaviin ja nomineja tuottaviin johtimiin. Morfologisesti katsottuna johtaminen on sitä, että muodostetaan uusi sanavartalo liittämällä kantamuodon viimeiseen morfeemiin johdin, joka puolestaan voi olla yksitai monimorfeeminen eli koostua yhdestä tai useammasta johdinaineksesta. (Koivisto 2013, 256, 277; ISK 2004 § 155; Koski 1982, 10-12, 61.)

Derivaatioprosessissa on mukana kantasana (*koti, uida*) ja johdin (*kAs, ttA*), joiden yhdistäminen tuottaa johdoksen (*kodikas, uittaa*). Kantasana on siis se lekseemi, johon johdin liitetään uuden lekseemin muodostamiseksi. Kanta eli kantavartalo taas on se aines, joka jää johdoksesta jäljelle, kun johdin otetaan pois (*kodi-, ui-*). (Koivisto 2013; 256, 297.) Kanta-termiä on käytetty tutkimuksissa toisinaan sekä kantasanan että kantavartalon synonyymina, mutta käytän sitä tässä tutkimuksessa nimenomaan kantavartalon merkityksessä. Johto-opin tutkimuksissa käytetään myös termiä juuri, joka on joskus samassa merkityksessä kuin kantasana, mutta toisinaan myös (nykykielessä) kantasanattoman johdoksen johdinta edeltävän aineksen nimitys (*ompelee < ompa-*). (Suihkonen 1994, 12-13; Koivisto 2008, 191.) Jätän juuri-termin tästä tutkimuksesta pois, koska uudisverbien kantasanat ovat nykykielessä tunnistettavia.

Suomessa johtaminen on rekursiivista, eli johtimia voidaan lisätä perussanan lisäksi myös johdoksiin. Tällaista johdoksesta luotua johdosta kutsutaan edelleenjohdokseksi (*syödä > syöttää > syötellä*). Edelleenjohtamisessa eri johtamisen vaiheita voidaan kutsua myös derivaatioaskeleiksi. Edelleenjohdoksen (*syötellä*) kantasana on tällöin sitä välittömästi edeltävä johdos (*syöttää*). (Koivisto 2013, 259; Kytömäki 1977, 39.) Johdin ei liity kantasanan sanakirjamuotoon vaan sen taivutusvartaloon, useimmiten vokaalivartaloon. Saman johtimen sisältävät johdokset muodostavat yhdessä johdostyyppin (Koivisto 2008, 192).

ISK on tuonut johtamisen ja muunkin sananmuodostuksen ja taivutuksen käyttöön laajemmin muotin käsitteen. Muotti tarkoittaa sitä, että jotain rakenteellista mallia käytetään uusien, tyypillisesti monimorfeemisten sanojen muodostamiseen ja vastaavasti olemassa olevat sanat sijoittuvat näihin samoihin muotteihin (Koivisto 2013, 175-176). Johtamisessa muotti jakautuu kahteen osaan, vakioiseen runko-osaan eli sanan lopussa olevaan johtimeen ja muuttujaosaan eli johtimen edelle tulevaan ainekseen (Koivisto 2013, 177-178). Tällöin esimerkiksi *ttA*-johtimen muodostama johdostyyppi on yksi muotti. Kun johdinta käsitellään muottina, fokus kuitenkin laajentuu pelkästä johtimella johtamisesta myös analogiseen mallijohtamiseen (ks. luku 2.3.3), kantasannattomaan johtamiseen (esim. deskriptiivinen *pälättää*) ja muihin samahahmoisiin sanoihin, joita ei välttämättä lasketa johtamiseksi (esim. lainasanojen mukautukset). (ISK 2004 § 148.) *ttAA*-muotti on siis laaja käsite, johon kelpaavat kaikki verbit, jotka päättyvät kyseiseen äännejonoon.

Johtimella johtamisen lisäksi on olemassa myös muita sananmuodostustapoja, jotka usein lasketaan johtamiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi takaperojohto, joka tarkoittaa sitä, että johtimeksi hahmotettu osa (*tarra/ta*) otetaan pois sanan lopusta, ja näin saadaan uusi, lyhempi sana (*tarra*). Kyseessä on siis tavallaan johtimella johtamisen vastakohta. (Häkkinen 1990, 107-108.) Muita ovat esim. ty pistäminen eli lyhemmän sanan muodostaminen poistamalla kantasannasta jokin osa (*akku* < *akkumulaattori*), lohkeaminen (*ateismi*, *monoteismi* jne. > *ismi*), kirjainsanat (*wc* < *water closet*), reduplikaatio eli kahdennus (*popo*, *hahattaa*) ja äännteellinen modifiointi, eli uusien sanojen luominen sanan sisäisiä äännteitä muokkaamalla (*rahista*, *rohista*) (Kieli ja sen kieliopit 1996, 218; Penttilä 1963, 254-258). Johtamiseksi laskeetaan toisinaan myös piiloderivaatio tai nolladerivaatio, joka tarkoittaa sitä, että sanasta kehittyy toinen ilman, että se muuttuu ulkoasultaan mitenkään (Häkkinen 1990, 118). Jotkut aineistoni kantasannat saattavat olla muodostettuja edellä kuvatuilla johtamismenetelmillä, mutta muuten tällaiset muodostustavat ovat kuitenkin epäolennaisia oman tutkimukseni kannalta, koska aiheeni käsittelee nimenomaan johtimella johtamista.

Derivaation käsittelyyn vaikuttaa myös se, että kantasanan sanaluokkaa ei ole aina mahdollista selvittää, ja Kytömäen mukaan ”sanaluokkien rajat eivät aina ole olleet yhtä selvät kuin nykyään.” Sanaluokkakajo ei ole kokonaan semanttinen, joten sama juuri voi esiintyä suomalaisissa sanoissa nominina ja verbinä (*tuule-*). Derivaatiossa kannan sanaluokalla ei välttämättä ole edes merkitystä. (Kytömäki 1977, 74-75.)

Oman tutkimukseni analyysissä on mukana myös sellaisia johdoksia, joiden kantasana on englanninkielinen ja jotka on lainattu suomeen alkuperäisessä merkityksessä, eli *ttA*-johdinta on käytetty vain sanan suomen taivutusjärjestelmään mukauttamiseen. Tätä voi-

daan pitää vain kantasanan mukauttamisena, jolloin se ei kuuluisi ollenkaan johtamisen piiriin, vaikka mukauttamiseen onkin käytetty olemassa olevaa johdinta. Ajatuksena on, että varsinainen johtaminen tarvitsee suomenkielisen kantasanan. (Esim. Koivisto 2013, 206-207.)

Nykyisessä suomalaisessa puhekielessä, erityisesti nuorten käyttämässä internetkielessä, englantia ja suomea käytetään kuitenkin usein rinnakkain ja limittäin. Kielten väliset rajat eivät aina ole todellisessa kielenkäytössä yhtä selkeitä kuin voisi kuvitella. Monikielisellä kielenkäyttäjällä eri kielten sanavarastot voivat olla käytössä rinnakkain ja limittäin, eikä kielten välillä välttämättä ole tarkkaa rajaa. (Muhonen 2013, erit. luvut 4.6 ja 4.8.)

Tämän takia puhekielisten johdosten analyysissä ei välttämättä ole helppoa tai mielekästäkään erottaa toisistaan vieraskielistä ja suomenkielistä kantasanaa. Esimerkiksi on mahdoton sanoa, onko johdos *ragettaa* johdettu suoraan englannin verbistä *rage* vai suomenkielisen välivaiheen kautta, koska se on johdoksessa alkuperäisessä asussaan ja merkityksessään, mutta sana *rage* on todistettavasti käytetty myös suomenkielisessä ilmaisussa, kuten videon nimikkeessä ”Hirveä rage pelin takia :D” (<http://www.findance.com/videt/MKFFK>, luettu 9.12.2013). Kielitajun kannalta suomalaisen välivaiheen mahdollisella olemassaololla ei välttämättä ole edes merkitystä, koska on mahdotonta sanoa, tekeekö monikielinen kielenkäyttäjä ylipäätään eroa suomalaisen ja vieraskielisen kantasanan välillä.

Lisäksi vierasperäisen sanan mukauttamista suomen taivutusjärjestelmään voidaan pitää yhtenä tärkeänä *ttA*-johtimen funktiona uudessa puhekielessä, vaikka se ei edustaisikaan täysin sitä, mitä on perinteisesti pidetty johtamisena. Puhekielen *ttA*-johtimen käytön kuvauksesta häviäisi olennainen osa, jos nämä mukautukset jätettäisiin tarkastelun ulkopuolelle. Tässä tutkimuksessa pidän siis myös vierasperäisistä kantasanoista *ttA*-johtimella mukautettuja lainasanoja johtimella johtamisena ja tarkastelen tällaisia johdoksia muiden uusien *ttA*-johdosten rinnalla.

2.2 Johtamisen tutkimuksen historiaa

Johtamista on käsitelty kieliopissa ja sanakirjoissa jonkin verran jo 1600-luvulta lähtien. Kytömäki (1977, 1992) luo kokonaiskuvaa johtamisen tutkimuksen varhaisista vaiheista käydessään läpi eri kielioppien ja sanakirjojen verbinjohdon käsittelyä aina 1600-luvulta lähtien. Ennen 1900-lukua johdosten analyysi oli käytännössä vain niiden ryhmittelyä ja luokittelua semanttisiin ja morfologisiin perustein, usein diakronisesta eli historiallisesta näkökulmasta.

Varhaisessa johtamisen tutkimuksessa on ongelmana nimitysten kirjavuus, koska kaikilla johtamisen kuvaajilla on käytössä omia termejään, joita muut eivät käytä, ja ryhmittelykriteeritkin ovat erilaisia, kun nimitykset eivät täsmää (Kytömäki 1977, 13). Luokittelujen perustelut voivat olla hataria, ja johdoksia on luokiteltu toisaalta hyvin laajoihin ryhmiin, esimerkiksi Setälän faktitiivit ja kausatiivit yhdistävä, hyvin kirjava ryhmä (mts. 18), ja toisaalta sensitiivisten johdosten ryhmä, joka on erotettu kieliopissa omaksi ryhmäkseen säännöllisesti sen pienuudesta ja rajallisuudesta huolimatta (mts. 17). Erilaisista kannoista luodut johdot on kyllä erotettu, mutta niitä ei ole välttämättä analysoitu sen tarkemmin. Esimerkiksi Von Becker (1824) erottaa nomini-, verbi- ja partikkelikannat, mutta ei jaottele denominaaleja mitenkään (Kytömäki 1992, 65-66).

Varhaisissa tutkimuksissa ei ylipäätään ole systemaattisesti pohdittu sitä, miten kantasanoja ja johtimia erotetaan toisistaan, mutta yleensä pohdinnan näkökulma on diakroninen ja apuna ovat kielihistorian antamat tiedot alkuperäisten sanavartaloiden rakenteesta (Kytömäki 1977, 26). Kantojen mahdollista epämääräisyyttä ja monitulkintaisuutta ei yleensä ole pohdittu. Esimerkiksi Cannelin erottaa omiksi perusosikseen johdoksen kannan ja johdinosan, ja tällöin jäävän kannan sanaluokka ratkaisee, onko johdos denominaalinen vai deverbaalinen. Hän ei huomioi mahdollisia vaikeuksia kategorian määrittelyssä, vaan esimerkiksi *sylke*-vartalo on Cannelinille yksiselitteisesti nominikanta. (Mts. 22.)

Vaikka varhaisessa tutkimuksessa on pyritty selkeisiin kategorioihin ja vältetty monitulkintaisuutta, jo melko aikaisessa vaiheessa on nähtävissä jonkinlaisia merkkejä ristiinluokittelusta, kuten Beckerin tapa erottaa yhdisteisiä johdostyyppisiä nimeämällä ne kahden eri luokan yhdistelmäksi (Kytömäki 1977, 8). Genetz puolestaan huomauttaa ryhmittelynsä ohessa, että moni verbi soveltuu samaan aikaan useampaan luokkaan ja jotkut eivät sovi kunnolla yhteenkään (mts. 12). Jotkut varhaiset tutkijat ovat myös huomauttaneet teonlaatuisten yhdistymisestä joissain johdoksissa, ja pohtivat sillä perusteella ristiinluokittelua ja funktionaalisten suffiksien ja derivaatioaskelten erottamista (mts. 13).

Setälän aikaisempien kielioppien pohjalta luoma käytännöllinen ja suppea viisijako (kausatiivi- ja faktiiviryhmä, refleksiivi- ja translatiiviryhmä, frekventatiivi- ja kontinuatiiviryhmä, momentaaniryhmä ja sensiiviryhmä) tekee ristiinluokittelun hankalaksi. Yksinkertaisuutensa ja selkeytensä takia se on jäänyt koulukielioppeihin aina 1900-luvun loppupuolelle asti (Kytömäki 1977, 16), mikä on varmasti osaltaan hidastanut monitulkintaisuuden ja ristiinluokittelun huomaamista ja sallimista johto-opin tutkimuksissa ja kuvauksissa.

1900-luku

1900-luvulla johtamista on käsitelty kielioppien lisäksi myös akateemisessa tutkimuksessa. Varsinkin vuosisadan alkupuolella luokitteluja on pyritty tekemään edelleen sekä morfologisin että semanttisin perustein, mutta sittemmin mukaan on tullut myös uusia kielioppiteorioita ja laajempi käsitys siitä, mitä johtaminen on ja miten se toimii kielen ja mielen tasolla. Vasta 1950-luvun jälkeen on pyritty erottamaan synkroniset ja diakroniset johdoksen kriteerit toisistaan (Kytömäki 1992, 289). Esimerkiksi Kytömäki (1977) pyrkii luokittelemaan suomen kielen johtimet niiden funktioiden perusteella, apunaan generatiivisen kieliopin ja sijakieliopin teorit ja menetelmät. Tutkimuksessa näkyy vielä perinteinen johdinten luokittelun tarve, mutta näkökulma on modernimpi ja rakenteen sijasta funktioon keskittyvä.

Ylipäätään 1970-luvulta lähtien johtamisen tutkimus on keskittynyt enemmän johtamisen prosessiin kuin valmiiden johdosten luokitteluun, jolloin keskiöön nousee johtimen funktio ja käyttötavat, erillään muista johdoksen merkitykseen vaikuttavista asioista (Kieli ja sen kieliopit 1996, 220; Kytömäki 1992, 289). 1900-luvun loppupuolella on muun muassa julkaistu useita artikkeleita, jotka käsittelevät johdinten luokittelun sijaan johtamisen prosessia erilaisista näkökulmista, esim. sen suhdetta taivutukseen (Kytömäki 1989), johdosten leksikaalistumista kielessä (Häkkinen 1981), johtimen ja kantasanan suhdetta (Räisänen 1978) jne. Nämä artikkelit ovat esimerkkejä siitä, miten johtamisen tutkimus on laajentunut pelkästä luokittelusta tarkastelemaan koko johtamisen prosessia ja siihen liittyviä yksittäisiä ilmiöitä, sekä pohtimaan johtamisen ilmiötä ylipäätään teoreettisesti.

1900-luvun lopulla laajempiakin tutkimuksia on tehty keskittyen kokonaisuuden sijasta vain yhteen osaan johtamista, jolloin kulloinkin tarkasteltavan asian kaikki piirteet saadaan paremmin esiin. Esimerkiksi Länsimäen *Suomen verbikantaiset in:ime -johdokset* (1987), Räisänen *Suomen kielen u-johtimiset verbit* (1988) ja Koiviston *Suomen verbikantaisten UtU-verbijohdosten semantiikkaa* (1991) keskittyvät vain yhteen johtimeen. Pentti Suihkosen *Frekventatiividerivaatio suomen murteissa* (1994) ja Petri Jääskeläisen *Instrumentatiivisuus ja nyky-suomen verbinjohto* (2004) puolestaan tarkastelevat yhtä semanttista funktiota derivaatien kentällä.

1900-luvun lopulla ja 2000-luvulla johtamista on ylipäätään tutkittu melko vähän, joten oma tutkimukseni on tarpeen päivittämään alalla tehtyjä havaintoja. Kaikkina aikoina suurin osa tutkimuksista on keskittynyt lähinnä vakiintuneeseen yleiskieleen ja murre- ja slangijohtamista on tutkittu melko vähän (Suihkonen 1994, 11)², joten puhekielen infor-

² Käytännössä ainoat laajasti murteiden johtamista käsittelevät tutkimukset ovat Länsimäen *Suomen verbikantaiset in:ime-johdokset* (1987) ja Suihkosen *Frekventatiividerivaatio suomen murteissa* (1994).

maalin johtamisen ja uudismuodosteiden analyysi tutkimuksen keskiössä on tässäkin mielessä tuore näkökulma johtamiseen.

2.3 Kielitaju ja johtaminen

2.3.1 Synkronia, diakronia ja johtamisen suuntaisuus

Johto-opissa on välttämättä otettava kantaa jollain tavalla siihen, onko tutkimus synkronisesti vai diakronisesti suuntautunut, eli tutkitaanko johdoksia ja johtamista kielen nykyhetken vai historian valossa. Sekä morfologiaa että semantiikkaa voi tarkastella molemmista näkökulmista.

Diakronisesta näkökulmasta johtaminen on ajassa määriteltävä, suuntainen prosessi, eli ensin on kantasana ja siitä johdetaan johtimen avulla johdos. Johdos on siis syntynyt kantasanan jälkeen. (Koivisto 2013, 222-223; Häkkinen 2007, 18.) Puhtaasti synkronisesta näkökulmasta johdos ja kantasana ovat korrelaatiosuhteessa toisiinsa, mutta niiden ajallisella jatkumolla ei ole merkitystä. Tällöin johdosta ei tarkastella kantasanastaan johdettuna vaan niiden välillä on suhde, jossa toinen on morfeemirakenteeltaan yksinkertaisempi ja toinen monimutkaisempi, eikä esimerkiksi takaperojohdolla ja suffiksilla johtamisella ole eroa, koska niiden semanttinen ja morfologinen suhde on sama. (Jääskeläinen 2004, 54-58.)

Uudemmassa johto-opin tutkimuksessa, erityisesti silloin kun näkökulma on kognitiivinen, synkroninen ote on yleinen ja oletettu. Koska kielenkäyttäjän ei voi todellisudessa olettaa analysoivan olemassa olevia johdoksia kielen kehityksen valossa, synkroninen tarkastelu kuvaa paremmin sitä, miten tavallinen kielenkäyttäjä johdoksia hahmottaa. Kielenkäyttäjä osaa kyllä kielen järjestelmän, mutta hänellä ei yleensä ole apunaan tietoa järjestelmän tai sen osien historiasta (Koski 1982, 89). Kantasanan ja johdosten merkitysvastaavuus ei ole useinkaan selvää ja johdosten merkitys ja johdosmaisuus voivat muuttua ajan kuluessa. Johtamisen heterogeeninen ja produktiivinen luonne tukee ajatusta, että johtaminen perustuu pikemminkin analogioihin ja korrelaatioiden hahmottamiseen, eikä niinkään suuntaisiin ketjuihin. (Jääskeläinen 2004, 52.)

Synkronian ja diakronian välisen rajan vetäminen johto-opissa ei kuitenkaan ole yhtä yksinkertaista kuin voisi luulla, eikä se ole absoluuttinen ilmiö (Kytömäki 1977, 30-31). Tässä tutkimuksessa ote on toki pääosin synkroninen, koska pyrin selvittämään sitä, miten ja millaisilla periaatteilla tavalliset kielenkäyttäjät muodostavat puhekielen johdoksia. Näkökulma on siten nykyhetkessä ja myös ihmisen kognitiossa. Toisaalta diakronia tulee näkyämään tutkimuksessa osittain vahvastikin siinä mielessä, että pyrin selvittämään aineistoni uu-

dismuodosteiden mahdollisia etymologioita ja kantasanan ja johdoksen rakenne- ja merkityssuhdetta. Tällöin kantasanan ensisijaisuuden oletuksella on välttämättä oma osuutensa analyysissä. Diakronian näkökulma on tässä tutkimuksessa kuitenkin esim. yleiskielen johdosten käsittelyyn verrattuna erilaista, koska johdokset ovat nuoria ja vakiintumattomia ja siksi niiden (semanttinen) johtosuhde on yleensä selkeä, tai johdoksen merkitys ei ainakaan ole juuri ehtinyt muuttua alkuperäisestä.

2.3.2 Kognitiivinen näkökulma kielitieteessä

Kognitiivinen näkökulma

Erityisesti 1900-luvulla kielitieteessä on vallinnut tapa eristää kieli ja sen rakenteet kulttuurista, ympäristöstä ja ihmisestä itsestään. Kieli on oletettu itsenäiseksi objektiksi, joka on olemassa ihmismielen ulkopuolella ja siitä erillään. Vastaavasti kielitiede on eristetty muista tieteenaloista, ja kielitiede itsekin on hajonnut lohkoihin, joilla ei juuri ole tekemistä keskenään. (Leino 1999, 16-18.)

Kielen rooli suhteessa ihmiseen ja ympäröivään maailmaan on kuitenkin todellisuudessa paljon monimutkaisempi. Leinon mukaan esimerkiksi Sapir ja Whorf puhuvat ns. suhteellisuushypoteesista, jonka ajatus on se, että kieli ohjaa ihmisen ajattelua ja hänen tekemiään havaintoja ja kategorisointeja maailmasta, vaikka ihminen havainnoima maailma onkin todellinen. Tämän perusteella kieli toimii ikään kuin välittäjänä ja dialogina ihmisen ja maailman välillä, eikä suinkaan vain heijastele maailmaa tai perustu puhtaasti ihmisen biologisille ominaisuuksille. (Leino 1999, 13-16.)

Kognitiivinen kielitiede on kielitieteellinen näkökulma, joka nojaa ajatukseen, että kieltä ei ole olemassa irrallaan maailmasta tai ihmisen muusta kognitiosta ja merkitys vaikuttaa aina myös rakenteeseen. Kognitiivisessa kieliopissa pyritään pitämään kielenkäyttäjät ja kommunikaatiotilanteet mukana tutkimuksessa, vaikka itse tutkimus kohdistuukin kielen rakenteeseen. (Leino 1999, 20-22.) Kognitiivisuus viittaa siis siihen, että kieli on kytköksissä kognitioon ja kielen tarkastelussa korostetaan ihmistä ja kielen käyttöpohjaisuutta (Jääskeläinen 2004, 22-24).

Psykologinen todellisuus

Kun johdoksia ja juuria tarkastellaan synkronisesti, tarkastellaankin ensisijaisesti kielenkäyttäjän intuitiota, mihin liittyen Kytömäki käyttää termiä psykologisen todellisuuden kriteeri. Esimerkiksi verbi *siirtää* tulkittaisiin nykyään luultavasti jakamattomaksi sanaksi eikä joh-

dokseksi, koska sen kantasanaa *siiri* ei enää tunneta. Toisaalta kokematonkin analysoija pystyy erottamaan selkeän johdoksen, vaikka ei osaisikaan eritellä sen alkuperäisiä morfeemeja. (Kytömäki 1977, 29.) Psykologinen todellisuus perustuu johdosten produktiivisuuteen ja läpinäkyvyyteen. Usein produktiivinen on myös läpinäkyvämpi, mutta läpinäkyvän ei tarvitse välttämättä olla produktiivinen. (Kytömäki 1977, 33.)

Pidän tutkimukseni taustalla mahdollisuuksien mukaan edellä esiteltyä kognitiivista näkökulmaa, mutta en pyri soveltamaan analyysissäni kognitiivisen kieliopin teorioita tai tutkimusmenetelmiä. Kytömäen psykologinen todellisuus on tämän tutkimuksen kannalta konkreettisempi ja relevantimpi käsite, koska tarkastelen enemmänkin johtoprosessin lopputulosta ja sitä, mitä voidaan aineiston valmiiden johdosten perusteella todeta kielenkäyttäjän kielitajusta ja uusien johdosten muodostamisesta tai hahmottamisesta heidän kielitajussaan. Lopputuloksen hahmottamisen psykologinen todellisuus on tämän tutkimuksen kannalta olennaisempaa kuin ne kognitiiviset prosessit, joita aivoissa tapahtuu sanoja johtaessa. Tutkimukseni semanttinen analyysi perustuu kuitenkin vahvasti kognitiiviseen näkökulmaan perustuvalla kategorioiden prototyypisyydelle (ks. luku 3.2.1).

2.3.3 Johtamisen tavat kielitajussa

Kun kognitiivisen kieliopin ajatuksia ja ylipäätään kielitajun todellisuutta sovelletaan johtamiseen, johtamisen kantasana + johdin = johdos -rakenne ei välttämättä olekaan paras tai edes oikea tapa tarkastella johtamisprosessia. Monet tutkimukset (esim. Koski 1982 ja Räisänen 1978) hylkäävätkin ajatuksen tällaisesta sääntöperäisestä johtamisesta sen kuvauksena, miten ihminen oikeasti hahmottaa olemassa olevat johdokset ja johtosuhteet ja miten kielitajussa muodostetaan uusia johdoksia. Sen sijaan on monenlaisia enemmän kielitajua noudattavia malleja siitä, millaisia johtamisen tapoja on kielessä olemassa. Tällaisia ovat esimerkiksi korrelaatiojohto, mallijohto ja semanttinen johto.

Korrelaatiojohtaminen

Ainakin Räisänen (1978) ja Koski (1982) ottavat käyttöön artikkeleissaan korrelaatiojohtamisen sääntöperäisen johtamisen rinnalle. Ajatuksena on, että kielen eri johdokset sisältävät yhteenkuuluvia elementtejä, joiden perusteella muodostuu korrelaatiojarjoja:

humajaa : humisee : humistaa : humina : humu

jyräjää : jyrisee : jyristää : jyrinä : jyry

Edellinen sarja puolestaan abstrahoituu korrelaatioon *AjAA : izee : istAA : nA : U*. Nämä sarjat eivät ole kielitajussa suuntaisia, vaan mistä tahansa korrelaation johdoksesta voi siirtyä sarjan toiseen jäseneseen. (Karlsson 1983, 268.)

Korrelaatiojohtaminen tarkoittaa siis, että suuntaisuuden ja johtamissääntöjen sijaan kielenkäyttäjähahmottaa kielessä olevia johdosrypäitä. Kielenkäyttäjähahmottaa useammassa sanarypäässä toteutuvan kahden tai useamman johdoksen välillä olevan suhteen, ja pystyy sen perusteella hahmottamaan ja luomaan uudesta kantasanaista vastaavamerkityksisen johdoksen tai johdossarjan, myös silloin kun jotkut johdosketjun jäsenet eivät ole kielessä toteutuneet. Tällöin esimerkiksi *suudella*-verbi voidaan hahmottaa *suusta* johdetuksi, vaikka väliin jäävää potentiaalista **suuttaa* verbiä ei olekaan kielessä olemassa. Korrelaatiojohtamisella voidaan myös tuottaa sarjasta toistaiseksi puuttuva johdos, jos sanalle syntyy kielessä tarve. (Koivisto 2013, 319-320.)

Kosken mukaan leksikaalisesti derivaation ilmiö ei ole yksiselitteinen, koska sen määrittäminen, kumpi on johdos ja kumpi kantasana, ei aina ole helppoa. Useimmiten on havaittavissa vain kahden sanan välinen korrelaatio, ja Koski onkin sitä mieltä, että korrelaatio on tärkeämpää kuin johtosuunnan määrittäminen. (Koski 1982, 61-63.)

Mallijohtaminen

Mallijohtamisen tai mallisanajohdon käsite laajentaa korrelaatiojohtamisen mallia, koska sen mukaan myös yksittäinen, leksikaalistunutkin johdos voi toimia uuden tilapäismuodosteen pohjana. Mallijohdolla tarkoitetaan sitä, että kielenkäyttäjähahmottaa käyttäen hänelle jo tuttuja johdosrypäitä ja morfologista rakennetta mallina uudelle johdokselle sen sijaan, että käyttäisi muodostuksessa kielen rakenteessa olevia sääntöjä. (Koivisto 2013, 320; Häkkinen 1981, 57; Karlsson 1983, 269.) Tällä tavalla erityisesti vapaamuotoisemmassa johtamisessa, kuten slangi- ja murrejohtamisessa, voi syntyä uusia johdosrypäitä jonkin yleisen johdoksen ympärille (esim. kun yleisessä käytössä on verbi *googlettaa*, mallin mukaan voidaan luoda myös verbi *bingittää* 'etsiä Bing-hakukoneella'), ja vastaavasti olemassa olevat ryhmät voivat laajentua.

Mallijohtamisen ei voi myöskään luottaa johtavan säännölliseen samankaltaisuuteen, koska se perustuu siihen, miten kielenkäyttäjähahmottaa kunkin mallin hahmottaa, eikä siihen, millaiseksi kielentutkija johdoksen rakenteen analysoisi. Jos kielenkäyttäjähahmottaa tulkitsee johdoksen kantasanaksi jonkin muun, kuin mistä se on alun perin luotu, siitä saadun mallin mukaan johdetut uudet johdot voidaan tulkita vain perinteisestä poikkeavalla tavalla. (Suihkonen 1994, 19-20.) Koska vanha sanasto toimii uuden sanaston muodostamisen mallina, tällaiset

poikkeusmuodot voivat saada aikaan sitä noudattavia uusia muotoja, ja siten tehdä poikkeuksesta pikemminkin säännön (Länsimäki 1988, 230-231).

Semanttinen johtaminen

Alpo Räisänen pohtii artikkelissaan (1978) sitä, miten ihmiset todellisuudessa hahmottavat johdoksen ja kantasanan suhdetta ja miten tavallisten kielenkäyttäjien johtaminen itse asiassa tapahtuu. Hän esittelee tässä yhteydessä käsitteen semanttinen johto. Käsitteellä hän ei tarkoita mitään varsinaista johtotapaa, vaan yleensä sitä ajattelutapaa, että kielitajussa johtosuhteita hahmotetaan vain näkemällä sanan yhteys toisiin samankaltaisiin sanoihin (Räisänen 1978, 330). Teorioita tuntematon kielenkäyttäjä ei siis näekään johtamista morfologisesti vaan semanttisesti. Tämän takia korrelaatiojohdolla eli mallien mukaan johtamisella on paljon suurempi merkitys, kuin mitä yleisesti nähdään.

Räisänen mukaan kielitiedettä opiskelemattomat kielenkäyttäjät eivät useinkaan hahmota johdoksia morfologisesti, vaan he saattavat esim. hahmottaa adjektiivin perustuvan edelleenjohdoksen kantasanaksi ensimmäisen adjektiivin, vaikka välissä olisi morfologisesti katsottuna muita johdoksia. Esimerkiksi sanan *pehmentyy* kantasanaksi hahmotetaan *pehmeä*, vaikka välissä olisi morfologisesti tarkasteltuna myös johdokset *pehmenee* ja *pehmentää*. Kielitajussa sana on siis johdettu suoraan adjektiivista yhdysjohtimella. (Räisänen 1978, 325-326.) Puhekielenkään spontaaneita johdoksia ei voitaisi tämän perusteella tarkastella puhtaan morfologisesti, vaan pitäisi ottaa huomioon se, miten teoriaa tuntematon johdokset hahmottaa.

Esimerkiksi Räisänen oppilaillaan teettämässä kantasanakyselyssä paljastui, että monet vastaajat olivat valinneet kantasanaksi jonkin johdoksen merkitystä lähellä olevan, yleisesti käytössä olevan sanan, joka saattoi olla yhtä hyvin kysytyn verbin edelleenjohdos tai kokonaan toiseen etymologiseen pesueeseen kuuluva sana (Räisänen 1978, 326-327). Kielitajussa kantasanaa valitessa on siis olennaisempaa merkityksen läheisyys ja kantasanan hahmottuminen yleisesti käytössä olevaksi sanaksi kuin johdoksen morfologinen rakenne, jota ei välttämättä edes hahmoteta johdoksen ulkomuodosta. Myös Häkkinen on todennut saman ilmiön omassa artikkelissaan, ja mainitsee, että tavallisen kielenkäyttäjän kannalta johdosten tulkinnassa merkitys ja funktio voivat olla rakennetta tärkeämpiä (1981, 60).

Tästä Räisänen johtaa ajatuksen, että johdokset tunnistetaan kielitajussa johdosketjujen korrelaatioita hahmottamalla: johdosta ei assosioida muodolliseen kantasanaansa vaan olennaisempaa on, että sanapesyestä tunnetaan vähintään kaksi jäsentä ja niiden välillä tunnistetaan olevan samanlainen suhde kuin muissa sanapesyeissä (1978, 327-329). Oman tutkimukseni kannalta tämä on olennaista, koska puhekielen vakiintumattomia ja epäsäännö-

lisiä johdoksia ei ole yleensä muodostettu sääntöihin nojaten vaan intuition pohjalta, jolloin semanttiset piirteet, analogiat ja olemassa olevat konkreettiset mallit vaikuttavat uuden johdoksen morfologiseen ulkoasuun ja semanttiseen rakenteeseen enemmän kuin kieliopissa kuvaillut yleiskielen johtamisen säännöt ja kaavat.

2.4 Murre- ja slangijohtaminen

Pääosa johto-opin tutkimuksista keskittyy yleiskielen sanoihin ja niiden johtosuhteisiin, ja murteiden tai slangin johtamista on tutkittu vain hyvin vähän. Näiltä aloilta on olemassa vain muutama yksittäinen tutkimus tai artikkeli. Esittelen näitä kuitenkin tässä luvussa, koska oman aineistoni verbit ovat paitsi spontaaneita usein myös hyvin puhekielisiä ja voivat hyvinkin sisältää murteellisia ja slangin piirteitä, vaikka *ttA*-johdin itse onkin yleiskielinen johdin. Joidenkin olennaisten huomioiden ja käsitteiden esittely murre- ja slangijohtamisen alalta on siis hyödyllistä.

Murrejohtamisen tutkimuksia ja ilmiöitä

Suihkosen väitöskirja *Frekventatiividerivaatio suomen murteissa* (1994) on yksi harvoista pelkästään murteisiin keskittyvistä johto-opillisista tutkimuksista, ja sekin keskittyy vain yhteen merkitystyyppiin johtamisessa. Suihkonen on kuitenkin tehnyt muutamia mielenkiintoisia huomioita, miten murteellinen johtaminen eroaa yleiskielisestä.

Suihkonen on tutkimuksessaan todennut, että jotkut frekventatiivijohtimet ovat yleisempiä tietyillä murrealueilla ja harvinaisempia toisaalla, eli eri johdinten esiintymistiheys vaihtelee alueittain (1994, 326-327). Tämä voisi viitata siihen, että vapaammassa muodostuksessa on alueellisia tendenssejä, eli johtaminen voi rakentua myös pienemmän yhteisön sisäisille malleille eikä pelkästään esim. yleisille historiallisille säännöille, vaikka johdokset morfologisesti ja semanttisesti noudattavatkin yleisiä tendenssejä.

Suihkonen huomauttaakin, että mallisanajohdolla on ylipäätään vahva vaikutus murrejohdosten muodostamisessa, koska muodostajana ovat tavalliset murteenpuhujat eivätkä kielentutkijat, joilla on laaja teoreettinen tietämys kielen rakenteesta (1994, 328). Aineistoni puhekielen johdokset muistuttavat murrejohdoksia tässä mielessä, koska nekin on muodostettu spontaanisti ilman teoreettisen tietämyksen tukea. Myös Länsimäki toteaa, että kielenhuollossa tietoisesti ohjailaan uudissanoja sopimaan jo olemassa olevaan säännöstöön, mutta

murteiden sanasto taas voi kehittyä ja vakiintua poikkeaviin säännöstöihin kirjakieltä vapaammin analogioiden avulla (1988, 230-231).

Länsimäen väitöskirja *Suomen verbikantaiset in:ime-johdokset* (1987) sisältää myös jonkin verran murteellisten johdosten analyysia ja vertailua yleiskieliseen. Hänen tekemänsä huomiot viittaavat myös murteiden vapaampaan johtamiseen verrattuna yleiskieleen. Hän on esimerkiksi huomannut, että vaikka yleiskielessä ei ole yhtään inhimillistä tekijää merkitsevää *in*-johdosta, murteissa tämä tyyppi on yleinen (esim. *höpötin* 'höpöttävä ihminen'). Vastaavasti lähes kaikki teon kohdetta tai tulosta ilmaisevat *in*-johdokset Länsimäen aineistossa ovat murteellisia (mts. 209). Tämä kertoo siitä, että murteissa johtaminen on semanttisesti vapaampaa eli johtaminen ei noudata yhtä tiukasti yleiskielen semanttisia rajoituksia, tai ainakin siitä, että uudet semanttiset funktiot johtimelle syntyvät murteissa yleiskieltä helpommin.

Toisaalta Länsimäki toteaa murteiden ekspressiivisiä *in*-johdoksia tarkastellessaan, että niiden morfologinen kaava on hyvin samanlainen: ne ovat kaikki kolmitavuisia ja johtimen edellä on useimmiten *t* (Länsimäki 1987, 259). Tämä tuntuisi tukevan mallijohtamista myös morfologisesta näkökulmasta, koska johdokset noudattavat eräänlaista kaavaa, joka ei kuitenkaan ole vaatimus johtimen käytölle vaan vain yleinen tendenssi. Olemassa olevat mallit ohjaavat muodostamaan tietynmuotoisia johdoksia silloinkin, kun mikään kielen sääntö ei kyseistä muotoa vaadi.

Vastaavasti murteissa samanasuinen vakiintumaton ekspressiivijohdos on voinut myös syntyä spontaanisti erilaisiin merkityksiin eri yhteyksissä, ilman että kyseessä on polysemia (Länsimäki 1987, 268). Tämä muistuttaa paljon omaa aineistoani, jossa samanlainen ilmiö on yleistä (ks. luku 3.2.3).

Olenainen huomio on myös se, että murteelliset ekspressiiviset *in*-johdokset eivät juuri koskaan ole sävyltään neutraaleja, vaan niihin liittyy jokin affektiivinen sävy. Nämä johdokset rikkovat tietoisesti sääntöjä, jolloin ilmaukseen tulee myös poikkeava sävy. (Länsimäki 1987, 270-271.) Puhekielen uudisjohdokset voivat siis olla luotuja myös affektiivisuuden tavoittelua varten, ei pelkästään informaation välittämistä varten tai jotain uutta tarkoitetta kuvaamaan.

Slangijohtamisen tutkimuksia ja ilmiöitä

Slangissa johtaminen on hyvin tyypillinen tapa muodostaa uusia sanoja, mutta slangin johtopoppia on tutkittu melkoisen vähän. Paunosen kokoamassa *Stadin slangin suursanakirjassa* (2000) on kerrottu jonkin verran slangin yleisimmistä johtimista ja sananmuodostustavoista.

Slangin johtaminen eroaa yleiskielen johtamisesta olennaisesti, koska slangissa on omat yleiskielestä poikkeavat johtimensa ja niitä ei useinkaan käytetä uuden merkityksen luomiseen vaan vain lyhentämään ja muokkaamaan sanaa slanginomaiseksi, ilman että sanan merkitys muuttuu mitenkään (Paunonen 2000, 25).

Slangijohtamisessa johdinten käyttö on selvästi vapaampaa kuin yleiskielessä, eikä sitä sido samanlaiset muutosäännöt. Uusia johtimia voi syntyä, kun johtimet liittyvät erilaisiin kantoihin ja kantojen loput tulkitaan johdinainekseksi ja poimitaan uusiin johdoksiin. Esimerkiksi hyvin yleinen *ari*-johdin (*kastari* 'kastemato', *duunari* 'työläinen') on saattanut liittyä *kk*-vartaloon (*linkk/ari* 'linkk/uveitsi') tai *k*-vartaloon, jolloin *k* on geminoitunut (*valkkari* 'valkoviini'). Tähän malliin perustuen on sitten voinut kehittyä johdoksia, joissa *kk*-aines kuuluukin kannan sijaan johtimeen (*al/kkarit* 'al/ushousut'). (Paunonen 2000, 26.)

Nahkolan artikkeli *Nykykslangin sananmuodostusoppia* (1999) tarkastelee edellä esitellyn tyyppistä slangijohtamista ja kokoaa siitä eräänlaiset säännöt. Hän analysoi sitä, miten slangijohdin liittyy kantaan ja millaisia konsonantteja kannan ja johtimen väliin mahdollisesti lisätään.

Nahkola huomioi, että slangissa on tietyt konsonanttiyhtymät, joita suositaan, ja että lyhyeen, erityisesti vokaaliloppuiseen kantaan yleensä lisätään konsonantteja, kun taas konsonanttiloppuiset kannat pääsevät useammin sellaisenaan myös johdokseen. Slangissakin on siis omat muodostusta ohjaavat sääntönsä ja mallinsa, vaikka ne ovatkin tiedostamattomasti syntyneitä. Nahkola onkin sitä mieltä, että vaikka slangia yleensä pidetään eräänlaisena sääntöjen rikkojana, säännöllinen sananmuodostus on myös siinä tarpeellista viestinnän selkeyden takia. (Nahkola 1999, 216-217.)

2.5 Uudismuodosteet

2.5.1 Uuden johdoksen syntyminen kieleen

Uudissanojen syntymiseen vaikuttavat sekä kielenulkoiset että kielestä johtuvat syyt. Räisänen jakaa uudissanan syntymisen motivaatiot äänteelliseen, morfologiseen ja semanttiseen motivaatioon, joista morfologinen on sananmuodostuksessa olennaisin: kuulija ymmärtää helposti uudismuodosteen, kun kantasana ja johdin ovat tuttuja. (Räisänen 1988, 13.) Syitä sanan syntyyn voi olla monia: toisaalta kielessä voi olla objektiivinen tarve nimetä uusi ilmiö tai asia, toisaalta voi olla tarve tyyllitellä, tavoitella erikoisuutta, herättää huomiota. Olemassa olevat sanat voivat sävyttyä, jolloin syntyy tarve luoda uusi, neutraali sana. (Räisänen 1988, 13-14.)

Kun joku kielenkäyttäjä luo spontaanisti tai tietoisesti uuden johdoksen, syntyy uusi sana, uudismuodoste. Uusi muodoste voidaan luoda hetkellisesti vain yhteen tilanteeseen siten, että se täyttää tehtävänsä tässä kommunikaatitilanteessa mutta mahdollisesti unohdetaan heti sen jälkeen. Tällaista johdosta kutsun tässä tutkimuksessa yksittäismuodosteeksi. Yksittäismuodosteeksi jäävät johdokset liittyvät usein tiettyyn, spesifiin kontekstiin ja keskusteluun, eivätkä ne ehkä avautuisi ilman selitystä ihmisille, jotka eivät ole tilannetta näkemässä ja kuulemassa. Sen sijaan (vähintäänkin rajallisessa yhteisössä) helposti ymmärrettävät verbit voivat jäädä kieleen elämään ja yleistyä. (Räisänen 1978, 334.)

Uuden johdoksen luo kieleen aina yksilö, mutta johdoksen leviäminen vaatii luonnollisesti kontaktia muiden kanssa ja johdoksen sosiaalista hyväksymistä. Näistä ilmiöistä Räisänen käyttää Henning Andersenin käsitteitä innovaatio ja kontakti-innovaatio. Innovaatio eli uuden johdoksen luominen ei ole muistiin vaan kielen sääntöihin perustuvaa, mutta kontakti-innovaatiossa eli johdoksen leviämisessä muille kielenkäyttäjille muistia tarvitaan. Toisaalta kuitenkin uusi innovaatio leviää kontakti-innovaatioksi erityisesti silloin, kun uudismuodosteen kuulijan on helppo hahmottaa sen luomisessa käytetyt morfologiset ja semanttiset suhteet, eli sekä muisti että kielen säännöt vaikuttavat uudismuodosteen leviämiseen. (Räisänen 1978, 333-334.)

Räisänen toteaa uudissanojen syntyisestä seuraavaa: ”--läpikuultavien johdosten hallinnassa kombinoituvat usein muisti ja luova derivaatio. Yksityisiä johdoksia ei välttämättä tarvitse muistaa pelkkinä yksityistapauksina vaan erilaisten semanttisten ja morfologisten verkostojen solmuina. Juuri suhdeverkostojen, korrelaatioiden, varassa syntyvät usein -luulisin useimmiten - myös uudet solmut, ennen esiintymättömät johdokset.” (Räisänen 1978, 338.) On siis mahdollista, että vakiintuneen kielen sääntöjen mukaan kiistanalaiset tai jopa säännönvastaiset johdokset voivat yleistyä, jos yleiseen käyttöön syntyy muutama tarpeeksi selkeä mallijohdos uusien muodosteiden luomista tukemaan. Räisänen sanookin, että ”esimerkiksi jonkin johdoksen pitkä ikä ja käyttötaajuus lisäävät sitä mahdollisuutta, että se on voinut olla mallina yhä useammalle uudelle johdokselle” (1979, 175).

Kielessä voivat yleistyä myös keskenään synonyymiset rinnakkaismuodot. Tämä kertoo siitä, etteivät johdokset aina vakiinnu kielessä johdonmukaisen loogisesti. Kielenkäytössä voi yleistyä sellainenkin johdos, joka on kielen rakenteen kannalta epätodennäköinen, vaikka näiden vähemmän todennäköisten muodosteiden yleistymiseen onkin luultavasti jokin kielen rakenteessa oleva syy. (Räisänen 1979, 176.)

2.5.2 Produktiivisuus ja leksikaalistuminen

Produktiivisuus tarkoittaa johtamisessa sitä, että johtimella voidaan muodostaa kielessä spontaanisti uusia johdoksia siten, että kuuliija kykenee ne ymmärtämään, vaikka kuuliija tai johdoksen muodostaja itse ei olisi kyseistä muodostetta koskaan ennen kuullut. Näitä muotoja voidaan siis pitää tuottamisprosessin lopputuloksena, eikä kielenkäyttäjän sanavarastostaan poimimina. (Häkkinen 1981, 52; Suihkonen 1994, 23.) Uudismuodosteet ovat siten aina johdettu produktiivisella johtimella ja kuuluvat oletettavasti johonkin produktiiviseen johdos-tyyppiin ja funktioon. Johtimen tai mallin produktiivisuuteen vaikuttaa mm. se, miten selkeä johtimen ja sillä johdetun johdoksen merkitys on, miten tarpeellinen merkitys johtimella/johdostyyppillä on kielenkäyttäjän kannalta, miten monenlaisiin kantasanoihin johdin voi liittyä ja tuotettujen johdosten morfologinen läpinäkyvyys (Länsimäki 1987, 278-279; Koivisto 2013, 239-241.)

Kun produktiivinen johdos vakiintuu kieleen, se leksikaalistuu, eli muuttuu osaksi kielenkäyttäjän leksikkoa eli sanavarastoa (Kieli ja sen kieliopit 1996, 219). Räisänen mukaan ”leksikaalistuminen voisi tarkoittaa – – vain sitä, että johdos tai yhdyssana leviää määrämäärämerkityksessä yleiseen käyttöön, sitä aletaan toistella. Onhan toistettavuus yksi sanan keskeisiä tuntomerkkejä” (Räisänen 1988, 18). Leksikaalistuminen on siis prosessi, ja synkronisesti voidaan tarkastella, onko yksittäinen johdos (vielä) leksikaalistunut vai ei.

Leksikaalistuessaan johdos voi edelleen pysyä samassa, produktiivisessa merkityksessään ja muodostustavaltaan läpinäkyvänä eli transparenttina. Tällöin johdoksen morfologinen ja semanttinen rakenne on kielitajun avulla tulkittavissa, mutta johdosta ei kuitenkaan puhetilanteessa muodosteta sääntöjen avulla, vaan se poimitaan sanavarastosta. (Karlsson 1983, 263-264.)

Leksikaalistuminen antaa kuitenkin aina mahdollisuuden sille, että sanan merkitys alkaa laajentua tai muuttua, eikä sen merkitys välttämättä enää avaudu pelkästään johtimen ja kantasanan merkityksiä tarkastelemalla. Idiomaattistumisen käsite kuvaa ilmiötä, jossa sanan merkitys erikoistuu siten, että sen osaset eivät enää auta sen merkityksen selvittämisessä (esim. *käsi* > *käsittää*) (Kieli ja sen kieliopit 1996, 219; Koivisto 2013, 345-346). Esimerkiksi Koivisto (2013) käyttää leksikaalistumisen käsitettä samassa merkityksessä kuin edellä kuvaamani idiomaattistuminen (lisää leksikaalistumisen käsitteen eri merkityksistä ks. Koski 1981, 14-15), mutta tarkoitan leksikaalistumisella tässä tutkimuksessa ylipäättään vakiintuneisuutta johdoksen käytössä ja merkityksessä.

Produktiivisessa johdossa ja transparenteissa johdoksissa on Räisänen mukaan jatkumo siten, että ei voi sanoa selvästi onko sana leksikaalistunut vai ei. Hän vertaa tätä mm.

Terho Itkosen (1976, 53) sanojen taivutuksessa havaitsemaan jatkumoon, jossa tavallisten sanojen tavalliset taivutusmuodot ovat tallentuneet muistiin leksikon osana, kun taas harvinaisten sanojen harvinaiset muodot muodostetaan erikseen taivutussäännöillä. Räisänen mukaan johto-opissa muistilla on kuitenkin suurempi merkitys johdosten hallinnassa kuin taivutuksessa. (Räisänen 1978, 336-337.) Rajaa leksikaalistuneen ja ei-leksikaalistuneen johdoksen välillä on siis usein vaikeaa ellei mahdotonta tehdä.

Leksikaalistuminen on aina tulkinnanvaraista ja asteittaista, ja myös osittain leksikaalistunutta johdosta voidaan analysoida synkronisesti, leksikkoon kuulumisestaan huolimatta (Kytömäki 1977, 30-31; Koivisto 2013, 347). Tämä tarkoittaa, että käytännössä myös lievästi leksikaalistunut ilmaus voi toimia esimerkkinä produktiivisesta johtamisesta, jos se on morfologisesti ja semanttisesti läpinäkyvä. Moni oman aineistoni verbeistä on tulkittavissa vähintään jonkin verran leksikaalistuneiksi (*mesettää*, *skypettää*) ja joitakin voisi väittää myös osin idiomaattistuneiksikin, kuten verbi *googlettaa*, jota käytetään joskus tiedon etsimisen merkityksessä myös muiden hakukoneiden kuin Googlen yhteydessä. Aineistoni verbit ovat kuitenkin kaikki rakenteeltaan vielä niin läpinäkyviä ja kielessä sen verran uusia, että niitä voidaan edelleen analysoida samalla tavalla kuin vakiintumattomia tilapäismuodosteita.

2.5.3 Tilanteisuus ja vakiintumattomuus

Uudismuodosteet ja erityisesti tilapäismuodosteet ovat uusia ja siksi usein luonteeltaan tilanteisia eli tiettyyn tilanteeseen liittyviä ja mahdollisesti vain käyttötilanteessa tulkittavissa olevia. Ne ovat siis kieleen ja kielenkäyttäjien sanavarastoon vakiintumattomia muodosteita. Vakiintumattomuus viittaa siihen, että merkitys ei ole vielä rajautunut mihinkään tiettyyn määritelmään, vaan sen tulkinta perustuu kontekstin ja kantasanan ja johtimen semantiikan antamiin vihjeisiin. Samanasuinen vakiintumaton muodoste voidaan siis tehdä spontaanisti hyvinkin eri merkityksiin (*mesettää* 1. 'jutella Messenger-ohjelmalla' ja 2. 'ajaa Mersulla').

Kieleen tullut sana määritetään yleensä lekseemiksi silloin, kun se on vakiintunut tiettyyn merkitykseen ja käyttötapaan ja on toistettavissa siten, että muut kielenkäyttäjät sen ymmärtävät. Tilapäismuodosteiden määrittäminen lekseemeiksi on ongelmallista, koska ne eivät täytä näitä kriteereitä, mutta toisaalta produktiivinen sananmuodostus tuottaa koko ajan uusia leksikon jäseniä. Kaikki johdokset eivät yleisty, mutta tilapäisenkin muodoste on aina potentiaalisesti uusi lekseemi, samanlaisine kieliopillisine ominaisuuksineen kuin muutkin lekseemit. (Räisänen 1988, 16.)

Uudismuodoste voi kuitenkin vakiintua nopeastikin, varsinkin jos se on kielenkäyttäjille tarpeellinen ja täyttää olemassa olevaa aukkoa kielessä. Läpinäkyväkin johdos on

vakiintuessaan osa leksikkoa, koska vaikka kielenkäyttäjät kykenee näkemään johtosuhteen ja tarvittaessa luomaan sen uudelleen, sana on kuitenkin osa hänen sanavarastoaan. Idiomaattisuudessaan läpinäkyväkin sana voi kuitenkin muuttaa merkitystään tai saada uusia konnotaatioita. Tällaisten epäsäännöllisyyksien takia produktiivistakaan johtoprosessia ei voi tarkastella täysin ilman leksikaalista näkökulmaa. (Räisänen 1988, 17-18.)

2.5.4 Polysemia, merkityksen laajentuminen ja homonymia

Polysemia tarkoittaa sitä, että yhdellä sanakirjasanalla eli lekseemillä on useita merkityksiä eli semeemejä. Esimerkiksi sana *kieli* voi tarkoittaa sekä suussa olevaa elintä että ihmisten kommunikaatiojärjestelmää, jolloin sillä on kaksi eri semeemiä. Semeemit eivät yleensä ole irrallisia, vaan jollain tavalla suhteessa toisiinsa, ja yleensä näistä jokin merkitys on laajentuma toisesta, aiemmasta merkityksestä. (Leino 1999; 9, 121-122.) Kun lekseemi vakiintuu kieleen ja sen merkitys tarkentuu eli tulee tutuksi kielenkäyttäjille, sen merkitys voi entistä helpommin laajeta metaforisesti tai metonymisesti, jolloin sille kehittyy uusia semeemejä (esim. instrumentatiivisten verbien merkityksen laajenemisesta ks. Jääskeläinen 2004, luku 6.2.1).

Lekseemin eri semeemit voivat olla suhteessa metonymisesti tai metaforisesti. Metonymia tarkoittaa yleensä sitä, että käsite korvautuu toisella käsitteellä, joka on kosketuksessa sen kanssa: suhde voi olla esimerkiksi toiminta ja väline, ylä- ja alakäsite, kokonaisuus ja sen osa, ääni ja sen lähde tai muu vastaava. Esimerkiksi *kielen* äsken esitellyt semeemit ovat metonymisessa suhteessa, koska fyysistä kieltä käytetään kun ihminen puhuu eli käyttää kommunikaatiokieltä. (Leino 1999; 9, 148.)

Metafora taas tarkoittaa sitä, että termi korvautuu jollain termillä, joka muistuttaa sitä esimerkiksi fyysisen ominaisuuden tai vaikka toiminnan samankaltaisuuden osalta. *Kieli* on laajentunut metaforisesti tarkoittamaan paitsi suussa olevaa kieltä myös soittimen kieltä, jolloin niitä yhdistää se, että molemmilla tuotetaan ääntä. (Leino 1999; 9, 148-152.)

Esimerkiksi Jääskeläinen (2004) ottaa johdoksien semantiikkaa analysoidessaan laajasti huomioon monimerkityksisyyden, ja analysoi ja luokittelee aineistonsa johdoksia semeemeittäin eikä lekseemeittäin. Jääskeläisen aineiston johdokset ovat kuitenkin pääosin yleiskielisiä. Yleiskieliset johdokset ovat yleensä merkitykseltään vakiintuneempia ja mahdollisesti iältäänkin vanhempia kuin oman aineistoni uudisverbit, joten niille on voinut kehittyä enemmän merkityksen metaforisia ja metonymisia laajentumia. Lisäksi vakiintuneiden verbien laajentumien käyttöesimerkkejä on löydettävissä huomattavasti enemmän, jolloin niiden merkitys voidaan määritellä tarkasti. Tällaiset laajentumat ovat enemmän leksikkoon vakiin-

tuneita johdoksia koskeva ilmiö, ja vakiintumattomien uudismuodosteiden kohdalla metaforista laajentumista on ehtinyt tapahtua paljon vähemmän jos ollenkaan.

Monimerkityksisyys ei kuitenkaan ole oman aineistoni kannalta merkityksetön ilmiö. Vakiintumaton ja vapaamuotoinen tilanteinen sananmuodostus johtaa myös siihen, että yhdestä kantasanaista voidaan muodostaa yhdellä johtimella monia erimerkityksisiä mutta samanasuisia johdoksia, joita erottaa kontekstin tulkintavihjeet ja siten kantasanan ja johtimen kulloinenkin merkitys. Esimerkiksi verbin *kassittaa* ('satuttaa kiveksensä putoamalla pyörän tangon päälle') kantasana tarkoittaa aineistossani 'kiveksiä', mutta *kassittaa*-verbiä käytetään myös merkityksessä 'laittaa kassiin eli pussiin'. Nämä kaksi *kassittaa*-verbiä eroavat merkitykseltään olennaisesti ja ne on todennäköisesti johdettu erikseen sen sijaan, että toinen olisi toisen laajentuma. Molemmat merkitykset perustuvat kuitenkin yhden lekseemin (*kassi*) eri semeemeihin ($kassi_1$ ja $kassi_2$), jotka ovat metaforisessa suhteessa keskenään, jolloin metaforinen yhteys ylettyy herkästi kantasanoista myös niistä luotuihin johdoksiin.

Aineistoni verbien kaltaisten vakiintumattomien johdosten kohdalla kahden samanasuisen verbin tulkitseminen polyseemisiksi ei useinkaan pidä paikkaansa, koska sattumalta samanasuinen johdoksen kantasana saattaa olla syntynyt täysin eri kantasanoista vaikkapa slangijohtimella muodostamalla (*mese* < *mersu* ja *mese* < *Messenger*) tai kantasanat voivat olla muuten sattumalta samanasuisia (en. *decorate* 'koristella' > *dekottaa* 'koristella' ja *Deko* (pesukonemerkki) > *dekottaa* 'pestä *Deko-koneella*'). Näissä tapauksissa on kyse selvästä homonymiasta.

Merkitykseltään vakiintumattomien uudisverbien analyysissa homonymian ja polysemian eroa voi joskus olla vaikea tehdä, koska yhden verbin merkitys voi hahmottua hyvinkin erilaiseksi eri tilanteissa. Polysemian ja muun monimerkityksisyyden vaikutus aineistooni on siis kuitenkin oleellinen, vaikka se onkin erilaista kuin yleiskielessä. Olen päättänyt tässä tutkimuksessa analysoida kustakin johdoksesta vain yhtä, aineiston esimerkkilauseessa reaalistuvaa semeemiä ja jättämään johdosten muut potentiaaliset merkitykset tutkimuksen ulkopuolelle (ratkaisun perusteluista ks. luku 3.2.3).

2.6 ttA-johdin

2.6.1 ttA-johtimen kuvaus eri kieliopissa ennen 1900-lukua

Leena Kytömäen teos *Verbiderivaation kuvaaminen 1600-luvulta nykypäiviin* (1992) on kattava esitys siitä, mitä ja miten eri kieliopit ja sanakirjat ovat käsitelleet verbien johtamista.

Teoksesta selviää siten myös *ttA*-johtimen asema ja miten sen käyttöä ja merkitystä on tulkittu historian aikana.

Ennen 1800-lukua luokittelussa on huomioitu lähinnä *ttA*-johtimiset kausatiivit ja kuratiivit, joita ei ole eroteltu toisistaan. Jusleniuksen sanakirjassa (1745) on lajiteltu verbi-johdoksissa verbikantaisiin *ttA*-johtimiin kausatiiveja ja kuratiiveja ja lisäksi nominikantaisia kausatiiveja, instruktiiveja ja statusjohdoksia (Kytömäki 1992, 24-40). Gananderilla jako on samantapainen, mutta denominaalinen *ttA*-johdos on mainittu tyypillisesti instruktiiviseksi, ja mukana on myös privatiivinen *juurittaa*, yleisverbistimellä johdetun kaltainen *kiwittää*, sekä ääntä kuvaavia verbejä, kuten *hohottaa* (Kytömäki 1992, 49-55).

1800-luvun alussa kieliopeissa johdoksille on tehty tarkempia merkityskategorioita. Lähes kaikissa on kuratiivit ja kausatiivit sisältävä kategoria, mutta näihin kategorioihin on usein liitetty jotain muutakin. Strählmannilla (1816) on neljä kategoriaa, joista Causativa sisältää kausatiivit ja kuratiivit, ja Judénin (1818) primitivum-kategoriaan kuuluu samoin erottelematta aiheutus- ja teetoverbit (Kytömäki 1992, 61-64). Von Becker (1824) ja Renvall (1823-1826) ovat molemmat sitä mieltä, että denominaalisissa johdoksissa johtimet ovat aina vain yleisverbistimiä eikä niiden merkitystä voi määrittää tai luokitella (Kytömäki 1992; 66, 81). Verbikantaiset johdot sen sijaan on luokiteltu. Von Beckerillä on viisi kategoriaa, joista kuratiivi sisältää paitsi kausatiivit ja kuratiivit myös yksipersonaiset tunneverbit, ja Renvallin faktiiviryhmä sisältää kausatiivien ja kuratiivien lisäksi deskriptiivisiä *ttA*-johdoksia (Kytömäki 1992; 68,71).

1800-luvun loppupuolella *ttA*-johdosten luokittelu monipuolistui myös nominikantaisissa johdoksissa. Renvallin kielioopin (1840) määritelmän mukaan faktiivi- eli kausatiiviverbit ilmaisevat, että subjekti ”saa aikaan jotakin tai teettää jotakin, ei toimi itse” (Kytömäki 1992, 95), ja Collanin mukaan *tan/tän* on ”lisä”, jolla tuotetaan faktiivisia verbejä, joiden merkitys on ”låta göra någonting” (mts. 105). Eurénille (1846 ja 1849) *ttA*-johdin on verbikantainen, efektiivinen eli kausatiivien ja kuratiivien johdin, mutta se on myös denominaalinen, kuten *kiwi-kiwittää* (Kytömäki 1992, 109). Lönnrot taas esittelee 12 eri johdostyyppiä, joista kolmessa mainitaan *ttA*-johdin: Verbum faktitivum eli faktiivit, Verbum imitativum eli substantiivikantaiset, johdoksen kantasanan kaltaisena olemista ilmaisevat ja Verbum instruktivum eli käytännössä nykyiset instruktiivit (Kytömäki 1992, 115-117). Länkelän oppikirjassa (1867) *ttA*-johdin tarkoittaa substantiiveista johtuvissa ”semmoisena olemista, kuin juurisana sanoo” ja ”sillä warustamista, mitä juurisana sanoo”, ja siinä myös mainitaan, että tähän luokkaan kuuluu myös adjektiivikantaisia johdoksia. Tekosanoista johtuvissa on ”juurisana lausutun tekemisen sallimista, vaikuttamista, teettämistä” merkitseviä *ttA*-johdoksia.”

(Kytömäki 1992, 172-173). Genetzillä nominikantaisia *ttA*-verbejä on kolmessa eri luokassa: instruktiiviset, joihin kuuluu nykyiset instrumentatiivit ja kausatiivit, faktiiviset ja operatiiviset, eli kantasanan tekemistä, toimittamista tai pitämistä merkitsevät johdokset (Kytömäki 1992, 182-183).

1800-luvun loppupuolella myös näkemys esimerkiksi denominaalisen ja deverbaalisen eroavaisuudesta muuttui vähemmän jyrkäksi ja toisaalta johtamisen produktiivisuus ja yleisyys suomen kielessä huomattiin paremmin (Kytömäki 1992; 91-92, 111). *ttA*-johdin esiintyy jo 1800-luvun kieliopissa produktiivisena johtimena; esimerkiksi Lönnrot mainitsee faktiivit erityisen produktiiviseksi johdosryhmäksi ja *ttA*-johtimiset instruktiivit on määritelty useammin kuin samanmerkityksiset muilla johtimilla johdetut verbit, jotka on merkitty vain ”verbeiksi” (mts. 118, 156-157).

ttA-johdosten muodollisista piirteistä ei näissä kieliopissa puhuta paljonkaan, mutta ainakin Genetz mainitsee, että ”-tta liittyy yksi- ja kaksitavuisten sekä -u-päätteisten useampitavuisten täydellisiin vartaloihin, myöskin semmoisiin, joilla on tyypistynyt muoto” (Kytömäki 1992, 178).

2.6.2 *ttA*-johtimen semanttinen määrittely 1900- ja 2000-luvuilla tehdyissä kuvauksissa

Johdoksesta lähtevät luokittelut

Vesikansa (1978) jakaa *ttA*-johdokset verbikantaisiin ja nominikantaisiin verbeihin. Verbikantaiset johdokset ovat merkitykseltään (tehostuneita) kantasanan kanssa samaa merkitseviä verbejä, kausatiivisia eli teon aiheuttamista ilmaisevia verbejä tai teetoverbejä. Kantasanan kanssa samaa merkitsevien johdosten kantasana on usein peräisin murteista tai vanhahtava. Nominikantaiset johdokset taas kuvaavat aiheuttamista, jollain varustamista tai jollakin toimimista. Lisäksi nominikantaisten johdosten ryhmään kuuluvat deskriptiiviset verbit. (Vesikansa 1978; 94–95, 112.)

Hakulisen *ttA*-johdosten jaottelu on suurelta osin samanlainen kuin Vesikansalla. Hakulinen jakaa verbit yksinkertaisiin nominikantaisiin, yksinkertaisiin verbikantaisiin ja sekundaareihin verbikantaisiin johdoksiin. Nominikantaiset *ttA*-johdokset ovat yleensä merkitykseltään instruktiivisia eli kantasanalla varustamista merkitseviä, faktiivisia eli kantasanan tarkoittamaksi tekemistä ilmaisevia tai instrumentatiivisia eli kantasanan avulla toimimista ilmaisevia. Nominikantaisia johdoksia ovat myös onomatopoeettiset verbit, jotka ovat usein merkitykseltään kausatiivisia, sekä deskriptiiviset verbit. Yksinkertaiset verbikantaiset johdokset ilmaisevat samaa tai lähes samaa kuin kantasana – enintään ne voivat olla sävyllään kantasanaa vahvempia. Sekundaareja verbikantaisia johdoksia ovat puolestaan taipuvat ja

yksipersonaiset kausatiivit sekä kuratiivit eli teettoverbit. (Hakulinen 1979: 268–269, 277–278, 291–292.)

Penttilän jaottelu muistuttaa melkoisesti aikaisempia. Verbikantaisia *ttA*-johdoksia ovat kantasanan kanssa merkitykseltään identtiset, korkeintaan hieman tehostuneet johdokset, kausatiivit ja kuratiivit. Denominaaleista Penttilä listaa instruktiivisia, faktiivisia ja kuratiivisia johdoksia. Onomatopoeettiset juuret on mainittu vielä erikseen. (Penttilä 1963, 318–319.)

Funktiosta lähtevät luokittelut

Leena Kytömäki (1977) on jaotellut johdoksia niiden funktiosta käsin, eli listannut ensin mahdollisia funktioita ja lajitellut mahdolliset johtimet näiden eri funktioiden alle. Funktiot on perusteltu monipuolisesti, mutta niiden päämääritelmänä on johdoksen merkitystä vastaamaan luotu parafrasi ja sen syntaktinen laatu. *ttA*-johdin on ensisijainen kausatiivijohdoksissa (‘aiheuttaa, että kantaverbin tarkoittama tapahtuu’) ja ainoa vaihtoehto kuratiivijohdoksissa (‘aiheuttaa, että x tekee y:n). Kausatiivit Kytömäki on tulkinnut muita jaotteluja laajemmin, ja mukaan on laskettu myös erilaiset nominikantaiset aiheuttamiseksi tulkittavissa olevat verbit (mts. 155–200). *ttA*-johdin on olennainen instrumentatiivisissa johdoksissa (‘käyttää kantasanaa välineenä’ tai ‘toimia kantasanan avulla’) (mts. 233–242), ja se on listattu statusjohdoksiinkin (‘olla kantasana/ kuin kantasana/ kantasana’), mutta jälkimmäisissä Kytömäki toteaa *ttA*-johdosten olevan suurimmaksi osaksi deskriptiivisiä (mts. 106). Samoin sanomis- ja puhumisjohdoksissa on mukana vain deskriptiivisiä ja onomatopoeettisia *ttA*-johdoksia (mts. 244).

Iso suomen kielioppi (2004) lähtee verbijohdoksien luokittelussaan myös merkityksestä käsin, mutta tekee luokittelun Kytömäkeä hierarkkisemmin: ensin on laaja kategoriointi verbijohdosten semanttisten piirteiden perusteella, sitten näiden yleisiä määritelmiä kantasanan sanaluokan perusteella ja näiden alla lopulta eri johtimet ja niiden käyttö. Johdokset on jaettu ensin muuttamisjohdoksiin, muuttumisjohdoksiin ja muuntelujohdoksiin, joista *ttA*-johdin on vain muuttamisjohdoksissa. Lisäksi on irrallaan essentiaaliset ja sensitiiviset johdokset. Verbikantaisena *ttA*-johdos on kausatiivinen tai sen alakategoriaan kuuluvana kuratiivinen. Tunnekausatiivin kantasana voi olla sekä nomini että verbi. Nominikantaiset *ttA*-johdokset ilmaisevat ”muuttamista kantasanan tarkoittamaksi tai muunlaista muutokseen joltavaa tai tähtäävää toimintaa, jossa kantasanan tarkoite on osallisena” (ISK 2004 § 317). Semanttisia ryhmiä ovat faktiiviset, instruktiiviset, privatiiviset (‘poistaa kantasanan tarkoite’), instrumentatiiviset ja direktionaaliset (‘saattaa kantasanan tarkoittamaan paikkaan tai tilaan’).

Kokonaiskuva

Luokittelun tavasta ja eri semanttisten ryhmien nimeämisestä tai erottamisesta huolimatta suurin osa *ttA*-johdoksen kuvauksista ovat hyvin samanlaisia. Kaikissa kuvauksissa esiintyvät deverbaaliset kausatiivit ja kuratiivit. Lisäksi vanhemmissa kuvauksissa puhutaan kantasanan kanssa samanmerkityksisistä johdoksista, mutta nämä vaikuttavat olevan lähinnä vanhemman sanaston ilmiö, koska niistä ei puhuta uudemmissa kuvauksissa ja Vesikansa toteaaakin niiden olevan sävyltään vanhahtavia tai murteellisia. Lisäksi mukana on yksipersonaiset tunnekausatiivit, jotka voivat liittyä sekä nominiin että verbiin.

Denominaalisista johdoksista kaikki kuvaukset mainitsevat instruktiivit, faktiivit ja instrumentatiivit. ISK lisää tähän sarjaan vielä privatiiviset ja direktionaaliset johdokset. Kytömäki lisää *ttA*-johdoksia myös statusjohdoksiin eli essentiaaleihin.

2.6.3. *ttA*-johtimen muodollisia piirteitä

ISK määrittelee pelkällä *ttA*-johtimella (ei siis yhdysjohtimella) johdetun verbin olevan yleensä transitiivinen. *ttA*-johdin liittyy verbiin tai substantiiviin, harvemmin adjektiiviin. Johdin liittyy vain vokaalivartaloon, ja astevaihtelutapauksissa sen heikkoon vartaloon. Yksitavuisia kantoja on vain rajallisesti ja monitavuiset vartalot ovat lähinnä *U*- ja *Oi*-vartaloita tai *eA*-nomineita. Valtaosa johdoksista on kaksitavuisia, ja näiden vartalo voi loppua mihin tahansa vokaaliin, vaikka *A*-vartaloisiin nomineihin liittyy yleensä *ittA*- tai *istA*-johdin. Joissain verbeissä kantavartalon *a* tai muu vokaali vaihtuu *e*:ksi tai *o*:ksi. Kaksitavuisen kantavartalon loppuvokaali on yleensä tyyppiä *V*, joskus harvoin *VV* (esim. *vaatettaa* < *vaattee*-). (ISK 2004 § 318 ja 320.)

Konsonanttilukuiset johtimet eivät ylipäätään aiheuta suuresti muutoksia kantasanan vartaloon (Koivisto 2006, 541). *ttA* muuttaa kantavartaloa lähinnä joidenkin *AA*- ja *ee*-vartaloiden jäljessä, jolloin pitkä vokaali lyhenee (*herää*- > *herättää*, *vaattee*- > *vaatettaa*). Koska iso osa tällaisista lyhentyneistä vartaloista on heikkoasteisia, ne muistuttavat muodoltaan kantasanan konsonanttivartaloa (*sädet* vrt. *sädet*- : *sätee*- : *säde*^x). Vokaaliyhtymän loppu-*A* voi myös jäädä pois *ttA*-johtimen edellä (*ruskea* > *ruskettaa*). (Mts. 555-558.) *ttA*-johtimella on muutamia vokaalialkuisia variaatioita (esim. *ittA*, *OittA*), joita voitaisiin pitää joko sen alalajeina tai erillisinä johtimina. Tässä tutkimuksessa pidän niitä erillisinä johtimina ja jätän ne pois analyysistani.

Kytömäen rakennejaon perusteella *ttA*-johdinta edeltää useimmiten johdin *U*, jos sen edellä ylipäätään on jokin johdin. *ttA* on myös yksi niistä harvoista johtimista, jotka voivat

esiintyä yhdessä johdoksessa useammin kuin kerran (*teettää* > *teetättää* > *teetätyttää*). (Kytömäki 1977, 67.)

Tehtävältään deverbaalinen *ttA*-johdin kuuluu muuttajiin, eli johtimiin, jotka muuttavat kantaverbin roolia ja siten myös ympäröivän lauseen rakennetta ja verbin tarvitsemia lisämääritteitä. Näitä kutsutaan roolijohtimiksi. Syntaksin kannalta roolijohtimet muistuttavat verbin tunnuksia ja päätteitä. (Kieli ja sen kieliopit 1996, 222.) Käytännössä syntaktisia muutoksia voi olla se, että kantaverbin subjekti siirtyy johdoksen objektiksi (*Lapsi ui. > Minä uitan lasta.*), ja usein (yleiskielisen) *ttA*-johtimen tehtävä onkin muuttaa intransitiivinen verbi transitiiviseksi.

2.6.4 *ttA*-johdin johto-opin tutkimuksissa ja muussa kirjallisuudessa

Kytömäki luokittelee (1992, 278) *ttA*-johtimen merkityksen läpinäkyvyyden mukaan johtimeksi, joka antaa vihjeen johdoksen instruktiivisesta merkityksestä, mutta ei kuitenkaan määrää tätä merkitystä riippumatta kantasanaista ja kontekstista, eli *ttA*-johtiminen verbi voi tarkoittaa muutakin. Toisaalta Kytömäki toteaa, että kun *ttA*-johdinta käytetään yksistään, siihen liittyy helposti kausatiivisuuspiirre (1990, 60). Vielä 1990-luvun alussa Kytömäen tulkinta *ttA*-johtimesta uudismuodosteissa on edelleen ensisijaisesti instruktiivinen tai kausatiivinen, vaikka hän tulkitseekin sen vihjeeksi eikä ainoaksi tai pääsääntöiseksi merkitykseksi. Myös *Kieli ja sen kieliopit* toteaa *ttA*-johtimen olevan merkitystyyppistä vihjaava, eli se saattaa esiintyä pelkkänä verbistimenä, mutta on useimmiten instruktiivinen tai deskriptiivinen (1996, 220).

Yleensä *ttA*-johdin on määritelty melko tai erittäin produktiiviseksi johtimeksi, joka kartuttaa uusia verbejä myös nykyään (esim. Penttilä 1963, 318; ISK 2004 § 320). Tämä määrittely on tehty lähes poikkeuksetta niissä 1900-luvun *ttA*-johtimen kuvauksissa, joissa produktiivisuuden käsitettä on ylipäättään käytetty. *ttA*-johtimesta ja sen merkityksistä on kuitenkin kirjoitettu paljon jo ennen 1900-lukuakin (ks. luku 2.6.1), mikä kertoo sen keskeisyydestä ja yleisyydestä kielessä myös tuolloin. *ttA*-johtimen voisi siis väittää olleen produktiivinen kielessä jo ennen 1900-lukuakin. Suihkonen esittää (1994, 29) produktiivisuuden syyksi sen, että *ttA*-johtimella voidaan muodostaa verbejä yksi- tai useampitavuisista kannoista, johdamattomista ja johdetuista verbeistä, ja sekä nomini- että verbikannoista, eivätkä johtimen käyttöön vaikuta myöskään semanttis-syntaktiset seikat kuin poikkeustapauksissa.

2.6.5 *ttA*-johtimen suhde *tA*-johtimeen ja supistumaverbin johtimeen

Monesti *ttA*-johdinta ja *tA*-johdinta (*hidas* > *hidastaa*) käytetään samassa merkityksessä. Kytömäen mukaan *ttA*- ja *tA*-johtimella onkin lähes samat semanttiset funktiot, ja ne ovat komplementaarisia siten, että *ttA* liittyy aina vokaalivartaloon ja *tA* yleensä konsonanttivartaloon. Myös Koski pitää *tA*-johdinta ensisijaisesti konsonanttivartalohakuisena. (Kytömäki 1977, 48; Koski 1982, 54-55.)

Alpo Räisänen kirjoittaa artikkelissaan 1987, että *ttA*-johdin on usein vaihtoehtoinen *aa*-johdoksille eli supistumaverbeille yleiskielessä, ja suomen kielestä löytyy paljon rinnakkaisia *aa*- ja *ttA*-johdoksia, kuten *holvata* - *holvittaa*. *aa*-johdokset ovat hänen mukaansa kuitenkin merkitykseltään avoimia ja niitä voidaan käyttää vapaammin, kun taas *ttA*-johdin on suppeampi merkitykseltään. Räisänen mukaan ”merkitykseltään *ttA*-johdin on tavallisimmin instruktiivinen, siis täsmällisempi ja samalla tietenkin ahdasrajaisempi kuin *ata*-verbien johdin.” Räisänen määrittelee *ttA*-johtimen uudismuodosteiden luomisessakin ensisijaisesti instruktiivisten johdosten johtimeksi, jolla on selkeä asu ja merkitys. Se ei siis vielä Räisänen mukaan ole supistumaverbin *aa*-johtimen kaltainen vapaa yleisverbistin, vaikka niitä usein voidaankin käyttää samassa merkityksessä. (Räisänen 1987, 499-500.)

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineisto

3.1.1 Uudisverbien valintakriteerit

Tässä työssä tarkastelun kohteena ovat uudisverbit. Uudisverbin käsite voidaan kuitenkin määrittellä monella tavalla. Esimerkiksi Koiviston mukaan uudissana tarkoittaa jo jossain määrin vakiintunutta uutta muodostetta (2013, 228), mutta omassa aineistossani on mukana myös yksittäisiltä vaikuttavia muodosteita. *ttA*-johtimisen uudisverbin kriteerit tässä tutkimuksessa ja aineistossa ovat seuraavat: 1) verbi on muodostettu *ttA*-johtimella, 2) se ei ole yleiskielen sanakirjoissa samassa merkityksessä ja 3) se vaikuttaa uudelta muodosteelta. Lisäksi aineistosta on karsittu kaikki deskriptiiviset ja onomatopoeettiset verbit, koska niiden luomisajankohtaa tai kantasanaa on yleensä mahdotonta määrittää. *ttA*-johtimella muodostettu johdos tarkoittaa, että olen sulkenut pois sellaiset verbit, jotka vaikuttavat olevan muodostettu *UttA*- tai *tUttA*-johtimilla, tai joillain muilla yhdistelmäjohtimilla pelkän *ttA*-johtimen sijaan.

Yleiskielen vakiintumattomuutta olen määrittänyt sillä, löytyykö sanaa yleiskielen sanakirjoista. Olen tarkistanut, löytyvätkö potentiaaliset aineistoni sanat *Kielitoimiston sanakirjasta* tai Gummeruksen *Uudesta suomen kielen sanakirjasta* (sähköiset *MOT-sanakirjat*) samassa merkityksessä, ja jättänyt pois näistä löytyvät verbit. Olen käyttänyt nimenomaan näitä sanakirjoja, koska ne ovat ajantasaisia ja tarpeeksi kattavia yleiskielen kuvauksia. Poikkeuksen muodostavat ne muutamat *ttA*-johtimiset uudisverbit, jotka on lisätty *Kielitoimiston sanakirjan* internetversioon vuoden 2012 uudistuksessa ja jotka vaikuttavat selvästi uudisverbeiltä.

Kolmas kriteerini on, että verbi vaikuttaa uudelta muodosteelta. Tarkoitus olisi, että aineistoni verbit olisivat 1990-luvulla tai sen jälkeen muodostettuja. Tämä kriteeri on enemmänkin poissulkeva siinä mielessä, että olen jättänyt pois sellaiset verbit, jotka löytyvät esimerkiksi tätä aiemmista murre- tai slangisanakirjoista samassa merkityksessä tai joista olen saanut muuten selville, että niitä on käytetty jo 1990-lukua aiemmin identtisesti. Olen myös jättänyt pois muutamia sellaisia kohtaamiani *ttA*-johdoksia, jotka eivät ole tuntuneet varmoilta kumpaankaan suuntaan, eli niiden ulkoasusta tai kantasanasta ei voi päätellä, koska ne on luotu. Kriteerissä on kuitenkin sana 'vaikuttaa' siksi, että kaikkien verbien syntymäaika ja käyttöikä on hyvin vaikea todentaa varmaksi. Tämän takia en voi olla täysin varma siitä, että kaikki aineistoni verbit ovat 1990-luvun aikana tai jälkeen syntyneitä.

Mukaan ei luonnollisestikaan ole poimittu sellaisia verbejä, jotka joku on todistettavasti tietoisesti keinotekoisesti keksinyt, koska näiden autenttisuus ja spontaanin kielitajun mukaisuus on kyseenalaista. Tarkoitan tietoisesti keinotekoisella sitä, että joku luo tahallaan *ttA*-johdoksen esimerkiksi graduni aiheesta puhuttaessa. Verbit on siis pääosin poimittu vain spontaaneilta vaikuttavista teksteistä ja puheesta eli todellisista käyttötilanteista. Olen hyväksynyt mukaan myös muutamia verbin merkityksen kuvauksia ilman esimerkkilauseita silloin, kun informanttini on kertonut kuulleensa verbin tai käyttäneensä sitä itse aidossa puheessa tai tietää sen olevan laajemmin käytössä jossain yhteisössä.

3.1.2 Keruuprosessi ja aineiston lähteet

Olen kerännyt aineistoni vähitellen kandidaatintutkielmani aloittamisesta lähtien vuosien 2009-2013 aikana. Verbejä ei ole siis kerätty mistään yhdestä lähteestä tai erikseen etsimällä, vaan olen poiminut kaikki potentiaalisesti aineistooni sopivat uudisverbit aina, kun olen sellaisen tavannut. Mukana aineistossa on sekä itse verbi että yksi verbin aito käyttökonteksti.

Osa aineistoni verbeistä on sellaisia, jotka olen itse kuullut tai joita olen käyttänyt jo aiemmin, ja osan olen löytänyt vasta tutkimuksen teon aikana. Aidoissa teksteissä tai puheessa ensimmäistä kertaa tapaamiini verbeihin olen pyrkinyt ottamaan esimerkkikontekstiksi juuri sen, jossa olen verbin kohdannut. Itse käyttämilleni ja tuntemilleni verbeille ja tuttavien ehdottamille verbeille olen etsinyt autenttisia käyttökonteksteja Google-haun avulla internetistä. Jotkut tuttavieni kertomista verbeistä ovat yksittäismuodosteita tai niin suppean piirin käytössä, ettei niille ole löydettävissä käyttökontekstia. Tällaisessa tapauksessa olen pyytänyt heitä selittämään tarkasti, mitä verbi tarkoittaa ja mahdollisesti luomaan kuvitteellisen esimerkkilauseen.

Keruuprosessin luonteen takia uudisverbeilleni ei ole myöskään mitään yhtä selvää lähdetä, vaan lähde on eri jokaisessa verbissä ja esimerkkilauseessa. Olen poiminut verbejä paitsi erilaisilta verkkosivuilta myös esimerkiksi tekstiviesteistä, ystäväni puheesta ja tallentumattomista verkkokeskusteluista, kuten IRC- ja pikaviestinkeskusteluista. Osan listani verbeistä olen saanut myös siten, että joku tuttuni on kertonut käyttämästään tai kuulemastaan verbistä minulle.

Kaikille verbeille ja esimerkkikonteksteille aineistossani ei siis ole mahdollista osoittaa tarkistettavissa olevaa lähdetä. Olen nimennyt sellaisen aina kun mahdollista, eli lähinnä silloin, kun johdos on löytynyt internetsivulta. Muista konteksteista löytämistäni verbeistä olen merkinnyt ylös päivämäärän, jona sen olen lukenut/kuullut, puhujan/kirjoittajan iän ja sukupuolen, sekä lyhyen kuvauksen kontekstista (esim. puhuttu keskustelu, IRC-

keskustelu, tekstiviesti jne.). Ne muutamat verbit, joille en ole kyennyt löytämään autenttista kontekstia mutta joiden olemassaolo ja autenttisuus tuntuvat uskottavilta informantin kertoman perusteella, olen listannut vain informantin antaman kuvauksen kanssa.

3.1.3 Pääaineiston esittely

Graduni aineisto koostuu 112:sta *ttA*-johtimisesta uudisverbistä ja lisäksi autenttisista esimerkkikonteksteista, joissa kutakin verbiä on käytetty. Esimerkkikonteksteja on yksi jokaista verbiä kohden. Autenttiset esimerkkilauseet osoittavat verbin tilanteista merkitystä ja käyttötapaa ja osoittavat verbin asettamia vaatimuksia muulle lauseelle (kongruenssi, transitiivisuus jne.). Varsinainen tutkimuskohteeni ei siis ole kokonaiset lauseet vaan lauseiden verbit, ja esimerkkikontekstien tehtävä on rajata tarkastelun kohteeksi verbistä vain yksi reaalistunut merkitys ja käyttötapaa. En ole myöskään nähnyt tarpeelliseksi erotella jälkikäteen tai tarkoituksella etsittyjä esimerkkikonteksteja niistä, joissa olen kuullut tai lukenut kyseisen verbin ensimmäistä kertaa, koska molemmissa tapauksissa kyseessä on autenttinen konteksti eli verbiä on käyttänyt aito kielenkäyttäjä aidossa kommunikaatiotilanteessa.

Aineistossani on sekä yksittäismuodosteilta vaikuttavia verbejä että erilaisissa laajemmissa tai suppeammassa yhteisöissä käytössä olevia uudisverbejä. Yksittäismuodosteella tarkoitan sellaista verbiä, joka on yhden kielenkäyttäjän johonkin spesifiin kontekstiin ja tilanteeseen luoma verbi. Verbiä ei ole välttämättä tarkoitukseen käyttänyt myöhemmin uudelleen ja sen tarkoitus täyttyy, jos kuulijat ovat ymmärtäneet verbin merkityksen kielitajunsa ja keskustelun antaman kontekstin avulla. Tällainen on esimerkiksi aineistoni verbi *jimihendriksittää*, joka käyttökontekstissa ilmaisee kitaran hajottamista lyömällä se rikki. Tämä ei suinkaan tarkoita, että Jimi Hendrix olisi tunnettu vain kitaransa hajottamisesta, vaan verbin merkityksen ymmärtäminen perustuu sekä keskustelijoiden yleistietoon kyseisestä muusikosta että keskustelutilanteeseen, jossa toinen keskustelijoista kantoi kitaraansa huolimattomasti.

Yleisessä käytössä olevat aineistoni uudisverbit voivat puolestaan olla hyvinkin laajalle levinneitä, tavallisessa puhekielessä käytössä olevia verbejä, kuten *googletaa*, jonka merkitystä tuskin tarvitsee selittää monellekaan suomalaiselle. Käytössä oleva verbi voi myös liittyä vaikkapa johonkin tiettyyn nettiyhteisöön ja sen toimintoihin, kuten verbi *likittää* merkityksessä 'tykätä jonkun kuvasta, statuksesta tms. Facebookissa painamalla *like*-painiketta'. Verbit voivat myös rajoittua jonkun suljetun yhteisön erityiskieleen, vaikkapa yhden työpaikan piiriin. Esimerkiksi aineistoni verbi *jullittaa* on ollut yleisesti käytössä eräässä työpaikassa, ja sen merkitys on 'käyttäytyä kuten (työntekijä) Julli'. Tämän verbin merkitystä on työyhteisön ulkopuolisten mahdoton ymmärtää, mutta yhteisön sisällä sen merkitys on selvä.

Aineistoni uudisverbit voivat siis olla hyvin erilaisista konteksteista ja käyttöympäristöistä. En tee tässä tutkimuksessa kuitenkaan eroa näiden välille, koska yksittäisen kielenpuhujan spesifiin tilanteeseen luoma verbi on kuitenkin aivan samalla tavalla kielitajun pohjalta luotu verbi kuin tämän aineiston laajemmin käytössä olevat verbitkin. Koska tutkimukseni fokuksessa on löytää nykypuhekielessä vallitsevia tendenssejä ja malleja produktiiviselle *ttA*-johtimen käytölle, ei verbin yleisyydellä tai esiintymispaikalla ole merkitystä, kunhan verbin on luonut aito kielenkäyttäjä oikeassa kielenkäytössä oikeaan kommunikointitarpeeseen.

3.1.4 Vertailuaineiston esittely

Jotta voisin tutkimuksessani selvittää muutosta, joka on tapahtunut *ttA*-johtimen vanhan ja uuden morfologisen käytön välillä, minulla on oltava jotain, johon voin oman aineistoni verbejä verrata. Tätä tarkoitusta varten olen koostanut tutkimukseeni vertailuaineiston *Nykysuomen sanakirjan* (1951-1961) *ttA*-johdoksista *Suomen kielen käännteissanakirjan* (Tuomi 1980) avulla.

Nykysuomen sanakirja (tästä lähtien NS) on hyvin laaja yleissanakirja ja sen sanat on kerätty jo 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla, joten se antaa erinomaisen kuvan paitsi *ttA*-johtimen yleiskielisestä myös sen ajallisesti varhaisemmasta käytöstä, joka sisältää myös senaikaisia murre sanoja. *Käännteissanakirja* puolestaan sisältää kaikki NS:n hakusanat sanan lopusta alkuun aakkostettuna, eli ensimmäisenä sanakirjassa on sanat, jotka loppuvat *a*-kirjaimen, sitten *b*-kirjaimen jne. Tällainen aakkostus mahdollistaa kaikkien *ttaa*- ja *ttää*-loppuisten hakusanojen löytymisen vaivattomasti.

Vertailuaineistoni ei kuitenkaan koostu kaikista *Käännteissanakirjan ttA*-johdoksista, vaan olen karsinut sitä vastaamaan paremmin omaa aineistoani, jotta aineistot olisivat vertailukelpoisia. Ensinnäkin olen karsinut aineistosta NS:ssa onomatopoeettiseksi tai deskriptiiviseksi merkityt verbit, koska en ole ottanut niitä mukaan myöskään pääaineistooni. NS:ssa on tällaisia verbejä todella paljon, joten aineistosta karsiutui jo tällä kriteerillä huomattava osa. Toiseksi olen jättänyt pois joukosta sellaiset johdokset, jotka ovat selvästi *UttA*, *tUttA*, *OittA* tai muulla yhdistelmäjohtimella muodostettuja, koska keskityn tutkimuksessa pelkkään *ttA*-johtimeen ja olen jättänyt yhdistelmäjohtimet pois myös pääaineistostani. Lisäksi, koska NS:n listaamia *ttA*-johdoksia on yli kolme tuhatta, olen poiminut karsinnan jälkeen jäljelle jäävistä verbeistä tasaisesti joka viidennen, jotta verbien taulukointi ja ominaisuuksien laskeminen olisi yksinkertaisempaa. Tällä tavalla jäljelle jää 237 verbiä, jolloin vertailuaineisto on myös lukumäärältään vähän lähempänä omaa aineistoani.

Nykysuomen sanakirjan luonteesta johtuen mukana on paljon murteellisia sanoja ja sellaisia verbejä, joita ei ole enää käytössä. Joukossa on paljon verbejä, joita en vertailuaineistoa muodostaessa ennestään tuntenut, enkä siksi osannut varmasti sanoa, onko kyseessä deskriptiivinen tai onomatopoeettinen verbi vai muunlainen johdos. Niissä tapauksissa, joissa en ollut varma verbin merkityksestä, tarkistin merkityksen varsinaisesta sanakirjasta. On mahdollista, että olen tulkinnut jotkin verbit väärin, esimerkiksi minulle tuntemattomasta kantasanaa johdetun verbin ulkoasunsa perusteella deskriptiiviseksi, tai nykykielessä muussa merkityksessä olevan verbin kantasanaalliseksi, vaikka se Nykysuomen sanakirjassa on vain deskriptiivinen tai onomatopoeettinen. Oletan kuitenkin, että näiden erehdysten määrä on niin pieni, ettei niillä ole mitään olennaista vaikutusta vertailuaineistoni pätevyYTEEN.

3.2 Menetelmät

3.2.1 Luokittelun teoriaa

Käsittelen tässä alaluvussa lyhyesti luokittelun teoriaa ja tieteessä vallinneita ja nykyään valitsevia käsityksiä kategorioista ja niiden olemuksesta. Osuus on tässä luvussa teorialuvun sijaan siksi, että luokittelun teoria pohjustaa ja perustelee tutkimuksessa käyttämiäni menetelmiä.

Klassinen teoria

Perinteisesti kielitieteessä kuten muussakin tieteessä on noudatettu käytännössä kyseenalais- tamatta sellaista ajattelutapaa, että kategoriat ovat tarkkarajaisia ja niiden jäsenyys on absoluuttista, eli jäsen joko kuuluu tai ei kuulu luokkaan. Tätä ajattelutapaa kognitiiviset kielen- tutkijat kutsuvat ns. klassiseksi teoriaksi. Klassisessa teoriassa ajatus on, että kategorian jäse- net ovat aina tasavertaisia ja yhtä edustavia kategorian jäseniä ja kaikkiin kategorian jäseniin pätevät samat riittävät ja pakolliset merkityspiirteet (features), jotka määräävät kunkin jäsenen luokkaan kuulumisen. Nämä kategoriaa määrittelevät merkityspiirteet myös voidaan eritellä toisistaan ja määrittää kunkin piirteen toteutuminen tai toteutumatta jääminen. (Taylor 1995, 21-24; Leino 1999, 32-33.)

Nämä erilaiset piirteet nähdään kielitieteessä universaaleina ja ihmisestä tai kult- tuurista riippumattomina, ja niiden voi olettaa löytyvän kaikista kielistä (Taylor 1995, 25-29). Klassisen kategorioinnin taustalla on ajatus siitä, että kieli on ikään kuin ihmismielen ulkoi- nen, täydellinen ja kokonainen systeemi, joka on olemassa itsessään ja jota ihminen kieltä käyttäessään vain heijastelee (Lakoff 1987, xi-xiii).

Klassinen luokittelu on ollut vallalla tieteessä Aristoteleesta lähtien ikään kuin automaattisena taustaoletuksena, jota ei edes mielletty teoriaksi (Lakoff 1987, 6). Moderniin kielitieteeseen se on levinnyt erityisesti fonologiassa, johon se sopiikin suhteellisen hyvin, koska piirteitä ja variantteja on vain rajallisesti ja piirteet on yleensä helppo määritellä toteutuu / ei toteudu -tyyppisesti (Taylor 1995; 24). Klassista luokittelua on sovellettu laajasti myös muihin kielitieteen osa-alueisiin, erityisesti semantiikkaan. Semantiikassa sen puutteet tulevat näkyviin selvästi, koska semanttisten piirteiden määrä ja toteutuminen on paljon epämääräisempää kuin fonologiassa. (Mts. 36).

Semanttisia merkityspiirteitä luokitellessa huomaa nopeasti, että ne eivät olekaan foneettisten piirteiden tavoin absoluuttisia ja universaaleja, vaan riippuvat ihmisen tulkinnasta ja kulttuurisesta tiedosta (Taylor 1995, 56-58). Siksi klassinen käsitys kategorian luonteesta onkin ongelmallinen semantiikan alueella. Mitä monimutkaisempi tai epämääräisempi sana tai ilmaus on, sitä vaikeampi sitä on luokitella aukottomasti erilaisten merkityspiirteiden perusteella. Johdosten semantiikka, johon oma tutkimukseni keskittyy, on vielä itsenäisiä sanojakin epämääräisempää, koska johtimet ovat usein merkitykseltään epämääräisempiä ja monimerkityksisiä ja johdoksen merkitykseen vaikuttaa johtimen lisäksi myös kantana ja konteksti.³ Klassisen teorian mukaisen kategorisoinnin soveltaminen johtamisen semantiikkaan ei siis välttämättä ole mielekäästä.

Prototyypikategoriat

1900-luvun aikana on alettu vähitellen irrottautua klassisesta teoriasta ja kehitetty muunlaisia tapoja nähdä kielelliset kategoriat. Tämä kehitys on tapahtunut samalla, kun tieteessä on ylipäätään alettu nähdä ihmisen kognitio ja kieli sen osana uudella tavalla. Esimerkiksi Lakoff (1987) esittelee teoksessaan kehitystä perinteisestä kielikäsitteestä kognitiiviseen kielikäsitteeseen ja sen myötä siirtymää klassisesta luokittelusta niin sanottuihin prototyypikategorioihin 1900-luvun kielitieteessä. Uudempi kielikäsitte on, että kieli syntyy ihmismieleessä ja on riippuvainen ihmisestä. Kieli rakentuu metaforille ja ihmisen oman (ruumiillisen) kokemuksen kautta, ja sen perustana ovat kognitiiviset mallit. (Lakoff 1987, xiv-xv.)

Prototyypikategoria perustuu nimensä mukaisesti prototyypeihin, eli kategori-aa parhaiten edustavaan stereotyyppiaan tai kanoniseen miellelyhtymään. Kat-egoria määrittyy prototyypin perusteella, mutta kaikkien jäsenten ei tarvitse täyttää kaikkia prototyypin määrit-

³ Esimerkiksi Kytömäki (1977) puhuu johtimen merkityksen sijaan sen funktioista juuri merkityksen epämääräisyyden takia. Hän kuitenkin pyrkii noudattamaan johtimien semanttisessa analyysissään klassista luokittelua, mikä aiheuttaa monenlaisia vaikeuksia hänen tutkimuksensa luokittelulle verbien monimerkityksisyyden ja -tulkintaisuuden takia.

teitä tai piirteitä, vaan kategoriolla voi olla enemmän tai vähemmän edustavia jäseniä. (Jääskeläinen 2004, 29; Leino 1999, 36-37.) Kategorian määritelmät nähdään enemmän merkityksen suuntaviivoina kuin kyllä/ei-tyyppisinä määreinä (Taylor 1995; 62). Prototyypikategoriolla ei siten tarvitse olla selvää rajaa, vaan kategorioiden välit ovat pikemminkin jatkumolta kategoriasta toiseen (esim. Lakoff 1987, 56). Kognitiivisessa kieliopissa olennaista ovat myös skeemat tai semanttiset mallit, eli enemmän tai vähemmän abstraktit ajattelun (kokonais)rakenteet, joihin varsinaiset kielen ilmaisut ja niiden ymmärtäminen nojaavat (Jääskeläinen 2004, 76).

Klassinen teoria ohjaa helposti mahdollisimman yksinkertaiseen kategorian määritelmään, mutta prototyypinen analyysi pyrkii yksityiskohtaiseen prototyypin kuvaukseen siten, että myös epäprototyypisten jäsenten suhde selkenee. Tällä tavalla kuvauksesta tulee monipuolisempi ja todellisempi. (Leino 1999, 39-40.) Esimerkiksi Jääskeläinen soveltaa väitöskirjassaan (2004) prototyypikategorioita johto-opin tutkimukseen luokittelemalla johdoksia enemmän tai vähemmän prototyypisiksi instrumentatiiveiksi, ja käsittelemällä prototyypisiä ja marginaalisempia johdoksia erikseen. Samoin Jääskeläinen tuo semanttisten kategorioiden välisten jatkumoiden avulla esiin kategorioiden prototyypisiä piirteitä ja niiden välistä liukumaa. Johto-opin alueella merkitykset ovat moninaisempia ja epämääräisempiä, joten prototyypiajattelu mahdollistaa avoimemman ja kattavamman ilmiöiden tarkastelun, kuten Jääskeläisenkin työ osoittaa.

Perheyhtäläisyys

Perheyhtäläisen kategorian (family resemblance category) käsitteen esitteli ensimmäisenä Wittgenstein, joka pohti 'pelin' kategoriaa, ja havaitsi, että kaikilla peliksi hahmotettavilla asioilla ei ole mitään yhteisiä piirteitä, mutta ne silti hahmotetaan peliksi erilaisten 'peliin' liittyvien mielikuvien verkossa. Prototyypisiin kategorioihin liittyy kiinteästi ajatus, että kategoriolla ei tarvitse olla mitään riittävää tai pakollista määritteiden joukkoa, minkä perusteella la kategoriaan kuulumisen määräytyy. (Taylor 1995, 38-39).

Kategorioiden perheyhtäläisyys perustuu tälle ajatukselle ja tarkoittaa sitä, että prototyypisessä kategoriassa kaikkien kategorian jäsenten ei tarvitse olla missään tekemisissä toistensa kanssa eikä niillä tarvitse olla yhteisiä piirteitä kuuluakseen samaan kategoriaan. Sen sijaan kategorian jäsenet ovat tekemisissä keskenään erilaisten perheyhtäläisyyksien kautta muodostaen eräänlaisen merkitysten ja merkityskenttien verkon. Tällöin jokaisella kategorian jäsenellä on välttämättä semanttisia yhtäläisyyksiä jonkin kategorian jäsenen kanssa,

mutta millään ei tarvitse olla suoraa merkitysyhteyttä kaikkiin jäseniin. (Lakoff 1987, 16; Taylor 1995, 38-40.)

Perheyhtäläinen kategoria mahdollistaa semanttisessa analyysissä sen, että kategorian sisällä voi olla hierarkioita ja useampia kategorian sisäisiä merkityskeskkuksia, joista joku voi olla keskeisempi kuin toinen. Se vapauttaa ajattelemasta kategorioita yhden yhteisen merkityksen omaavina. Tämä laajentaa mahdollisuuksia myös johto-opin semanttisessa tutkimuksessa, koska johdinten eri merkitykset ja niiden luomiin malleihin perustuvat epäprototyypisemmät laajentumat pääsevät paremmin esiin olematta ”ongelmia” luokittelulle.

3.2.2 Aineiston muodollinen tarkastelu

Tämän työn aineiston tarkastelu jakautuu muodolliseen ja semanttiseen, jotka käsitellään erillisissä pääluvuissa (luvut 4 ja 5). Muodollisen tarkastelun osuudessa pyrin selvittämään sitä, minkälaiset morfologiset piirteet kenties vaikuttavat *ttA*-johtimisten uudismuodosteiden luomiseen ja minkälaisia muodollisia tendenssejä ja toisaalta rajoituksia aineistoni johdoksista on löydettävissä. Samalla vertaan pääaineiston uudismuodosteita vertailuaineiston johdoksiin, jotta saadaan näkyville, millaisia muodollisia eroja johdoksissa on eri aineistoissa. Nykysuomen sanakirjasta kerätyn vertailuaineiston ja oman aineistoni välillä on vähintään yli 60 vuoden aikaero aineistojen keräämisen ja oletettavasti myös verbien luomisen välillä, joten mahdollinen ajallinen muutos pääsee vertailussa esiin. Vaikka NS:ssä on paljon murteellistakin sanastoa, siihen sisältyvät myös yleiskielen verbit. Siksi yleiskieltä ja sen suosimia rakenteita edustaa vertailuaineistosta oletettavasti isompi osa kuin omasta aineistostani. Samalla on apuna myös eri kielioppien ja johto-opin tutkimusten antamat kuvaukset *ttA*-johdoksien muodollisista piirteistä, jotta voidaan nähdä, noudattavatko nykypuhekielen uudismuodosteet enää näitä kuvauksia.

Olen valinnut tarkasteltavaksi sellaiset muodolliset piirteet, joilla voi mahdollisesti olla vaikutusta johdoksen muodostamiseen ja ulkoasuun, joko yleiskielen osoittamien sääntöjen tai kieleen muodostuneiden mallien takia. Piirteet on valittu ensinnäkin sen perusteella, millaisia muodollisia piirteitä on mainittu eri kieliopeissa ja tutkimuksissa johtamisen ja taivutuksen kohdalla sääntöihin ja johtimen valintaan liittyen. Osittain valintoja on tehty myös oman intuition pohjalta, eli mikä tuntui aineistoa ylimalkaisesti tarkastellessa potentiaalisesti merkittävältä. Ensinnäkin tarkastelun kohteena on **kantasanan sanaluokka**, eli mihin sanaluokkaan johdin useimmiten liittyy. *ttA*-johdin on sekä deverbaalinen että denominaalinen johdin, mutta tarkoitus on selvittää, onko kantasanan eri sanaluokkien yleisyydessä tapahtunut muutosta. Toinen olennainen piirre on **johdoksen tavumäärä**, koska monet johtimet

tapaavat liittyä herkemmin tietyn mittaisiin kantoihin. Kolmas selvästi eri johtimien käyttöön vaikuttava piirre on **kantavartalon loppuvokaali**, joka määrittää usein voiko jotain johdinta ylipäätään ollenkaan käyttää, tai mikä samanmerkityksisistä johtimista otetaan mieluummin käyttöön. Lisäksi tarkastelen **johdinta edeltävän tavurajan konsonanttiyhtymän** laatua ja siihen liittyen **astevaihtelun toteutumista** uudisverbeissä.

Mukana tarkastelussa on myös sellaisia muodollisia piirteitä, joiden olennaisuudesta *ttA*-johdosten muodostamiselle minulla ei etukäteen ole varmuutta. Haluan vertailla Nykysuomen sanakirjan johdosten ja aineiston uudismuodosteiden **ensitavun pituutta ja laatua**, koska ne voivat vaikuttaa mallijohtamisessa uudisverbien muodostamiseen. Lisäksi teen huomioita joistain erikoisilta tai muuten huomionarvoisilta vaikuttavista piirteistä, jotka esiintyvät vain osassa aineiston verbeistä.

Nykypuhekieltä tarkastellessa voi helposti havaita, että uusista puhekielen supistumaverbeistä ja *ttA*-johdoksista on löydettävissä paljon rinnakkaisia uudismuodosteita, joissa sekä kantasana että merkitys ovat samat (*googlettaa* ja *googlata*, *trollittaa* ja *trollata*). *ttA*-johdinta ei ole ennen juurikaan käytetty lainasanan mukauttamiseen (ilman kausatiivista tai instruktiivista merkitystä) tai täysin vapaana yleisverbistimenä, joten vertailen myös näitä samankantaisia *ttA*- ja *tA*-johdoksia muodollisten piirteiden perusteella sen selvittämiseksi, onko *ttA*-johdin mahdollisesti saanut jonkin tietyn muodollisen alueen tällä alalla, eli ohjaavatko jotkut muodolliset piirteet nykypuhekielen johtamisessa supistumaverbin muodostamisen sijaan *ttA*-johtimen käyttöön.

Verbien muodollisessa tarkastelussa (luku 4) käsittelen jokaista yllä mainittua muodollista piirrettä (kantasanan sanaluokka, johdoksen tavumäärä jne.) erikseen erittelemällä kaikki aineistoista löytyvät vaihtoehtoiset muodot eli variantit kullekin piirteelle (esim. adjektiivivi-, substantiivi-, verbi- ja adverbikantaiset johdokset) ja laskemalla näiden varianttien lukumääräiset ja prosentuaaliset osuudet sekä pääaineistossa että vertailuaineistossa. Näitä lukuja vertailemalla on mahdollista saada näkyviin, ovatko jotkut variantit yleisempiä tai harvinaisempia vertailuaineistossa kuin omassa aineistossani, onko omassa aineistossani aivan uusia variantteja tai puuttuuko joku vertailuaineistossa oleva variantti aineistostani kokonaan. Näitä lukuja tarkastellaan sekä yksittäisten piirteiden osalta että tarvittaessa toisiinsa suhteuttaen, jotta voidaan nähdä, onko eri piirteiden välillä jotain korrelaatiota. Lukujen pohjalta pohdin sitten luvussa 6 johtimen käytön muutosta ja sitä, mikä tällaisiin muutoksiin on voinut mahdollisesti johtaa tai vaikuttaa.

3.2.3 Aineiston semanttinen luokittelu

Johtimen käyttöön vaikuttavat muodollisten mallien lisäksi myös semanttiset ominaisuudet, eli millaisissa merkityksissä ja funktioissa sitä on tapana käyttää. Semanttisia piirteitä ei voi kuitenkaan tarkastella samalla tavalla määrällisesti kuin muodollisia piirteitä, joten analyysiin tarvitaan erilaiset menetelmät. Useimmat aiemmat *ttA*-johtimen semanttiset luokittelut perustuvat klassisiin kategorioihin ja niissä on listattu *ttA*-johdoksen erilaiset mahdolliset semanttiset ryhmät. Käytän oman luokitteluni perustana tällaisia valmiita, perinteisesti *ttA*-johtimelle annettuja merkitysluokkia, jotka esimerkiksi Penttilä (1963), Vesikansa (1978) ja Hakulinen (1979) esittävät (ks. luku 2.5), ja uudemmissakin kieliopeissa ja tutkimuksissa esitettyjä *ttA*-johtimen ja muiden johdinten semanttisia kategorioita.

Koska klassiset kategoriat eivät sovellu kovinkaan hyvin johtamisen semanttiseen analyysiin, käytän jaottelussa hyväkseni prototyypikategorioita ja perheyhtäläisten kategorioiden periaatetta (ks. luku 3.2.1). Kategorioinnin pohjalla ovat aikaisemmista tutkimuksista tutut merkitysryhmät – *ttA*-johtimelle annettujen ryhmien lisäksi mukana on myös muita kieliopeissa nimettyjä johdosten merkitysryhmiä aineiston osoittaman tarpeen mukaan – mutta käsittelen näitä kategorioita prototyypikategorioina klassisen kategorian sijaan. Oletan siis, että näiden semanttisten luokkien määritelmät määrittävät kategorian prototyypin ja kategorian sisällä ja reunamilla voi olla siihen paremmin tai huonommin sopivia jäseniä, joihin määritelmät eivät sovi yhtä hyvin tai kenties ollenkaan.

Sovellan näihin perinteisiin luokkiin myös perheyhtäläisyyden käsitettä, eli oletan, että niiden sisällä voi olla alaluokkia, joilla ei välttämättä ole keskenään mitään tekemistä mutta jotka suhteutuvat toisiinsa prototyypin ja erilaisten verkostoitumien avulla. Tässä tulee näkyviin myös mallijohtaminen, jonka takia systeemiin voi tulla epäprototyypisiä johdoksia ja niiden kautta myös aivan uusia merkityskeskkuksia. Prototyypikategorioiden välillä ei myöskään tarvitse olla selviä rajoja, joten oman aineistoni johdoksetkin voivat asettua paitsi kategorian keskusta tai laitamille myös kahden tai useammankin kategorian välille.

Luokittelun tarkoituksena ei siis ole saada aikaan tarkkarajaisia kategorioita, johon kaikki aineiston verbit sopisivat, vaan saada esiin erilaisten verkkojen ja linkittymien avulla erilaisia merkityskeskkuksia ja niiden välisiä suhteita. Luokitteluni lopputuloksena on piirretty kaaviokuva, jossa johdosten ja merkitysryhmien väliset ja keskinäiset suhteet tulevat näkyviin erilaisina nuolina ja eri johdosten fyysisessä sijainnissa ryhmien sisällä, laitamilla tai ulkopuolella.

Semanttisessa luokittelussa tulisi ottaa huomioon myös monimerkityksisyys ja homonymia. Verbit ovat hyvin usein monimerkityksisiä (ks. luku 2.4.4), ja tällaisen luokitte-

lun tekeminen jokaisen verbin kaikki merkitysvariantit huomioon ottaen olisi hyvin aikaa vievää ja hankalaa. Varsinkin puhekielen vakiintumattomien uudismuodosteiden parissa samansuinen muodoste on voitu luoda eri tilanteissa samasta kantasanoista sen eri ominaisuuksia kulloisenkin tarpeen mukaan korostaen, tai täysin eri kantasanoista siten, että lopputuloksena on sattumalta homonyymi. Tällaisia voisi olla esim. *mesettää*, joka voi tarkoittaa Googlen antamissa esimerkkikonteksteissa 'messengerissä viestimisen' lisäksi myös 'ajaa mersulla', tai *dekottaa*, joka on tässä tutkimuksessa vain merkityksessä 'käyttää Deko-pesukonetta', vaikka samanmuotoinen verbi on olemassa myös merkityksessä 'koristella'.

Koska työni perusideana on tutkia *ttA*-johtimen käyttöä ja johdosten muodostusta eikä polysemiaa, rajaan tutkimukseni kohteeksi vain sen merkityksen, joka reaalistuu aineistoni esimerkkikontekstissa. Esimerkiksi Jääskeläinen nimeää tämän yksiluentaisuudeksi (2004, 27), mikä tarkoittaa, että kielessä monimerkityksinen verbi rajautuu uniikissa lauseyhteydessä yksimerkityksiseksi. Olen valinnut tutkimuksen tarkastelun kohteeksi vain yhdessä kontekstissa reaalistuvan merkityksen tutkimustyötä selkeyttämään ja yksinkertaistamaan, vaikka myös muita merkityksiä voisi olla yhtä mielekästä tutkia.

4. MUODOLLINEN TARKASTELU

4.1 Tarkastelun perusteita

Tässä luvussa tarkastelen aineistoni uudisverbejä erilaisten morfologisten piirteiden kannalta ja vertaan niitä samalla vertailuaineistoni (vertailuaineistosta tarkemmin ks. luku 3.1.4) vastaaviin piirteisiin. Näin tulevat esille aineistoni erot NS:ään verrattuna. Jokainen alaluku käsittelee yhtä morfologista tai rakenteellista piirrettä verbeissä ja sen varianttien prosentuaalisia osuuksia vertailuaineistossa ja oman aineistoni uudisverbeissä.

Näillä piirteillä voi olla kuitenkin vaikutusta myös keskenään, ja erityisesti johdoksen tavuluvulla on oletettavasti yhteyttä myös kantavartalon loppuvokaaleihin, koska ne vaikuttavat toisiinsa myös yleiskielisessä *ttA*-johtimen käytössä. Samoin ensitavulla on lähinnä merkitystä vain kolmetavuisissa johdoksissa, koska pidemmät ovat uudisaineistossa useimmiten yhdysverbejä. En kuitenkaan erittele kolmi- ja useampitavuisten johdosten kantavartalon loppuvokaaleja tai ensitavuja tästä aineistosta. Oman aineistoni johdokset ovat valtaosaltaan kolmitavuisia ja useampitavuisten johdosten määrä jää siten hyvin pieneksi, joten näiden ryhmien prosentuaalinen vertailu ei tunnu mielekkäältä.

4.2 Kantasanan sanaluokka

Kantasanan sanaluokka on yksi olennaisimmista johtimen käyttöön liittyvistä morfologisista piirteistä. Useat johtimet voivat liittyä vain yhteen sanaluokkaan. *ttA* on kuitenkin yleiskielessä johdin, jolla voidaan muodostaa verbejä yhtä hyvin verbi- kuin nominikannoista, ja se on yleisesti tulkittu produktiiviseksi sekä nomini- että verbikantaisena. Johdoksen verbi- tai nominikantaisuutta voidaan kuitenkin vertailla kantasanojen jakauman perusteella.

Taulukko 1 esittelee johdosten kantasanojen eri sanaluokkien lukumääriä omassa aineistossani ja vertailuaineistossa. Kantasanan sanaluokka on määritelty viimeisimmän johtoaskeleen mukaan aina silloin, kun johtoaskel vaikuttaa todelliselta kantasanalta eli on hahmotettavissa kantasanaksi myös kielitajussa (eli se on kielessä olemassa ja tarpeeksi yleinen toimiakseen uuden johdoksen kantasana, ks. myös luku 2.3.3). Luokittelua olen tehnyt oman nykykielisen kielitajuni ja kielen rakenteen tuntemuksen pohjalta. Luokittelu perustuu siis välttämättä vähintäänkin osittain omaan tulkintaani, vaikka olenkin pyrkinyt merkitsemään epäselvät ja monitulkintaiset kantasanat tekemääni taulukkoon.

Taulukko 1. Uudisverbien ja vertailuaineiston kantasanojen sanaluokat.

UUDISVERBIT			VERTAILUAINEISTO		
Kantasanan sanaluokka	luku- määrä	%	Kantasanan sanaluokka	luku- määrä	%
substantiivi	79	70,5 %	substantiivi	79	33,3 %
verbi	7	6,3 %	verbi	131	55,3 %
substantiivi tai verbi	18	16,1 %	substantiivi tai verbi	9	3,8 %
adjektiivi	4	3,6 %	adjektiivi	4	1,7 %
adjektiivi tai verbi	0	0,0 %	adjektiivi tai verbi	2	0,8 %
adverbi	0	0,0 %	adverbi	1	0,4 %
epäselvä	4	3,6 %	epäselvä	11	4,6 %
yhteensä	112		yhteensä	237	

Ylivoimaisesti yleisimmät kantasanan sanaluokat molemmissa aineistossa ovat substantiivit ja verbit: molemmissa aineistoissa näiden yhteenlaskettu osuus on yli 80 %. Substantiivien ja verbien keskinäinen prosentuaalinen suhde on kuitenkin aineistoissa huomattavan erilainen. NS:ssä deverbaalisia johdoksia on 55,3 %, ja substantiivikantojen osuudeksi jää 33,3 %, eli molempia johdoksia on paljon, mutta verbijohdoksia on kuitenkin merkittävästi enemmän. Uudisverbeistä pääosa eli 70,5% on substantiivikantaisia, ja verbikantaisten osuudeksi jää vain 6,3 %. Uudisverbeissä substantiivikannat ovat siis olennaisesti yleistyneet, kun taas verbikannat vaikuttavat vain niukasti produktiivisilta.

Uudismuodosteissa on 13 johdosta merkitty kantasanaltaan substantiiviksi tai verbiksi. Tämä johtuu siitä, että näiden johdosten kantasana on englannin kielen sana, jota voidaan käyttää sekä substantiivina että verbinä samanasuisesti (esim. *rage* 'raivo' tai 'raivota' > *ragettaa* 'raivota'). Näissä tapauksissa on mahdotonta varmaksi tietää, kummasta funktioista sana on lainattu suomen kieleen, ja itse asiassa alkuperäisen kantasanan sanaluokalla ei mahdollisesti ole ollut uudissanen muodostamisessa ollenkaan merkitystä. Vertailuaineistossa substantiiviksi tai verbiksi on merkitty yhdeksän sellaista johdosta, joiden kannan voisi tulkita kummaksi tahansa, kuten *vaahdottaa*, jonka kantasanaksi kävisi sekä substantiivi *vaahto* että verbi *vaahdota*.

Adjektiiveja ja adverbeja on molemmissa aineistoissa vain satunnaisesti. Uudismuodosteiden joukossa onkin vain neljä adjektiivikantaista johdosta, joista niistäkin ainakin kantasana *leso* ja *vamo* voisi mahdollisesti tulkita myös substantiiveiksi. Lisäksi vertailuaineiston kaksi kantasanaa on luokiteltu verbiksi tai adjektiiviksi (*lämmittää* < *lämmän* tai *lämmittä*).

Molemmissa aineistoissa on merkitty muutama sanaluokaltaan epäselvä kantasana. Uudisverbeistä epäselviksi kantasanoiksi on merkitty yksittäismuodoste *hnhittää*, jossa kanta *hnh* on ennen verbin luomista käytetty kirjoitetun tekstin 'äännähdys', ja *niinkuttaa*, jonka kantasana on samoin pikemminkin interjektio kuin mihinkään taipuvaan sanaluokkaan kuuluva sana. Myös lyhenne *LOL* ja englanninkielinen sanaliitto *no life* (suom. 'ei elämää') ovat epämääräisten kantojen joukossa. Vertailuaineistossa epäselviksi merkityt sanat ovat lähinnä vanhoja johdoksia, joiden kantasanaa ei tunneta tai joiden johtosuhde on sen verran epäselvä, että kantasanaa on mahdotonta varmasti määrittää.

4.3 Tavuluku

Kantasanan tavuluku vaikuttaa myös olennaisesti johdinten käyttöön, ja johtamisen morfologiset säännöt voivat erota eri mittaisten kantasanojen kohdalla. Esimerkiksi *ttA*-johdin voi liittyä kaksitavuisissa kannoissa vapaasti mihin tahansa kantasanan loppuvokaaliin, vaikkakin *A*-kanta on harvinainen, mutta yleiskielisissä johdoksissa kolme- tai useampitavuinen kanta-vartalo on yleensä *Oi* tai *U*-johtiminen verbivartalo tai *eA*-nomini (ks. luku 2.5.3). Lisäksi tavumäärien vertailu kertoo osaltaan siitä, millaisiin morfologisiin malleihin uudet johdot tuntevat liittyvän, vaikkei muodostamista ohjaisikaan mikään varsinainen sääntö. Taulukossa 2 on esitelty eri tavumäärällisten johdosten osuudet aineistoissa.

Taulukko 2. Uudisjohdosten ja vertailuaineiston johdosten tavumäärät.

UUDISVERBIT			VERTAILUAINIESTO		
Johdoksen tavuluku	lukumäärä	%	Johdoksen tavuluku	lukumäärä	%
2-tavuiset	0	0 %	2-tavuiset	8	3,4 %
3-tavuiset	94	83,9 %	3-tavuiset	187	78,9 %
4-tavuiset	10	8,9 %	4-tavuiset	39	16,5 %
5-tavuiset	7	6,3 %	5-tavuiset	3	1,3 %
6-tavuiset	1	0,9 %	6-tavuiset	0	0,0 %
yhteensä	112		yhteensä	237	

Kaksitavuisia johdoksia on vertailuaineistossa muutamia, kuten *maattaa* ja *täyttää*. Kaksitavuisen johdoksen kantasana voi siis olla yksitavuinen sana, kuten *maa*, tai kantasanan ja johdoksen suhde ei ole morfologisesti odotuksenmukainen (*täysi* > *täyttää*, ei **täydettää*). Uudisverbeissä tällaisia johdoksia ei ole, koska uusia potentiaalisia yksitavuisia kantasanoja tuskin juurikaan ilmaantuu kieleen ja produktiivinen johto noudattaa yleensä odotettuja sääntöjä tai ainakin olemassa olevia yleisiä malleja morfologisen rakenteen suhteen.

Kolmetavuisia eli yleisimmin kaksitavuiseen kantasanaan liittyneitä johdoksia on molemmissa aineistoissa suurin osa, vertailuaineistossa 78,9 % ja uudisverbeissä 83,9 %. Uudisverbeissä kolmetavuisia johdoksia on siis hieman enemmän kuin vertailuaineistossa, mutta molemmissa tämä tuntuu olevan prototyyppisin johdoksen malli, eli johdokset pyrkivät päätyämään kolmetavuiseen rakenteeseen. Uudismuodosteissa monet kantasanoista ovat selvästi kaksitavuisia, mutta kolmitavuisien johdosten kantasanojen joukossa on myös yksitavuisia, konsonanttiin päättyviä sanoja tai lyhenteitä (*tag, WoW*), joiden perään on lisätty vokaali *i* täydentämään sana suomen morfologiaan sopivaksi (*tagittaa, wowittaa*). Tällöinkin tuloksena on yleisen mallin mukainen kolmetavuinen johdos. Joissakin tapauksissa on tosin epäselvää, onko kantasana alkuperäinen vieraskielinen sana (*bug*) vai siitä jo aiemmin suomeen sovellettu laina (*bugi*).

Nelitavuisiakin johdoksia molemmista aineistosta löytyy jonkin verran, vertailuaineistossa 16,5 % ja uudismuodosteissa 8,9 %. Nelitavuiset *ttA*-johdokset tuntuvat siis olevan mahdollisia vaikkakin paljon kolmetavuisia johdoksia harvinaisempia. Yleiskielessä nelitavuisia johdoksia tuntuu olevan hieman enemmän, mitä saattaa osittain selittää se, että näiden kantasanakin on usein johdos, esimerkiksi *rakastua > rakastuttaa*. Edelleenjohdoksia ei ole omassa aineistossani juuri ollenkaan, vaan useampitavuiset johdokset ovat joko useampitavuiseen suomen- tai vieraskieliseen sanaan (*kontekstittaa, ignorettaa*) tai yhdyssanaan (*jääkaapittaa*) liittyneitä.

Viisi- ja kuusitavuiset johdokset ovat molemmissa aineistossa melko yksittäisiä muodosteita, ja vertailuaineistossa kuusitavuisia johdoksia ei ole ollenkaan. Vertailuaineiston viisitavuiset johdokset ovat kaikki usean johtimen johdosketjuja, kuten *ruotsalaistuttaa*. Uudisverbeissä pitkät johdokset ovat poikkeuksetta yhdysverbejä, jolloin verbin alkuosa pidentää tavulukua (esim. aineiston ainoa kuusitavuinen verbi *jimihendriksittää*).

4.4 Kantavartalon loppuvokaali

Ehkä merkittävin eri johdinten käyttöä määräävä ja ohjaava seikka on johdoksen kantavartalon loppuvokaali, eli vokaali, johon kantasanan heikkoasteinen taivutusvartalo päättyy, tai joissain tapauksessa vokaali, joka lisätään konsonanttiin loppuvan kannan perään ennen johdinta. Suomen johtimet liittyvät useimmiten vokaalivartaloon (Koivisto 2008, 191), ja *ttA*-johdin vaatii rakenteensa takia aina vokaaliloppuisen kannan. *ttA*-johdin kelpuuttaa kuitenkin kannakseen minkä tahansa vokaalin, erityisesti kolmetavuisissa johdoksissa, vaikka *A*-kannat

ovat yleiskielessäkin harvinaisia ja niissä yleensä kannan loppu-*A* edustuu jonain muuna vokaalina tai kantaan sovelletaan *OittA*-johdinta. Vaikka kaikki kannat ovatkin periaatteessa mahdollisia, näiden yleisyys on kuitenkin merkittävä uusien johdosten muodostamista ohjaava tekijä. Taulukoihin 3 ja 4 on listattu uudisverbien ja vertailuaineiston kantavartalon loppuvokaalit lukumäärinä ja prosentteina.

Taulukko 3. Eri kantavartalon loppuvokaalien (KV) yleisyys uudisverbeissä.

KV + tta	lukumäärät	%	KV + ttä	lukumäärä	%	KV + ttA	%
a+ttA	0	0,0 %	ä+ttä	0	0,0 %	A+ttA	0 %
e+ttA	26	23,2 %	e+ttä	9	8,0 %	e+ttA	31,3 %
i+ttA	31	27,7 %	i+ttä	16	14,3 %	i+ttA	42,0 %
o+ttA	14	12,5 %	ö+ttä	1	0,9 %	O+ttA	13,4 %
u+ttA	11	9,8 %	y+ttä	4	3,6 %	U+ttA	13,4 %
			yhteensä	112	100 %		

Taulukko 4. Eri kantavartalon loppuvokaalien (KV) yleisyys vertailuaineistossa.

KV + tta	lukumäärät	%	KV + ttä	lukumäärä	%	KV+ ttA	%
a+ttA	13	5,5 %	ä+ttä	12	5,1 %	A+ttA	10,6 %
e+ttA	10	4,2 %	e+ttä	8	3,4 %	e+ttA	7,6 %
i+ttA	34	14,3 %	i+ttä	29	12,2 %	i+ttA	26,6 %
o+ttA	32	13,5 %	ö+ttä	2	0,8 %	O+ttA	14,3 %
u+ttA	68	28,7 %	y+ttä	29	12,2 %	U+ttA	40,9 %
			yhteensä	237	100 %		

Vertailuaineistossa yleisimmät kantavartalon loppuvokaalit ovat *u* (28,7 %) ja *i* (26,6 %). Myös *o* (13,5 %) ja *y* (12,2 %) ovat suhteellisen tavallisia. *a*- ja *ä*-loppuiset kannat ovat selvästi harvinaisempia (5,5 % ja 5,1 %), mutta niitäkin on aineistossa jonkun verran. *ö*-kantoja on vain kaksi, mikä johtuu kenties siitä, että *ö*-loppuisia sanoja ei suomen kielessä ylipäättään ole paljon, jos deskriptiiviset sanat jätetään huomiotta. Vertailuaineiston yleisimmät kantavartalon loppuvokaalit näyttävät kuitenkin jakautuvan suhteellisen tasaisesti, eikä mikään yksittäinen loppuvokaali kerää selvää enemmistöä johdoksista.

Uudismuodosteissa tilanne on eri: selvästi yleisin kantavartalon loppuvokaali on *i*, jonka osuus on 42 % kaikista loppuvokaaleista ja toinen yleinen kantavartalon loppuvokaali *e* kattaa sekin 31,3 % aineistosta. Kaksi yleisintä kantavartalon loppuvokaalia kattavat siis yksistään 73,3 % kaikista kantavartaloista. Myös *o* ja *u*-kantoja on jonkin verran (12,5 % ja

9,8 %), mutta *ö* ja *y*-kantoja on vain muutamia ja lisäksi *a*- ja *ä*-kannat puuttuvat uudisverbeistä kokonaan. *A*-kantojen täydellinen puuttuminen uudisverbeistä on merkittävä ilmiö, jonka syitä pohdin tarkemmin luvussa 6.1 ja sivuan supistumaverbien ja *ttA*-johdosten työnjaon osalta myös luvussa 4.8.

Eri kantavartalon loppuvokaalien yleisyys on myös selvästi muuttunut aineistojen välillä. Vertailuaineiston yleisin loppuvokaali *u* on uudisverbeissä jokseenkin harvinainen, ja *u*:n osuus kaikista oman aineistoni kannoista on vain kolmasosa vertailuaineiston *u*-kantojen osuudesta. Uudisverbeissä *u*-kantoja on vähän ehkä siksi, että englanninkieliset sanat, ohjelmien nimet ja muut vieraaseen kieleen perustuvat kantasanat loppuvat harvoin *u*:hun. Uudisverbien *u*-kannat ovatkin kaikki suomenkielisiä sanoja (*tossu*) tai esimerkiksi slangijohdoksia (*Robin* > *Robsku*). Myös *y*-kannat ovat vähentyneet huomattavasti, ja uudisverbien muuttamat *y*-kantaiset verbit ovat nekin suomenkieliseen vanhaan sanaan liittyneitä, lukuun ottamatta verbiä *spotifyttää*, jonka kohdalla ei voi edes olla varma, äännettäisiinkö lopun *y* puheessa suomenkielisesti [y] vai englannin mukaisesti [ai].

i-kannat ovat yleisimpien joukossa molemmissa aineistoissa, mutta niiden prosentuaalinen osuus uudisverbeissä on lähes kaksinkertainen vertailuaineistoon verrattuna. *i*:n yleisyys uudisverbin kantana on toki luonnollista, koska *i* on se vokaali, joka suomen kielessä liitetään vieraskielisen, konsonanttiloppuisen sanan loppuun muokkaamaan sanaa suomen kieleen ja taivutusjärjestelmään sopivaksi. *i*-kantojen joukossa on myös suomen kielen sanoja (*tähti*) ja muita alun perinkin *i*:hin loppuvia kantoja (*Demi*). Iso osa on kuitenkin alun perin konsonanttiloppuisia lainoja, joihin *i* on lisätty joko nominiä lainatessa (en. *troll* > suom. *trolli* > *trollittaa*), tai viimeistään *ttA*-johdosta luodessa (*MOT* > *MOTittaa*). Aineistoni uudisverbit edustavat vapaampaa muodostamista, joissa sanan kantasana voi olla lähes mitä tahansa, jolloin tällaiset apuvokaalit ovat usein tarpeellisia.

Toinen merkittävä muutos aineistojen välillä on *e*-kantojen yleistyminen uudis-
muodosteissa. Vertailuaineistossa *e*-kantojen osuus on pieni, mutta uudisverbeissä *e*-kanta on toiseksi yleisin ja kattaa huomattavan osan aineistosta. Suurin osa *e*-kantaisista johdoksista aineistossani on liittynyt englanninkieliseen sanaan, jossa kirjoitusasussa on lopussa *e*, vaikka sitä ei puheessa äännetä (*flame* [fleim]). Nämä johdokset on useimmiten lainattu nimenomaan kirjoitusasusta, jolloin alkuperäisen ääntämättömän *e*:n on mahdollista muuttua suomenkielisessä ääntämistavassa äännetyksi. Analysoin kirjoitusasusta lainattujen *e*-kantojen suhdetta supistumaverbeihin luvussa 4.8.

Ainoastaan *o* ja *ö*-kantojen prosentuaalinen osuus ei ole aineistoissa juurikaan erilainen, vaan *O*-kannat ovat molemmissa mahdollisia mutta eivät erityisen yleisiä. *O*-

kantaisten uudisverbien kantasanoihin kuuluu sekalaisesti muun muassa yleiskielisiä sanoja (*hillo*, *peikko*), slangisanoja (*vamo*, *Fabo* 'Facebook'), ohjelman nimiä (*Eniro*) ja lyhenteitä (*EVO* 'et vaan osaa').

Myös etuvokaalisten ja takavokaalisten johdosten välillä voidaan nähdä jotain eroja. Etuvokaaliin päättyvät ja *e-* tai *i-*loppuiset *ttä*-johtimen vaativat kannat ovat takavokaalisia harvinaisempia vertailuaineistossakin, mutta näiden välinen ero on selkeä uudisverbien joukossa. Etuvokaaliin loppuvien kantojen harvinaisuus uudisaineistossa selittynee sillä, että uudisverbit liittyvät usein jonkinlaisiin lainasanoihin, joissa ei ole *ä*:tä, *ö*:tä tai suomalaisittain äännettyä *y*:tä kirjoitusasussa, vaikka äännettäessä suomalainen voi sellaisen joskus erottaa (en. *frag* > *frägittää*). Suurin osa aineiston *ttä*-johdoksista onkin sellaisia, joiden kannassa on vokaaleina vain *e*:tä ja *i*:tä, jolloin suomen kielen vokaalisointusääntöjen mukaan tulee etuvokaalinen johdin. Toki joukossa on muutama sellainenkin, jonka suomenkielisessä kantasanasassa on alkujaankin etuvokaali, kuten *nörtittää* ja *lööpittää*.

4.5 Ensitavun laatu

Kieliopeissa ensitavun laadulla ei yleensä ole mainittu olevan varsinaisesti muodostussääntöihin vaikuttavaa merkitystä johtimen käytössä. Se voi kuitenkin olla merkittävä silloin, kun tarkastellaan johtamista mallijohtamisen kannalta, eli oletetaan, että ainakin spontaanissa kielenkäytössä uusia johdoksia luodaan jo olemassa olevien mallien mukaan sääntöjen sijasta. Tällöin myös jokin tavarakenne voi olla osa kieleen syntyvää mallia. Sanan ensimmäinen tavu on erityisesti kolmetavuisissa *ttA*-johdoksissa ratkaiseva, koska johdinta edeltävä tavu on käytännössä aina johtimen rakenteen takia mallia CVC, josta viimeinen C kuuluu johtimeen. Pidemmissä johdoksissa ensitavun rakenne voi olla vähemmän merkittävä, mutta olen kuitenkin pitänyt nekin mukana tarkastelussa selkeyden vuoksi.

Olen merkinnyt muutaman verbin ensitavun rakenteeksi kirjoitusasun sijaan ääntämistavan silloin, kun se vaikuttaa selvältä. Tämä koskee ainoastaan muutamaa vieraskielisestä yhdyssanasta muodostettua verbiä, esimerkiksi *friendzonettaa*, jonka ensi tavun olen merkinnyt todennäköisen ääntämistavan mukaan muotoon [frend] eli CCVCC. Käsittelen näitä muutamaa verbiä vielä tarkemmin luvussa 4.7.

Taulukko 5 sisältää kaikki aineistoissa esiintyneet erilaiset ensitavun rakenteet ja niiden prosentuaaliset osuudet aineistoissa.

Taulukko 5. Uudisverbien ja vertailuaineiston verbien ensitavun laatu.

UUDISVERBIT			VERTAILUAINEISTO		
Ensitavun laatu	lukumäärä	%	Ensitavun laatu	lukumäärä	%
CV	51	45,5 %	CV	64	27,0 %
CVC	19	17,0 %	CVC	62	26,2 %
CVV	11	9,8 %	CVV	61	25,7 %
CVVC	6	5,4 %	CVVC	33	13,9 %
CVCC	3	2,7 %	CVCC	0	0,0 %
CCVCC	1	0,9 %	CCVCC	1	0,4 %
V	4	3,6 %	V	5	2,1 %
VC	3	2,7 %	VC	10	4,2 %
VV	0	0,0 %	VV	1	0,4 %
CC	1	0,9 %			
CCV	11	9,8 %			
CCVC	1	0,9 %			
VCCC	1	0,9 %			
yht.	112		yht.	237	

Aineistot muistuttavat toisiaan siinä, että kolme yleisintä ensitavun tyyppiä ovat molemmissa samat: CV (*ropettaa, silittää*), CVC (*pullittaa, kannattaa*) ja CVV (*lööpittää, kuoletaa*). Merkittävä ero on kuitenkin näiden tavutyyppien keskinäisissä osuuksissa. Vertailuaineistossa näiden kolmen yleisimmän ensitavutyyppin osuus on lähes sama (27,0 %, 26,2 % ja 25,7 %), eli ne ovat käytännössä yhtä todennäköisiä. Uudisverbeissä taas CV on selkeästi yleisin ensitavu, ja sen osuus aineistosta on jopa 45,5 %. Lisäksi CV-tavutyyppiin voidaan rinnastaa myös uudessa puhekielessä mahdolliseksi tullut konsonanttiyhtymä tavun edessä, jolloin periaatteessa samaan tavutyyppiin kuuluisi myös CCV (*klanittaa*), joita on aineistosta 9,8 %. CV (ja CCV) on siis ensitavuna uudisverbeissä ylivoimaisesti yleisin ja näyttää toimivan jonkinlaisena perustyyppinä ja prototyyppisenä mallina uusille johdoksille. CV:n yleisyyttä selittää sekin, että englanninkielisissä kantasanoissa ei ole yhtä paljon pitkiä äänneitä kuin suomessa.

Vertailuaineiston muut yleisemmät tyypit CVC ja CVV ovat kuitenkin nekin kolmen yleisimmän joukossa myös uudisverbeissä (17,0 % ja 9,8 %), ja niiden osuudet ovat sen verran isoja, että niitä voidaan pitää säännöllisinä ja kielitajun hyväksyminä vaihtoehtoina CV-tavulle myös uudisverbien muodostuksessa. Molemmissa aineistossa kolme yleisintä tavutyyppiä ovat samat, vaikka niiden keskinäiset suhteet ovatkin erilaiset. Tämä on eräänlainen osoitus siitä, että yleiskielen antamat mallit toimivat myös uudisverbien luomisen pohjalla, vaikka muodostustavat osin muuttuisivatkin. CVV ja CVC-tavurakenteiden yleisyys yleiskielessä takaa sen, että nekin tuntuvat kielitajussa mahdollisilta, vaikka prototyyppisin malli puhekielen uudismuodosteissa olisikin CV.

Tavurakenne CVVC (*niinkuttaa, paistattaa*) on neljänneksi yleisin, ja sen osuus vertailuaineistosta on 13,9 %. CVVC tuntuu siis olevan vielä selkeästi normaali ja säännön mukainen yleiskielen verbeissä, vaikka se ei olekaan tyypillisin vaihtoehto. CVVC-tyyppiä on uudisverbeissäkin muutama eli 5,4 %, mutta sen osuus on kuitenkin selkeästi pienempi kuin vertailuaineistossa. Tämä tyyppi tuntuu siis olevan harvinaisempi ja epäprototyypisempi vaikkakin mahdollinen uudisverbeissä.

Myös tyypit V (*opittaa, ilottaa*) (2,1%) ja VC (*irkittää, uskottaa*) (4,2 %) ovat mahdollisia vertailuaineistossa, vaikka niiden osuudet ovatkin pienet. Uudisverbeistäkin niitä löytyy suurin piirtein saman verran (V 3,6 % ja VC 2,7 %). Vokaalialkuiset sanat ovat suomessa ylipäättään harvinaisempia, joten se vaikuttanee myös näihin lukuihin. Rakennetta CVCC (*myrskyttää*) on vain uudisverbeissä (2,7 %), vaikka se kuuluukin vielä suomen kielelle tyypillisiin tavurakenteisiin. Tällaisten ensitavujen puuttumiseen vertailuaineistosta vaikuttanee se, että ensitavun loppu on kolmetavuisissa verbeissä samalla osa johdinta edeltävää konsonanttiyhtymää, joka on astevaihtelutapauksissa heikossa asteessa eli usein lyhenee.

Loput aineistojen erilaisista ensitavun varianteista tuntuvat pikemminkin yksittäisiltä poikkeamilta prototyypistä kuin oikeasti kielitajua tai kielioppisääntöjä noudattavilta muodosteilta. Tämä pätee sekä aineistoni uudisverbeihin että nykysuomen sanakirjan verbeihin, vaikka uudisverbeissä vaihtoehtoisia satunnaisia ensitavun rakenteita onkin selvästi enemmän. Uudisverbeissä tavurakenteiden mahdollisia variantteja lisää se, että niissä ei ole aina pidetty kiinni perinteisesti suomen kieleen sopivista tavurakenteista tai tavujen välisistä konsonanttiyhtymistä (*angstittaa*), ja myös tavun alkuun on voitu vapaammin lisätä konsonanttiyhtymä (*trollittaa*). Lisäksi iso osa näistä epätavallisista ensitavuista kuuluu vieraskieliin lainoihin, joissa ensitavun rakenne on säilynyt alkuperäisessä kirjoitusasussaan, ja se yleensä myös äännetään alkuperäiskielen mukaisesti (*friendzonettaa* [frendzonettaa]).

4.6 Astevaihtelu ja johdinta edeltävä konsonanttiyhtymä

Astevaihtelu

Uutta johdosta muodostettaessa sen rakenteeseen vaikuttaa suomen astevaihtelusäännöt ja se, toteutetaanko niitä odotuksenmukaisesti. *ttA*-johtimen edelle tulee yleiskielen johtamisessa poikkeuksetta heikko aste, joten astevaihtelun käyttämiselle on kielitajussa selkeä malli. Kuitenkin silloin, kun sanoja muodostetaan vapaammin ja epäsäännöllisistä kannoista, astevaihtelun käyttäminen ei välttämättä olekaan yhtä yksinkertaista. Siksi olen tarkastellut sitä, toteu-

tuuko astevaihtelu niissä aineiston verbeissä, joissa on suomen kielessä astevaihtelua vaativa konsonanttirakenne ennen johdinta. Taulukossa 6 on kaikki aineistosta löytyvät potentiaalisesti astevaihtelulliset tapaukset lukumäärinä sen mukaan, toteutuuko astevaihtelu niissä vai ei.

Taulukko 6. Astevaihtelun toteutuminen eri astevaihtelutapauksissa uudisverbeissä.

Yksittäinen konsonantti	kyllä	ei	Kaksi konsonanttia	kyllä	ei	Kolme konsonanttia	kyllä	ei
t > d	1		ht > hd	1		rkk > rk	4	
k > kato/v		4	kk > k	5		lkk > lk	1	
p > v		5	nk > ng		1	rpp > rp	1	
t > d		3	pp > p	7		rtt > rt	1	
			tt > t	3				

Aineistoni perusteella voi havaita, että erityisesti määrällinen astevaihtelu toteutuu kaikissa aineiston verbeissä, jossa konsonanttiyhtymä sitä vaatisi astevaihtelusääntöjen mukaan. Määrällinen astevaihtelu onkin yleensä helppo hahmottaa kielitajussa, ja se toteutuu useimmiten yleiskieleenkin tulevissa uusissa sanoissa.

Sen sijaan laadullinen astevaihtelu on selvästi harvinaisempaa, mikä on toki luonnollistakin, koska laadullinen astevaihtelu on yleiskielessäkin nimenomaan vanhemman sanaston ilmiö, eikä yleensä liity uudissanoihin (vrt. *muki* > *mukin*). Laadullisista ainoastaan *t > d* ja *ht > hd* -vaihtelua on noudatettu, ja nämäkin tapaukset ovat vanhoissa suomenkielisissä kantasanoissa (*tähti* > *tähdittää* ja *täti* > *tädittää*), joissa astevaihtelu on luonnollinen. Astevaihtelun toteutuminen uudisverbeissä on siis aineiston perusteella käytännössä täysin odotuksen mukaista.

Johdinta edeltävän konsonanttiyhtymän kompleksisuus

Astevaihtelu vaikuttaa johdinta edeltävän konsonanttiyhtymän pituuteen. Myös johdokseen muodostuvan yhtymän pituus ja kompleksisuus voi kuitenkin vaikuttaa uudisverbien muodostukseen mallinomaisesti, on se sitten astevaihtelun tulosta tai ei. Johdinta edeltävä konsonanttiyhtymä voi olla yksittäinen konsonantti, kaksoiskonsonantti, kahden, kolmen tai useamman konsonantin yhtymä tai ei mitään eli kato.

Yleisimpiä näistä ovat yhden tai kahden (saman tai eri) konsonantin yhtymät. Vertailuaineistossa ne jakautuvat siten, että yksittäisiä konsonantteja on 45,1 % ja kahden

konsonantin yhtymiä on 48,9 %⁴, eli ne ovat suurin piirtein yhtä yleisiä. Omassa aineistossani yhden konsonantin yhtymät ovat sen sijaan selkeästi yleisempiä ja niiden osuus kaikista eri yhtymistä on 71,4 %, kun kahden konsonantin yhtymiä on vain 22,3 %. Yksittäinen konsonantti on yleisempi uudismuodosteissa varmasti siksikin, että vieraskielisissä kannoissa harvemmin on kaksoiskonsonantteja saati astevaihtelullisia kolmen konsonantin yhtymiä, mutta on mahdollista, että näin ylivoimaiseen yleisyyteen vaikuttaa myös olemassa olevien johdosten rakennemallit.

Kolmen konsonantin yhtymiä on molemmissa aineistoissa vain hyvin vähän, uudisverbeissä 5,4 % ja vertailuaineistossa 0,4 %. Tämä on luonnollista, koska *ttA*-johdinta edeltää aina heikko aste, joten astevaihtelullisissa tapauksissa kolmen konsonantin yhtymä useimmiten lyhenee. Yleiskielessä kolmen konsonantin yhtymät tavun rajalla ovat selvästi yleisimmin tyyppiä $C_1C_2C_2$, jossa C_1 on resonantti (*l, r, m, n, η*) ja C_2 on *k, p, t* tai *s* (esim. *palkka*) (Karlsson 1983, 108-110). Astevaihtelu lyhentää kaikki tämän malliset konsonanttiyhtymät *ttA*-johtimen edellä, lukuun ottamatta kahteen *s*-kirjaimen loppuvia yhtymiä. Tämä selittää sen, että kolmen konsonantin yhtymiä johtimen edellä on vertailuaineistossa vain yksi, *pronssittaa*. Uudisverbeissä kolmen eri konsonantin yhtymiä (esim. *robskuttaa*) on enemmän. Vapaamman muodostuksen, slangin ja vieraiden kielten vaikutuksesta ne eivät useinkaan ole suomen kielelle tyypillisiä yhtymiä. Luonnollisesti tällaiset sopivat vain harvoin suomen kielien astevaihtelusääntöihin, minkä takia kolmen konsonantin yhtymä useimmiten säilyy myös *ttA*-johdoksessa.

4.7 Erityistapauksia ja -huomioita

Edellä analysoitujen yksittäisten piirteiden lisäksi aineistossa on muutamia vain joitakin verbejä tai yhtä yksittäistä verbiä koskevia morfonologisia erikoisuuksia, joihin on syytä kiinnittää huomiota. Aineistoni uudisverbit sisältävät paljon spontaanisti muodostettuja ja yksittäisiin tilanteisiin luotuja verbejä, joten ne luonnollisesti ovat rakenteeltaankin toisinaan hyvin epäsäännöllisiä, vaikka pääosa noudattaisikin prototyyppisiä malleja.

Lyhenteestä johdetut sanat

Morfologisesti kiinnostavia ovat aineistoni muutamit kirjainlyhenteistä johdetut sanat, joiden kantasana ei siis ole itsessään sana, vaan lyhenne jostain useamman sanan lausahduksesta tai

⁴ Kahden konsonantin yhtymät jakautuvat puolestaan siten, että kaksoiskonsonanttien osuus kaikista konsonanttiyhtymistä on 13,5 % ja kahden eri konsonantin yhtymien osuus on 35,4 %.

nimestä. Näitä ovat *evottaa* (< *EVO* 'et vaan osaa'), *lollittaa* (< *LOL* 'laughing out loud) ja *wowittaa* (*WoW* 'World of Warcraft'). Kantasanaa ei voi näissä yksiselitteisesti määrittää mihinkään sanaluokkaan ainakaan lyhenteen perusteella.

Nämä kantasanat voidaan kuitenkin tulkita lyhenteen sijaan myös nominiksi sillä perusteella, että sitä on alettu käyttää paitsi puhtaasti lyhenteenä, myös kielen sanana, kuten ilmaisussa "Olen evo", jossa lyhenteestä tuleekin ihmistä kuvaava substantiivi. Vastavasti World of Warcraft -online-roolipeli tunnetaan yleisesti nimellä *WoW*, jolloin kyseessä ei ole pelkkä lyhenne vaan myös vakiintunut pelin kutsumanimi. Näistä kolmesta vain *LOL* on selvemmin lyhenne, mutta toisaalta sekin on hyvin vakiintunut internetkielessä ja siirtynyt siitä myös puhuttuun puhekieleen siinä määrin, että sitä voisi kutsua interjektiksi lyhenteen sijaan.

Kaikki kolme lyhennettä ovat myös rakenteellisesti sellaisia, että ne on mahdollista ääntää sanana, eikä vain kirjain kerrallaan, kuten vaikka internetkielessä yhtä yleinen *EVVK* 'ei vois vähempää kiinnostaa'. Tämä helpottaa niiden muuttumista lyhenteestä sanaksi. Olenkin kyseenalaistanut tässä tutkimuksessa näiden kantojen lyhenne-statuksen, ja merkinnyt *evon* ja *WoWin* aiempiin laskelmiin substantiivikantaisiksi.

Yhdysverbit

Suomen kielessä yhdysverbit eivät ole tavallisia, ja ne ovatkin suomen kieleen vieraista kielistä, lähinnä ruotsista, saksasta ja englannista, lainattu ilmiö. Vertailuaineistoni edustaa vanhaa kieltä, eikä siihen sisälly juurikaan yhdysverbejä. Yhdysverbejä edustavat vertailuaineistossa vain */kertaistuttaa* ja */puolistuttaa*, joiden alkuun voi liittyä useampi määre. Oman aineistoni uudisverbeissäkään yhdysverbejä ei ole erityisen paljon, mutta niitä on kuitenkin muutamia, ja niiden muodostamisen malli tuntuu puhekielessä olevan olemassa, eli ne eivät nykyään vaikuta kielitajussa oudoilta tai mahdottomilta.

Isoin osa aineistoni yhdysverbeistä on johdettu englanninkielisestä yhdyssanasta tai muuten yhtenäiseksi hahmotettavasta sanaliitosta. Näitä ovat verbit *facepalmittaa*, *friendzonettaa*, *no-lifettää*, *youtubettaa*, *googlemäpittää* ja *jimihendrixittää*. Ensimmäiset neljä ovat englannissakin yhdyssanoja, Google Maps taas on kiinteästi yhtenäiseksi hahmotettava ohjelman nimi ja Jimi Hendrix on henkilön nimi eli sekin kokonaisuudeksi hahmotettava. Lainaverbiä muodostettaessa on siis poimittu koko ilmaus eikä vain sen osaa. Lisäksi *facepalm* ja *friendzone* ovat englannissa sekä nomineja että verbejä, joten niistä suomalaisen yhdysverbin muokkaaminen on siksikin luonnollista.

Aineistossa on kuitenkin myös kolme selvästi suomenkielisestä yhdysanasta muodostettu verbiä: *jääkaapittaa*, *hiekkasäkittää*, ja *kirjanmerkittää*. Nämä kolme verbiä todistavat sitä, että englannin kielen malli soveltuu myös suomen kieleen, eivätkä yhdysverbit ole enää nykyistä kielitajua vastaan. Suomalaiseksi kantasanaksi voidaan laskea myös englannista suomeen leikkimielisesti käännetty *naamapalmu* (< *facepalm*) ja sen verbijohdos *naamapalmuttaa*.

Vieraskielisesti äännetyt sanat

Yleensä ottaen aineistoni verbit äännetään suomalaisten ääntämissääntöjen mukaan silloinkin, kun sana tai jokin sen osa on alkuperäiskielisessä kirjoitusasussaan. Tällaisia ovat esimerkiksi verbit *ragettaa* ja *flamettaa*, jotka äännetään vieraista konsonanteista huolimatta ikään kuin ne olisivat suomen kielen sanoja. Aineistossani on kuitenkin myös sellaisia verbejä, joista ainakin alkuosa äännetään alkuperäisen ääntämistavan mukaan, vaikka kirjoitusasua ei ole muokattu mukailemaan vieraskielistä ääntämystä suomen kielen fonetiikan mukaisesti⁵.

Tällaisia ovat edellä mainitut yhdysverbit *friendzonettaa*, *facepalmittaa* ja *youtubettaa*, jotka olen kuullut puheessa äännettävän [frendtsonettaa], [feispalmittaa] ja [juutubettaa]. Näissä kaikissa verbin alkuperäisessä kantasanassa erilliseksi morfeemiksi hahmotettava alkuosa (friend/zone, face/palm ja you/tube) äännetään ainakin osittain ellei täysin vieraskielisen mallin mukaan (ei [friend] vaan [frend]), mutta loppu mukautuu äännettäessä suomen kielen mukaiseksi, eli ei äännetä [zoun] vaan [tsone]. Tällainen on myös verbi *noulifettää*, joka löytyy netissä myös kirjoitusasussa *noulifettää* ja *nolifettää*, vaikka oletettavasti kaikki kirjoitusasut edustavat samaa ääntämistapaa [noulifettää].

Huomattavaa on, että kaikki nämä ovat yhdysverbejä ja vieraskielisen ääntämistavan säilyminen koskee vain irralliseksi hahmotettavaa etuliitettä. Jos etuliitteen ottaa pois, jäljelle jäävä osa muistuttaisi morfofonologisesti täysin aineiston alun perin kolmetavuisia lainajohdoksia: **zonettaa*, **palmittaa*, **tubettaa* ja **lifettää*. Näiden muutaman yhdysverbin perusteella näyttäisi siltä, että *ttA*-johdin ohjaa vieraskielisen ulkoasun ääntämiseen suomenkielisesti, mutta tämä malli ei yllä koskemaan yhdysverbin alkuosaa.

⁵ . Tällainen englannin ääntämyksestä suomalaisen kirjoitusasuun mukailtu verbi on esimerkiksi supistumaverbi *sheivata* (< *shave*) 'ajaa partaa, säärakarvoja tms.'.

Googlettaa

Verbi *googlettaa* [guuglettaa] (joskus myös [googlettaa] ~ [kooklettaa]) on niitä harvoja johdoksia, joissa sekä alkuperäinen kirjoitusasu että ääntämistapa ovat säilyneet kolmetavuisessa verbissä. Samalla tavalla toimii myös *googlemäpittää*-verbin alkuosa. Tätä systeemiä selittää se, että Google on hyvin yleinen hakukone ja siten siihen viitataan yleisesti sekä kirjoitettussa että puhutussa puhekielessä, joissa molemmissa on omaksuttu alkuperäiskielinen käyttötapa. Koska kirjoitustapa *google* ja sen ääntämistapa [guugle] eivät muuta ensitavun laatua, tämä vokaalinmuutos ääntämis- ja kirjoitustavan välillä on mahdollista tehdä ilman suurempia ongelmia.

Frägittää, googlemäpittää

Vaikka aiemmassa kohdassa mainitaankin, että aineistoni lainajohdoksissa kirjoitusasu säilytetään yleensä alkuperäismuodossaan ja äännetään ikään kuin se olisi suomen kielen sana, on aineistossani kaksi esimerkkiä alkuperäisen ääntämistavan mukauttamisesta suomen kielen fonetiikkaan. Ne ovat *frägittää* (< *frag*) ja *googlemäpittää* (< *Google Maps*), joissa kummasakin alkuperäisen kirjoitusasun *a* äännetään englannissa enemmän suomen kielen [ä]:tä kuin [a]:ta muistuttavasti, ja siksi suomenkielissä kirjoitusasussa *a* on korvattu *ä*:llä. Tämä on kuitenkin melkoisen pieni kirjoitus- ja äänneasun muutos, joka ei vaikuta sanan tavarakenteeseen tai pituuteen. Tavallaan tämäkin poikkeus siis kertoo yleisemmästä tendenssistä johtaa *ttA*-johtiminen verbilaina nimenomaan kirjoitusasusta ääntämistavan sijaan.

Hmhittää

Aineistoni verbi *hmhittää* on hyvin poikkeuksellinen muoto, jota on syytä tarkastella erikseen. En sulkenut sitä pois aineistostani onomatopoeettisena verbinä vain siitä syystä, että samassa keskustelussa ensimmäinen henkilö kirjoittaa IRC-keskustelussa kommentin ”hmh”, minkä jälkeen toinen henkilö vastaa kysymällä, mikä *hmhittää* häntä. Tulkitsen siis kannaksi ensimmäisen henkilön kirjallisen ilmauksen *hmh*, enkä pidä sitä vain ääntä kuvaavana kantana.

Tämä verbi on siitä poikkeuksellinen, että se ei noudata suomen kielen tavurakennetta, vaan ensimmäinen tavu koostuu pelkästään konsonanteista. Tällaista verbiä ei luultavasti olisi voitu muodostaa puhutussa kielessä ollenkaan, vaan se on mahdollinen pelkästään kirjoitetussa keskustelussa. Jos sama tilanne olisi tapahtunut puhutussa tilanteessa, ensimmäinen henkilö olisi luultavasti huokaissut, jolloin äänellä ei olisi ollut olemassa matkittavaa, sanallista ulkoasua eikä siitä siksi olisi voitu muodostaa verbiä.

Hmhittää-verbi on aineistoni kontekstissa täysin ymmärrettävä ja sen viittaus-suhde aiempaan on selvä. Se on siis verrattavissa esimerkiksi toiseen aineistoni verbiin *niinkuttaa*, jonka kantasana on kyllä selvemmin sana, mutta sillä ei oikeastaan ole kielessä sen tarkempaa merkitystä kuin internetkeskusteluissa yleisellä huokausta tai siihen viittaavaa mielentilaa ilmaisevalla kirjoitusasulla *hmh*:kään. Verbi on siis melkein mahdoton ääntää ja puhutussa kielessä siksi todennäköisesti mahdoton muodostaa, mutta kirjoitetussa puhekielessä tällainenkin verbinmuodostus tulee mahdolliseksi.

Whinettää

Whinettää-verbi on siitä mielenkiintoinen, että se voidaan kirjoittaa myös asussa *vinettää*, ja vastaavasti yleensä äännetään [vinettää] eikä [whinettää]. *wh*-konsonanttiyhtymä sanan alussa on ylipäättään suomalaiselle melko vaikea ääntää, niin englantilaisesti kuin suomalaisestikin äännettynä. Verbin alkukonsonanttia ei siis äännetä englantilaisen ääntämistavan mukaan eikä siten, kuin se suomalaisesti luettuna äännettäisiin, vaan englantilaisesta ääntämistavasta yksinkertaistamalla suomalaiselle normaaliin [v]:hen. Kahden eri kirjoitusasun ero onkin se, yritetäänkö kirjoitusasu pitää mahdollisimman lähellä alkuperäistä, jotta sanan yhteys alkuperäiseen kantasanaan pysyy selvänä, vai mukautetaanko kirjoitusasu suomalaisen ääntämisen mukaiseksi.

4.8 Suhde supistumaverbeihin

Aiemmin tässä luvussa olen analysoinut aineistoni *ttA*-johdosten morfologisia piirteitä ja vertailut niitä vertailuaineistoon. *ttA*-johdin toimii kuitenkin uusissa uudisverbeissä monessa tilanteessa supistumaverbin *tA*-johtimen kanssa rinnakkain samassa funktiossa yleisverbistimenä ja mukauttaa lainasanan suomen taivutusjärjestelmään. Supistumaverbin *tA*-johdin on toiminut tässä tehtävässä aiemminkin, kun taas *ttA*-johtimelle tämä funktio ei ole ollut yhtä ominainen (ks. luvut 2.6.4 ja 2.6.5). Tästä syystä tarkastelen lyhyesti myös kantasanaltaan ja merkitykseltään aineistoni johdosten kanssa rinnakkaisia supistumaverbejä (esim. *blogi* > *blogata/blogittaa* 'kirjoittaa blogiin') ja näiden rinnakkaisten johdosparien verrannollista yleisyyttä, eli kumpi parin jäsenistä on yleisempi kielenkäytössä. Tällä tavalla voi nousta esiin piirteitä, jotka mahdollisesti ohjaavat jommankumman johdostyyppin muodostamiseen.

Verbien yleisyyttä olen mitannut hakemalla aineistoni *ttA*-johdosten ja niihin rinnastettavien supistumaverbien osumamääriä Bing-hakukoneella ja rajaamalla haut vain

suomenkielisisille sivuille. Hakukoneiden luonteesta johtuen⁶ nämä lukumäärät antavat vain vihjeitä verbien suhteellisesta yleisyydestä kielessä, enkä pyrikään käyttämään tarkastelussa tarkkoja lukuja vaan vain karkeaa jakoa yhtä yleisiin johdoksiin ja niihin, joissa toinen parista on selvästi yleisempi. Selvästi yleisempi tarkoittaa tässä sitä, että toisella verbiparin jäsenistä tulee lähes tai yli kaksinkertainen määrä osumia verrattuna toiseen.

Hakukoneen antama arvio osumien määrästä vaihtelee haun sisällä, joten olen käyttänyt osumamäärien laskemiseen Funahashin ja Yamanan (2010) esittelemää tapaa löytää hakukoneiden antamien eri osumamäärien joukosta mahdollisimman luotettava tulos⁷. Hakusanana olen käyttänyt *ttA*-johdosten osalta perusmuotoa (*angstittaa*) ja supistumaverbeistä olen laskenut yhteen perusmuodolla (*angstata*) ja yksikön kolmannella persoonalla (*angstaa*) saatavat tulokset, jotta hakusanat vastaisivat mahdollisimman hyvin toisiaan. Ongelmallisissa tapauksissa olen vertaillut myös muita persoonamuotoja yleisyyden varmistamiseksi.

Tähän analyysiin olen ottanut mukaan vain ne aineistoni verbit ja niiden rinnakkaiset supistumaverbit, joille Bing antaa vähintään yli kymmenen osumaa, koska tätä pienempiä määriä tuskin on mielekästä vertailla. Taulukossa 7 on listattu kaikki tarpeeksi yleiset verbiparit verrattaisen yleisyyden perusteella neljään eri luokkaan: 1) suunnilleen yhtä yleisiin, 2) niihin, joista supistumaverbi on selvästi yleisempi, 3) niihin, joista *ttA*-johdos on selvästi yleisempi ja 4) niihin *ttA*-johdoksiin, joille ei ole olemassa selvää supistumaverbivarianttia.

⁶ Kaikkien hakukoneiden antamat osumamäärät ovat aina vain hakuohjelman tekemiä arvioita ja ne voivat heitellä peräkkäisissä tai eri päivinä tehdyissä hauissa. Samoin hakukone arvioi ja tarkistaa osumien määrää uudelleen aina, kun lukija etenee hakukoneen antamissa tuloksissa (eli siirtyy eteenpäin seuraava-painikkeella), joten arvio muuttuu myös yksittäisen haun sisällä. Kun osumia on paljon, Bing kuten muutkin hakukoneet rajaa käyttäjälle näkyvien linkkien määrää, ja käyttäjä saa lopulta käsiinsä vain pienen osan kaikista laajan haun mahdollisista tuloksista. Tämän takia sivujen loppuun selaaminen ei sekään paljasta oikeaa osumien lukumäärää. (Ks. tarkemmin Funahashi & Yamana 2010.) Lisäksi haun luotettavuutta heikentää se, että osumien joukossa voi olla myös homonyymejä tmv. ”virheellisiä” osumia. Esimerkiksi *Bugata* on myös paikka Ugandassa ja *typota* taas on sekä supistumaverbin perusmuoto että *typottaa*-verbin kieltomuoto, eikä hakukone osaa erottaa näitä toisistaan.

⁷ Funahashi & Yamana (2010, 6-8) selvittävät artikkelissaan, miten yksittäisen haun sisällä tuloksesta voidaan saada mahdollisimman todenpitävä. Heidän mukaansa hakukoneen antama arvio osumien lukumäärästä tarkentuu sitä mukaa, mitä pidemmälle hakutuloksissa edetään, joten tarkin lukumäärä näyttäisi olevan mahdollisimman pitkälle hakutuloksissa edetessä, mutta kuitenkin ennen kuin ilmoitettu osumamäärä muuttuu lopussa siksi lukumääräksi, jonka verran osumia lukija lopulta saa hakukoneelta käyttöönsä.

Taulukko 7. Aineistoni laajimmassa käytössä olevien verbien yleisyys suhteessa vastaavamerkityksiin supistumaverbeihin Bing-hakukoneella saatavien osumien määriä vertailemalla.

Yhtä yleisiä	Supistumaverbi yleisempi	ttA-johdos yleisempi	Ei supistumaverbiä
bugata/bugittaa	angstata/angstittaa	evota/evottaa	demittää
googlata/ googlettaa	blogata/blogittaa	fleimata/flamettaa	enirottaa
haipata/hypettää	facepalmata/facepalmittaa	friendzonata/friendzonettaa	fanittaa
lesota/lesottaa	frägätä/frägittää	juutubata/youtubettaa	ihkuttaa
pasteta/pastettaa	igno(o)rata/ignorettaa	laikata/likettää	lanittaa
	irkata/irkittää	muteta/mutettaa	lifettää
	jammata/jamittaa	naamapalmuta/ naamapalmuttaa	mesettää
	kirjanmerkata/ kirjanmerkittää	paussata/pausettaa	netittää
	lagata/lagittaa	rageta/ragettaa	nukettaa
	lollata/lollittaa	seivata/savettaa	pokettaa
	nörtätä/nörtittää	skypetä/skypettää	sharettaa
	reitata/ratettaa	typota/typottaa	
	skorata/skorettaa	wareta/warettaa	
	subata/subittaa	whinetä/whinettää	
	tagata/tagittaa	wowata/wowittaa	

Supistumaverbi on ttA-johdosta selvästi yleisempi

Niissä tapauksissa, joissa supistumaverbi on selvästi ttA-johdosta yleisempi, on useimmiten kantasanana konsonanttiin päättyvä, alun perin vieraskielinen nomini tai verbi (*angst, blog, frag* jne.) tai konsonanttiloppuinen lyhenne (*LOL*). Konsonanttiloppuisista kannoista luodaan kielessä edelleen tyypillisimmin supistumaverbi, johon lisätään kielessä olemassa olevan mallin mukaan *a* kannan ja johtimen väliin (*angstata, blogata*). Vastaavasti mahdolliseen samasta kantasanasta tehtyyn nominiin lisätään loppuun *i*, kuten *angsti, blogi*.

Tämä kaava tuottaa lopputuloksenaan selvän produktiivisen mallin tai muotin mukaisia lainasubstantiivi ja lainaverbi -pareja, joissa supistumaverbissä johdinta edeltää *a* ja substantiivi puolestaan päättyy *i*:hin. Taipumus tällaiseen malliin tulee ruotsalaisista lainoista, joissa usein konsonanttiloppuiseen substantiiviin on lisätty loppuun *i* (*mål > maali*), ja samakantaisesta *a*-loppuisesta verbistä on tehty supistumaverbi (*måla > maalata*). Englannissa tällaisissa verbi–substantiivi-pareissa sekä substantiivi että verbi loppuvat konsonanttiin (*a blog, to blog*), mutta kieleen jo syntynyt selvä malli *a*-kantaisista lainasupistumaverbeistä takaa sen, että myös englannista lainatut supistumaverbit saavat *a*-kannan. Jos *a* on helppo liittää konsonanttiloppuiseen vieraskantaan ja tällä tavalla muodostunut verbi on helppo ään-

tää eikä muista syistä tuota ongelmia kielessä (esim. homonymia jo olemassa olevien verbien kanssa), tällä kaavalla luotava supistumaverbi tuntuu puhekielessä edelleen ensisijaiselta lainasanan mukauttamistavalta.

Näitä konsonanttiloppuisista kantasanoista johdettuja *a*-kantaisia supistumaverbejä vastaavat *ttA*-johdokset ovat poikkeuksetta *i*-kantaisia (*angstata* ja *angstittaa*, *blogata* ja *blogittaa*). Tällainen johdos näyttäisi useimmiten syntyneen siten, että ensin on johdettu *i*-loppuinen lainanomini (*angsti*, *blogi*), ja *ttA*-johdos on johdettu vasta tästä⁸. Koska supistumaverbi on näissä kannoissa ensisijainen, *ttA*-johdos on luultavasti usein luotu tuomaan mukaan jotain emotionaalista vihjettä tai muuten erottumaan joukosta poikkeuksellisella rakenteellaan.

Lisäksi joukossa on kolme *e*-loppuista englanninkielistä kantasanaa, *ignore*, *rate* ja *score*. Näistä kantasanoista johdettu supistumaverbi on lainattu äänneasusta, jossa *e*:tä ei äännetä [ignore] > *ignoorata*, [skoor] > *skorata* ja [reit] > *reitata*. *ttA*-johdin taas on tehty näiden samojen sanojen kirjoitusasusta, joissa sana äännetään ikään kuin se olisi suomen kielen sana: [ignore] > *ignorettaa*, [rate] > *ratettaa* ja [skore] > *skorettaa*. Kaikissa tapauksissa äänneasusta lainaamisen yleisyyttä tukee se, että kantasanat ovat useimmille suomalaisillekin tuttuja englannin kielen sanoja ja niiden äänneasu on mahdollista muuttaa suomalaisittain kirjoitetuksi helposti ilman, että niiden suhde alkuperäiseen kantasanaan samalla hämärtyisi.

Joukossa on myös kaksi verbiä, joissa on suomenkielinen, *i*-loppuinen kantasana, *kirjanmerkki* ja *nörtti*. Johdos *kirjanmerkata* on todennäköisesti yleisempi siksikin, että se yhdistyy yleisempään puhekielen verbiin *merkata*. Supistumaverbi *nörtätä* ja sen yleisyys sen sijaan tuntuu poikkeukselliselta, koska kantasanaksi hahmottuu nimenomaan suomenkielinen *nörtti* eikä alkuperäisen *nerd*.

Supistumaverbi ja ttA-johdos ovat suunnilleen yhtä yleiset

Suunnilleen yhtä yleisiä supistumaverbi/*ttA*-johdos -verbipareja on aineistossani muutama. Näistä *bugata/bugittaa*, *haipata/hypettää* ja *pasteta/pastettaa* ovat lainajohdoksia, joita käytetään erityisesti (kirjoitetussa) internetkielessä. Tällöin englannin kirjoitusasusta lainaaminen on mahdollista ja luonnollista, mikä tekee edeltävien lukujen perusteella *ttA*-johdoksen luomisen todennäköiseksi. *Hype* ja *paste* on myös *e*-kantoja, joista näytään yleensä tehtävän nimenomaan *ttA*-johdos, erityisesti jos ääntämisasusta muokkaaminen tuottaa verbinmuodostukses-

⁸ Tätä teoriaa ei voi kuitenkaan mitenkään varmistaa pelkkää lopputulosta tarkastelemalla, koska uudisverbistä tulisi joka tapauksessa samanasuinen, oli kantana alkuperäinen englannin kielen sana tai siitä suomeen lainattu nomini.

sa jotain hankaluuksia. Supistumaverbin tekee kuitenkin yhtä mahdolliseksi se, että verbien kannat on helposti muokattavissa myös äänneasusta, mikä edistää äänneasusta lainaamista.

Googlata/googlettaa-verbiparin molemmat jäsenet ovat huomattavan yleisessä käytössä. Luultavasti jo verbien käytön suuri määrä ja merkityksen vakiintuneisuus aiheuttaa sen, että useampi muoto voi yleistyä rinnakkaiseksi. Verbiparin *lesota/lesottaa*⁹ rinnakkaisuudessa kyse lienee siitä, että supistumaverbi on luotu jo aiemmin ja *ttA*-johtiminen variantti on syntynyt puhekieleen vasta myöhemmin, kun *ttA*-johdin yleisverbistimenä on yleistynyt muutenkin ja muuttunut produktiiviseksi malliksi. Kantasana *leso* ja siitä johdettu *lesota* ovat Paunosen mukaan olleet slangissa tuttuja jo 1970-luvulla, mutta *lesottaa* ei vielä Paunosen sanakirjasta löydy (Paunonen 2000, s.v. *lesota* ja *leso*).

ttA-johdos on supistumaverbiä selvästi yleisempi

Joissain tapauksissa aineistoni *ttA*-johtiminen vaihtoehto on selvästi vastaavaa supistumaverbiä yleisempi. Suurin osa näistä on *e*-kantaisia verbejä, jotka on johdettu englannin kirjoitusasusta: *flamettaa*, *friendzonettaa*, *likettää*, *mutettaa*, *pausettaa*, *ragettaa*, *savettaa*, *skypettää*, *warettaa*, *whinettää* ja *youtubettaa*. *e*-loppuisista vierasperäisistä kantasanoista *ttA*-johdos tuntuu yleensäkin muodostuvan helposti, kun johdoksia muodostetaan sanoista, joita yleensä nähdään kirjoitetussa muodossa eikä kuulla puheessa, kuten *pausettaa*, *mutettaa* ja *skypettää*. *Pause* ja *mute* ovat molemmat usein tietokoneessa tai vaikka kaukosäätimessä nähtäviä painikkeita, joista käytetään suomen kielessäkin näillä nimillä. Vastaavasti Skype on ohjelma, jonka nimi on totuttu ääntämään suomalaisittain [skype] eikä englannin mukaisesti [skaip]. Kun kantasanan kirjoitusasu on muuttunut jonkinlaiseksi suomenkieliseksi termiksi alkuperäisestä asustaan huolimatta, kirjoitusasusta johtaminen tuntuu luonnollisemmalta kuin äänneasusta muokkaaminen.

Kirjoitusasusta *ttA*-johdoksen luomista suositaan muutenkin, kun johdoksia luodaan ja käytetään ensisijaisesti kirjoitetussa puhekieleessä. Esimerkiksi *youtubettaa*-verbin kantasana äännetään kyllä usein alkuperäisesti mutta se säilyttää alkuperäisen kirjoitusasunsa ja taipuu johdokseksikin kirjoitusasusta, erityisesti koska ääntämistävästä johdettu *juutuubata* eroaa ulkoasultaan niin paljon alkuperäisestä, että se on lähinnä koominen eikä välttämättä edes yhdisty kielitajussa kantasanaansa kovin helposti.

⁹ *Lesottaa* ja *lesota*-verbien määrittely suunnilleen yhtä yleiseksi on vain karkea arvio, koska *lesota*-verbin perusmuoto on samalla *lesottaa*-verbin kieltomuoto, eikä pelkistä perusmuotojen osumamääristä voi siksi tehdä juuri mitään päätelmiä. Arvio on tehty muita taivutusmuotoja vertailemalla ja ensimmäisiä saatuja osumia tarkastelemalla. Sama ongelma tulee vastaan muidenkin *o*-, *u*-, *i*-, ja *e*-kantaisten supistumaverbien kanssa.

Joissakin tapauksissa kirjoitusasusta muokkaamisen preferoiminen selittynee myös sillä, että äänneasun soveltaminen suomen kielen kirjoitusjärjestelmään on vaikeaa ja sanan hahmo saattaa muuttua vaikeasti tunnistettavaksi, eli se ei enää yhdisty selvästi alkupe-
räiseen kantasanaansa. Esimerkiksi *like*-verbin äänneasusta muokattu supistumaverbi *laikata*¹⁰ poikkeaa alkuperäisestä kirjoitusasusta huomattavasti. Facebookista tuttu *like* on tässä käyt-
töyhteydessä tuttu nimenomaan kirjoitusasussaan, joten *likettää* hahmottuu *laikata*-muotoa
helpommin. Joistakin verbeistä äänneasusta lainaamista ei ole tehty ollenkaan. Esimerkiksi
englannin verbit *rage* ja *whine* olisivat lähes mahdottomia muokata suomalaiseen kirjoj-
itusasuun niiden äänneasusta ilman, että verbin ulkoasu muuttuu huomattavasti ja tunnistetta-
vuus vähenee.

e-loppuisen verbin kirjoitusasusta muokattu supistumaverbi ei useinkaan tunnu
yleistyvän, kuten tapauksissa *muteta*, *rageta* ja *whinetä*. *e*-loppuiset supistumaverbit ovat kyl-
lä mahdollisia (*haljeta*), mutta ne eivät ole suomen kielessä yleisiä, joten verbin *eta*-lopun
hahmottaminen taivutustyyppiä *halveta* > *halpenee* on luonnollisempaa kuin sen tulkitsemi-
nen supistumaverbiksi. Siksi *e*-kantainen *ttA*-johdos tuntuneen kielenkäyttäjistä *e*-kantaista
supistumaverbiä luonnollisemmalta.

ttA-johdokset ovat supistumaverbejä yleisempiä myös verbeissä *naamapalmut-
taa*, *evottaa* ja *typottaa*. Vaikka *o* ja *u* ovatkin mahdollisia supistumaverbin kannan loppuvo-
kaaleja, ne eivät kuitenkaan ole yhtä tyypillisiä ja yleisiä kuin *a*, erityisesti uudismuodosteissa,
ja näitä vokaaleja ei myöskään voi korvata kielitajussa *a*:lla verbiä muodostettaessa yhtä hel-
posti kuin *a* voidaan liittää konsonanttiloppuisiin lainasanoihin. Tästä syystä uudet *o*- ja *u*-
kantaiset supistumaverbit voivat tuntua hieman kielitajun vastaisilta.

Suurin osa aineistoni konsonanttiloppuisista kantasanoista johdetuista johdoksista,
joissa johdinta edeltää *i* (*irkittää*, *frägittää* jne.), on suhteessa harvinaisempia kuin vastaa-
va *a*-kantainen supistumaverbi (*irkata*, *frägätä*). Poikkeuksena tästä on kuitenkin verbi *wowit-
taa*, joka on selvästi supistumaverbiä *wowata* yleisempi.

Supistumaverbiä ei ole

Aineistossani on myös useita sellaisia *ttA*-johdoksia, joilla ei ole ollenkaan supistumaverbiva-
rianttia tai joiden variantit ovat niin harvinaisia, etten ole niitä kuullut tai löytänyt. Monet
näistä verbeistä muistuttavat edellisen alaluvun verbejä, eli samantapaiset syyt ovat luultavasti
olleet ohjaamassa *ttA*-johdoksen yksinomaiseen käyttöön kuin sen yleistymiseenkin. Esimer-

¹⁰ *laikata*-verbin yleisyyttä *like*-verbistä johdettuna on vaikea arvioida varmaksi, koska suurin osa *laikata*-
hakusanalla tulevista verbeistä on *leikata*-verbin virheellisiä kirjoitusasuja tai *laikka*-kannasta tehtyjä johdoksia.

kiksi Facebookin *poke*-painikkeesta johdettu *pokettaa* on johdettu kantaverbin kirjoitusasusta. Verbi *warettaa* taas perustuu lainasanaan, jonka äänneasu olisi vaikea muokata suomen kieleen, ja *nukettaa*-verbi antaisi *a*-kantaiseksi supistumaverbiksi muokattuna (**nukata*) häiritseviä miellelyhtymiä *nukka*-sanaan. Verbi *mesettää* taas on muodostunut suomeen jo vakiintuneesta lyhennöksestä *mese* (<Messenger), jolloin vain *e*-kantainen supistumaverbi olisi mahdollinen.

Joukossa on myös neljä *i*-kantaista *ttA*-johdosta, joille ei ole supistumaverbistä varianttia, *demittää*, *fanittaa*, *lanittaa* ja *netittää*. Näissä kaikissa *i* kuuluu selvästi kantaan (*Demi.fi*, *fani*, *lanit* ja *netti*) eikä sitä ole lisätty *ttA*-johdosta muodostettaessa. Suomenkielinen *i* ei siis selvästikään tunnu kielitajussa voivan vaihtua supistumaverbin päätettä edeltävän *a*:n kanssa, ja *ita*-loppuiset verbit tulkitaan yleensä *tarvita*–*tarvitsen*-tyyppiseksi, minkä takia sen muotoisia supistumaverbejä ei yleensä muodosteta.

Lisäksi joukossa ovat *o*- ja *u*-kantaiset *enirottaa* ja *ihkuttaa*. Näiden kohdalla variantin puuttumista selittää luultavasti se, että *o*- ja *u*-kannat eivät ole kovin yleisiä supistumaverbin kantavokaaleja uudisverbeissä, joten *ttA*-johdos on supistumaverbiä luonnollisempi.

5. SEMANTTINEN LUOKITTELU

5.1 Luokittelun perusteita ja yleiskatsaus

Tässä luvussa tarkastelen aineistoni verbejä semanttisesti ja teen sen perusteella luokittelua semanttisiin kategorioihin. Semanttisten kategorioiden perustana ovat kieliopissa yleisesti käytetyt verbijohdinten merkityskategoriat, erityisesti luvussa 2.6.2 mainitut *ttA*-johtimen kategoriat ja niiden määritelmät, mutta myös muut kategoriat ja niiden määritelmät tarpeen mukaan. Kategorioiden nimet ja määritelmät ovat siis lähtökohtaisesti samoja kuin esimerkiksi Vesikansan (1978), Hakulisen (1979) ja ISK:n (2004) luokitteluissa, myös silloin kun kategoriaa ei ole näissä kuvauksissa yhdistetty *ttA*-johtimeen.

Tarkastelen tässä erityisesti johtimen osuutta verbin merkityksen muodostumisessa ja kantasanan ja johtimen keskinäistä merkityssuhdetta, eli en tee luokittelua lopputuloksena olevan verbin merkityksen perusteella, vaan pikemminkin sen mukaan, miten johdin ja kantasana tähän tulokseen vaikuttavat. Nämä kaksi tarkastelutapaa eivät välttämättä ole ristiriidassa keskenään. Valitsemani näkökulma tulee esille erityisesti silloin, kun tarkastellaan englanninkielisistä verbeistä suomeen mukautettuja lainaverbejä, joissa alkuperäisen verbin semanttinen merkitys säilyy samana. Tällöin en luokittele verbejä lopputuloksena olevan verbin semanttisen funktion mukaan - mikä olisi sama tai lähes sama kuin alkuperäisen vieraskielisen verbin kategoria -, vaan sillä perusteella, että johtimen funktio uudisverbin luomisessa on vain suomen kielen taivutusjärjestelmään mukauttaminen eikä merkityksen muutos.

Luokitteluni seuraamisen helpottamiseksi olen lisännyt jokaiseen alalukuun siihen liittyvät verbit esiintymiskonteksteissaan, jotta lukija voisi tehdä omat päätelmänsä verbin merkityksestä ja johtimen funktiosta tässä kontekstissa. Tämän luvun yhteydessä esitetyt kontekstit ovat lyhennettyjä ja vailla lähdeviitettä. Aineiston kaikkien verbien täysmittaiset esiintymiskontekstit ja niiden lähdeviitteet löytyvät liitteestä 1.

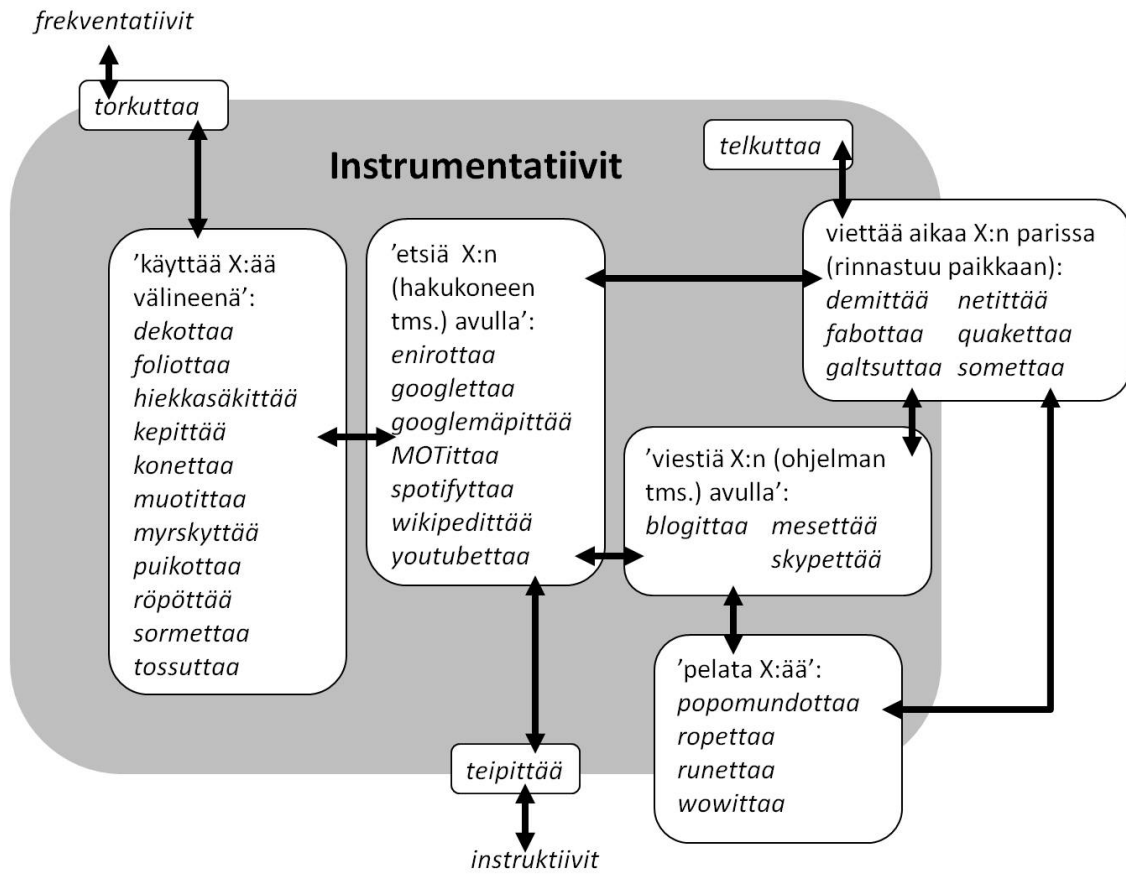
Semanttinen analyysini perustuu luvussa 3.2.1 esittelemääni tapaa käsitellä kategorioita prototyyppisinä ja perheyhtäläisinä, jolloin ryhmillä ei ole tarkkoja rajoja, eikä ryhmän sisään jäävillä verbeillä ole välttämättä samanvertainen status ryhmän jäsenenä. Pidän tarkastelussa mukana myös mallijohtamisen käsitettä (ks. luku 2.2.3), mistä syystä osa verbeistä linkittyy johonkin kategoriaan paitsi semanttisen myös muodollisen mallin mukaan.

Prototyypin näkökulman takia kukin käsittelemäni kategoria on pikemminkin merkityskeskus kuin tarkkarajainen laatikko, eikä sitä voi myöskään kuvastaa vain listana. Olen siis luonut alalukujen yhteyteen kustakin kategoriasta kaaviokuvan¹¹, jossa harmaa tausta edustaa kategorian kokonaiskenttää. Kategorian sisällä verbejä on jaettu alaryhmiin (valkoiset laatikot), joiden sisällä olevat verbit kuuluvat selvimmin samaan kategoriaan. Nuolet alaryhmien välillä puolestaan osoittavat semanttisia kytköksiä hieman eri tavalla hahmottuvien alaryhmien välillä ja samalla myös mallien vaikutusta alaryhmien välillä ja verbien muodostumisessa. Kokonaan harmaan alueen sisällä olevat alaryhmät edustavat selkeimmin kategoriaan hahmottuvia eli prototyypisimpiä ryhmän jäseniä. Harmaan alueen laitamille tai puoleksi sen ulkopuolelle jäävät alaryhmät rinnastuvat tavalla tai toisella kyseiseen kategoriaan, mutta eivät ole yhtä selvästi ja prototyypisesti sen jäseniä. Joissain tapauksissa alaryhmä on jäänyt lähes kokonaan harmaan alueen ulkopuolelle, jolloin se on vain mallinomaisesti kytköksissä joihinkin kategoriaan kuuluviin verbeihin, mutta ei enää semanttisesti juurikaan muistuta prototyypin kuvausta.

Joissain tilanteissa pitää myös ottaa huomioon, että aina yhden verbimuodosteen merkitystä ei voi edes kontekstissaan saada täysin aukottomasti ja varmasti selville. On mahdollista, että minulta puuttuu jokin verbin oikean tulkinnan kannalta olennainen tieto, ja toisinaan verbi tai sen kantasana voi olla sen verran avonainen merkitykseltään, että se on mahdollista tulkita useammalla kuin yhdellä tavalla. Luokitteluni on siis tässä mielessä välttämättä enemmän oma perusteltu tulkintani kuin täysin neutraali totuus.

¹¹ Liitteessä 2 on yhtenäinen kaavio kaikista tässä luvussa käsitellyistä semanttisista kategorioista ja niiden keskinäisistä suhteista.

5.2 Instrumentatiivit

Kuvio 1. Aineiston instrumentatiiviset johdokset.

'käyttää X:ää välineenä'

Instrumentatiivi voidaan määritellä parafrasilla 'käyttää kantasanan tarkoitetta välineenä' tai 'toimia kantasanan tarkoitteen avulla'. Seuraavassa taulukossa olevat kymmenen verbiä ovat kuviossa 1 esitetyistä instrumentatiiveista prototyypisimpiä, eli niissä kantasana edustaa lopputuloksena olevan verbin välinettä, ja verbin merkityksen voi ilmaista ongelmitta edellä mainituilla parafraseilla.

dekottaa	Oletteko te muut Crocsien omistajat dekottaneet niitä? Itseäni on hieman epäilyttänyt uskallanko niitä Dekoon [desinfiioiva pesukone] laittaa [--]
foliottaa	< henkilö1 > pesee ne [hopeakorut] vaan hammastahnalla ni ei tarvi mitään ostostv:n levyjä // < henkilö2 > tai folio+suolaa+kuumaa vettä // [--] < henkilö3 > Säästyy kädeltä mekaanisen hankauksen aiheuttama rasitus, kun foliottaa
hiekkasäkittää	Meillä on vaan yks hiekkasäkki, me ei voida hiekkasäkittää niitä molempia [peli-laattoja].
kepittää	Voisin tietysti tulla sinne [Kendon] alkeiskurssille ja kepittää kaikki.

konettaa	Oli ihan pakko ekaa kertaa konettaa tassut; karvat oli niin valtaiset [--].
muotittaa	[--] tämän päivän omistin syömiseltä säästyneen [pipari]taikinan kaulimiseen, muotittamiseen ja koristelemiseen.
myrskyttää	Noku sää myrskytit mun laivan, niin mulla ei oo enää tykkiä.
puikottaa	Rovaniemellä vuoden vapaaehtoistekona on puikottaa villasukkapari tai -pareja ihmisille [--]
röpöttää	aina on huomattu, että omistusasuja saa röpöttää vaikka 24h omassa asunnossaan, parvekkeella ja pihallaan.
sormettaa	Miehet usein luulevat osaavansa sormettaa naista.
tossuttaa	En ole viimeisen parin vuoden aikana voinut viettää veljeni kanssa aikaa ollenkaan kahdestaan, sillä nainen tossuttaa tai muuten tunkee mukaan jokaiseen paikkaan.

Näistä verbeistä esimerkiksi yksittäismuodosteet *hiekkasäkittää* ja *myrskyttää* ilmaisevat, että hiekkasäkki- tai myrsky-korttia käytetään lautapelissä vaikuttamaan pelin kulkuun. *Foliottaa*-verbissä kantasana ilmaisee verbin ilmaiseman toiminnan eli korujen puhdistamisen olennais- ta välinettä, vaikka se ei olekaan ainoa käytetty asia tällaisessa puhdistuksessa. *Röpö* taas on slangisana tupakalle, eli *röpöttää* vastaa merkitykseltään *tupakoida*-verbiä. *Tossuttaa*-verbin välineenä on puolestaan metaforinen mutta kuitenkin selvästi instrumenttina toimiva *tossu*, joka viittaa fraasiin ”olla tossun alla”. *Kepittää*¹² viittaa esimerkkilauseessa Kendossa käytet- tävään bambumiekkään eli ”keppiin”, ja se ilmaisee lauseessa paitsi kepillä lyömistä myös vastustajan voittamista. Näiden verbien välineellisyys on siis melko yksiselitteistä, ja ne olisi tulkittu instrumentatiiveiksi varmasti myös perinteisemmissä luokitteluis- sa. Siksi nämä edus- tavat omassa luokittelussani prototyypisiä instrumentatiiveja ja ovat luokittelukaaviossa ins- trumentatiivien keskiössä.

'etsiä hakukoneen tms. avulla'

Uudisverbien joukossa on huomattavan paljon verbejä, joiden kantana on jokin tietokoneoh- jelma tai internetsivusto. Näissä kantasana- na olevan ohjelman ominaisuudet ja käyttötarkoi- tukset kuitenkin vaikuttavat siihen, millaista toimintaa *ttA*-johdos edustaa ja siten myös mää- rittävät johtimen tuomaa merkitystä. Seuraavat alaluokat koostuvat kaikki suurimmaksi osaksi näistä tämän jälkeen ohjelmakantaisiksi kutsumistani verbeistä. Verbit on jaettu merkitysero- jen mukaan eri alaluokkiin. Osa seuraavista alaluokista on selvästi huomattavasti instrumenta- tiiveiksi hahmottuvia, mutta ne kaikki kuitenkin liittyvät kiinteästi yhteen sillä perusteella, että ne noudattavat uudisverbien johtamisessa yhtenäistä mallia tai muottia, joka tekee luonte-

¹² *Kepittää* löytyy myös sanakirjoista merkityksessä 'lyödä kepillä' (Kielitoimiston sanakirja, s.v. *kepittää*), mutta olen ottanut sen aineistoon, koska tässä yhteydessä mainittu keppi ei ole mikä tahansa, vaan se liittyy olennaisesti lajiin, ja verbin merkityskään ei ole sama: ”kepittää kaikkia” vrt. ”kepittää kaikki”.

vaksi johtaa hyvinkin erilaisista ohjelmista ja nettisivuista *ttA*-johtaminen, ohjelman tai sivuston käyttöä kuvaava verbi.

enirottaa	sen verran tyylikäs video että täytynee enirottaa kerava!
googlemäpittää	Mä olen googlemäpittänyt sen reitin.
googlettaa	Kyllähän minä googletan harva se päivä ja onneksi se kirjoitusvirheeni korjaa.
MOTittaa	ajattelin motittaa sanan luukku :D
spotifyttaa	Nyt sitten Spotifytan (yes, it's a word!) Peter Bradley Adamsia joka ilta ennen nukkumaanmenoa
wikipedittää	Noniii, oli pakko vielä wikipedittää tää kuminajuttu.. eli enkun cumin on nimenomaan tuo juustokumina!
youtubettaa	Onks tosta mitään hyviä videopätkiä olemassa? Yritin youtubettaa mut en löytäny.

Kaikista aineistoni ohjelmakantaisista johdoksista selvimmin instrumentatiiveiksi hahmottuvat ne verbit, jotka ilmaisevat jonkin tiedon etsimistä hakukoneella tai vastaavalla internetsivuston hakutoiminnolla. Edellisen taulukon seitsemän verbiä edustavat tällaisia ”etsimisverbejä”. Näissä hakukoneen välineellisyys edustuu myös lauserakenteessa, jossa objektina on selvästi haettava tieto, jonka löytämiseen hakutoimintoa käytetään. Esimerkiksi *youtubettaa*-verbin esimerkkilause tuo selväksi sen, että verbi ilmaisee jonkun kappaleen etsimistä hakutoiminnon avulla, sen sijaan että se tarkoittaisi vain yleistä ohjelman käyttämistä tai sen parissa toimimista. Tällä perusteella olen tulkinnut nämä verbit kaikista ohjelmakantaisista verbeistä prototyypisimmin instrumentatiiveiksi.

'viestii ohjelman tms. avulla'

blogittaa	Sorel Mizzi blogittaa huijauksehujen vaikutuksista itseensä
mesettää	Mies mesettää vieraiden naisten kanssa.
skypettää	Haluaisko joku skypettää mun kanssa illan ratoksi?

Blogittaa, *mesettää* ja *skypettää* ovat myös ohjelmakantaisia, mutta näissä ohjelma on viestintäväline eikä hakukone. Kantasana on siis edelleen selvästi väline, jonka avulla toimitaan. Verbit *mesettää* ja *skypettää* ilmaisevat sitä, että henkilö käyttää Messenger- tai Skype-ohjelmaa viestintänsä apuvälineenä. Vastaavasti blogisivusto tai ylipäätään blogikirjoituksen formaatti internetissä on tietynlaisen viestinnän väline. Tällä perusteella verbit ovat nekin selvästi instruktiiveja ja kytköksissä edelliseen alaluokkaan, vaikka verbin kokonaismerkitys onkin hieman erilainen.

'pelata X:ää'

popomundotta(j)a	Vitsi mä oon paras popomundottaja PiFissä
runettaa	Jonnet runettaa vieres ja vie kaiken kaistan ja pitää kauheeta alamoloo.
ropettaa	Ei saa ropettaa toisen hahmolla!
wowittaa	Yhteenvedo: On hyvä alkaa seurustella jos wowittaa -> wowittamalla siitä suhteesta saa paskan -> sit on parempi syy wowittaa!

Näissä neljässä verbissä kantasana on jokin peli. Popomundo, RunEscape ja World of Warcraft ovat kaikki tietokonepelejä, joita pelataan internetyhteydellä muiden pelaajien kanssa, eli ovat niin kutsuttuja internetroolipelejä. Verbi *ropettaa* 'pelata ropea eli roolipeliä' ei viittaa tiettyyn peliin vaan peligenreen, mutta kantasanan ja johdoksen suhde on kuitenkin sama. Tämän alaluokan olen sijoittanut osittain instrumentatiivien rajalle siksi, että peli ei ole yhtä prototyyppinen väline kuin vaikka hakukone, mutta instrumentatiivinen piirre on kuitenkin selvästi olemassa, eli tietty peli ja sen säännöt ovat toiminnan olennaisena osana ja mahdollistavat sen.

'viettää aikaa X:n parissa (rinnastuu paikkaan)'

demittää	Olipa kerran SiToSle./ [--] meidän kanssa demittää ,/ aina innoissaan selittää
fabottaa	hänestä on tullut Suomen Virallinen MieliPideaAutomaatti, joka twiittailee, fabottaa , blogga ja somettaa milloin mistäkin asiasta.
galtsuttaa	Galtsutan taas töissä, anteeksi.
netittää	katon ko muut netittää. En mie sillon netitä, muut netittää minun puolesta 8)
quakettaa	< baxxter > taidan mennä quakettamaan, premi vastaa mun kysymykseen #moro:ssa
somettaa	Edessämme istui kaksi isokokoista miestä. Heistä kumpikin "sometti" koko konsertin ajan.

Verbit *demittää* (< Demi.fi), *fabottaa* (< Facebook eli *fabo*) ja *galtsuttaa* (< IRC-galleria eli *galtsu*) ovat nekin ohjelmakantaisia, mutta näissä kantasanan välineellisyys ei ole yhtä selkeää. Kantasana on kyllä kaikissa internetsivusto, joka mahdollista verbin kuvaaman toiminnan, mutta internetsivusto rinnastuu enemmän paikkaan kuin varsinaiseen välineeseen. Kaikkien kolmen kohdalla on kyse sivustosta, jossa on monenlaisia toimintoja ja käyttötapoja ja jonka parissa vietetään aikaa ja muodostetaan erilaisia yhteisöjä. Näistä sivustoista puhutaan kielenkäytössä enemmän paikkoina kuin apuvälineinä, kuten esimerkiksi yleisesti käytetty ilmaus "olla Facebookissa" antaa ymmärtää. Verbikään ei siis tarkoita vain sivuston käyttämistä johonkin tiettyyn tarkoitukseen, vaan myös siellä olemista ja ajan viettämistä sen parissa ilman tarkempaa tavoitetta.

Netittää (<*netti*) ja *somettaa* (<*some* 'sosiaalinen media') -verbiin kantasanaat ovat laajempia käsitteitä kuin yksittäiset sivustot. Verbit kuitenkin ilmaisevat ainakin esimerkkikonteksteissaan vahvasti nimenomaan ajan viettämistä kantasanan tarkoittaman asian, eli internetin tai sosiaalisen median parissa. Näissä *netti* ja *some* muistuttavat semanttiselta rooliltaan edellisen kappaleen verbiin kantasanaan olevia yksittäisiä sivustoja ("olla netissä" vrt. "olla Facebookissa"), ja kantasanan paikanomaisuus tuntuu merkittävältä verbin tulkinna.

Quakettaa-verbiin kantasana viittaa IRC:in QuakeNet-palvelimeen¹³, ja johdos tarkoittaa paljolti samaa kuin yleinen supistumaverbi *irkata* 'käyttää IRC:iä, keskustella IRC:issä'. Kantasana *quake* vain tarkoittaa toiminnan yhteen tiettyyn palvelimeen. Vaikka IRC on Messengerin tavoin pikaviestinpalvelu, IRC:issä keskustelua käydään niin sanotuilla kanavilla, eli virtuaalista yhteisöä muistuttavissa keskusteluryhmissä. Siksi IRC ja sen käyttäminen muistuttaa enemmän Facebookin kaltaisia yhteisöllisiä sivustoja kuin kahden ihmisen keskusteluihin pohjavia Messengeriä ja Skypeä.

telkuttaa

telkuttaa	Puoli perhettä makoilee olkkarin lattialla patjoilla ja telkuttaa
-----------	--

Telkuttaa tarkoittaa esimerkkilauseessa 'viettää aikaa television parissa, katsoa televisiota'. Tässä toiminnassa televisio on tekemisen väline, mutta suhde televisioon on passiivisempi, ja toisaalta televisio ei viittaa tässä pelkästään välineeseen vaan myös fyysiseen paikkaan eli television edustaan, jossa ollaan ja vietetään aikaa television ääressä. Vaikka televisio onkin internetsivustoa selvempi instrumentti, verbi olisi helposti rinnastettavissa aiemmin käsiteltyyn verbiin *fabottaa*, jossa on myös kyse ajan viettämisestä ja paikkaan rinnastuvasta välineestä.

torkuttaa

torkuttaa	Itelläni on viiden minuutin torkku ja saatan torkuttaa sitä tunnin sillä ajatuksella että "viellä yks...".
-----------	---

¹³ IRC eli *Internet relay chat* on maailmanlaajuinen pikaviestintäpalvelu, jossa on monia palvelimia, joihin käyttäjät voivat kirjautua.

Torkuttaa-verbi ilmaisee puhelimen torkku-toiminnon käyttämistä, eli tällä perusteella se on selvästi instrumentatiivi. Se sisältää kuitenkin myös toistuvuuden merkityksen, eli torkuttaminen tarkoittaa nimenomaan puhelimen herätyskellon torkku-valinnan painamista toistuvasti, joten mukana on myös selvä frekventatiivinen sävy. *Torkuttaa*-verbillä on siis pelkän instrumentatiivisuuden lisäksi myös toinen merkitys, joten se on luokiteltu frekventatiivien ja instrumentatiivien välille ja se kuuluu molempiin funktioihin, vaikka frekventatiivisuus ei gradu- ni luokittelussa olekaan erillisenä kategoriana. Verbi on homonyyminen tunnekausatiivin *torkuttaa* (< *torkkua*) kanssa, ja homonyymien tuomat mielikuvat saattavat tukea myös uudisverbin käyttöä.

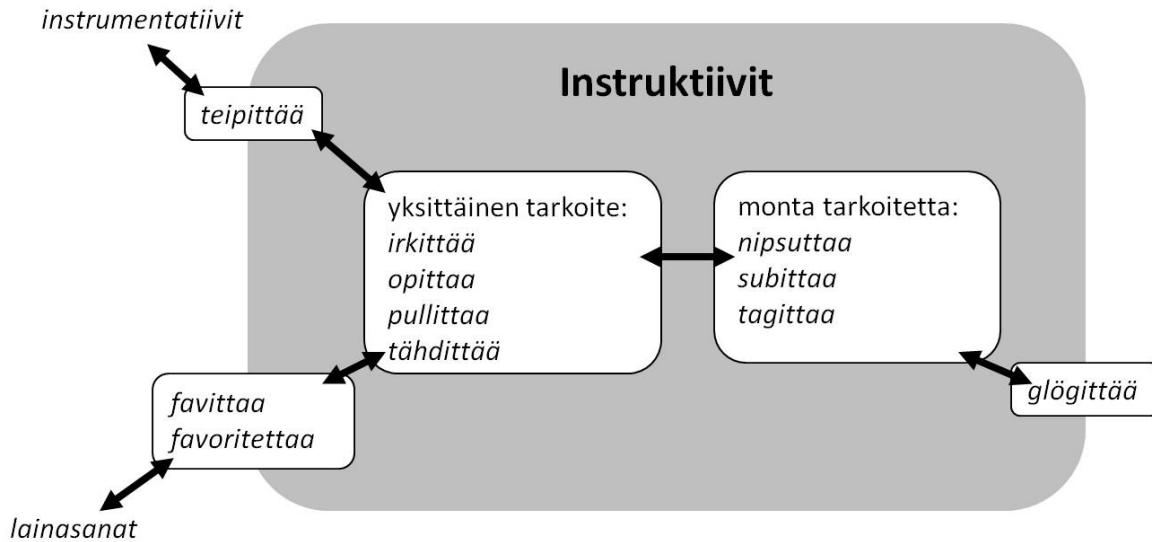
teipittää

teipittää	mun kaveri on tulossa yökylään päiväksi tai pariiksi huomenna. se saa teipittää mut // ilmoitustiteippiä vanhan t-paidan päälle // ni voin käyttää sitä sit haarniskan pohjana
-----------	---

Myös *teipittää* on erillään omassa laatikossaan, koska olen luokitellut sen instrumentatiivien ja instruktiivien kategorioiden välille. Esimerkkikontekstissaan verbi ilmaisee sitä, että ilmoitustiteippiä on käytetty peittämään t-paita ja tekemään sen avulla tukeva naamiaisasun haarniskan pohja. Tässä *teippi* on siis kyllä väline naamiaisasun tekemiseen, mutta samalla verbi ilmaisee myös sitä, että t-paita peitetään eli varustetaan teipillä, jolloin instruktiivinen merkitys on yhtä lailla läsnä. *ttA*-johtimella muodostettu uudisverbi tekee eroa tavallisemman *teipata*-verbin merkitykseen 'kiinnittää teipillä', jolloin toisenlainen tulkinta tulee mahdolliseksi.

5.3 Instruktiivit

Instruktiivit ovat johdoksia, joissa kantasana edustaa sitä, millä lauseen objekti varustetaan, eli johdoksen parafrasi on suurin piirtein 'varustaa X:llä'. Kuvio 2 esittää aineiston instruktiivisia johdoksia. Prototyypisimmät instruktiivit on tässä jaettu kahteen alaryhmään: johdoksiin, joissa kantasanan tarkoitetta on vain yksi, ja niihin, joissa kantasanan tarkoitteita on verbin edustamassa toiminnassa monta.

Kuvio 2. Aineiston instruktiiviset johdokset.

yksittäinen tarkoite

irkittää	Oisin voinut ottaa koneen mukaan, niin oisit voinut sitten irkittää sen.
opittaa	Irc-palvelimen pitäisi tämän perusteella opittaa yhden velhottaret.net-koneelta tulevan käyttäjän, joka oletettavasti on ollut vähiten aikaa idlenä.
pullittaa	<@henkilö1> Nyt sitten Matti pullittaa Maijan [nimet muutettu]
tähdittää	Mä tähditin sen [kappaleen Spotifyssa].

Irkittää, *opittaa*, *pullittaa* ja *tähdittää* ovat verbejä, joissa kantasanan tarkoitetta on mukana vain yksi. Näissä kaikissa on kyseessä jonkin ohjelman, merkinnän tai ominaisuuden lisääminen lauseen objektiin tai objektille. Esimerkiksi *irkittää*¹⁴ tarkoittaa aineistoni esimerkkitekstissä IRC-ohjelman asentamista koneeseen, ja *tähdittää* tarkoittaa tässä yhteydessä tähti-merkinnän lisäämistä Spotify-ohjelmassa johonkin musiikkikappaleeseen, jolloin se lisätään käyttäjän suosikkilistalle. *Pullittaa* ja *opittaa* taas viittaavat samaan asiaan, eli siihen, että IRC-kanavalla jollekin henkilölle annetaan ”opit” eli oikeudet hallinnoida kanavaa ja sen käyttäjiä. Henkilö, jolla nämä oikeudet ovat, merkitään nimen edessä olevalla @-merkillä, jota on *pullittaa*-verbin tapauksessa kutsuttu leikkillisesti pullaksi. Näissä neljässä verbissä on siis kyseessä lauseen objektin varustaminen jollain yhdellä asialla tai ominaisuudella, siitä huolimatta että johdin on liittynyt kantasanan monikkovartaloon (*tähdittää*, ei **tähdettää*).

¹⁴ On kuitenkin huomioitava, että aineistoni esimerkkilause, jossa *irkittää*-verbiä käytetään instruktiivisesti, on mahdollisesti vain yksittäinen valinta. *Irkittää* tarkoittaa yleisemmin IRC-ohjelman käyttämistä. Tämän esimerkkilauseen puhuja on suomen kielen opiskelija, joten suurempi tietoisuus sananmuodostuksesta ja johdosten käytöstä ja merkityksistä on voinut vaikuttaa instruktiivisen verbin muodostukseen, vaikka puhujan opinnot olivatkin esimerkkitekstin poimimisaikana vielä aluillaan.

monta tarkoitetta

nipsuttaa	Saa nipsuttaa lähemmäs 50 nipsua ennenku verhot on paikoillaan.
subittaa	Välillä sitä vain subittaa suurta massaa varten ja jää huonokuuloiset huomioimatta.
tagittaa	Sanoin jo vuos sitte että haluun tagittaa kuvia.

Monesti instruktiivi ilmaisee kuitenkin sitä, että jokin asia varustetaan monella kantasanan tarkoitteella, kuten yllä olevissa kolmessa verbissä. Esimerkiksi *nipsuttaa*-verbin esimerkkilause mainitsee jopa lukumäärän, kuinka paljon kantasanan tarkoitteita eli verhon tankoon kiinnittämiseen käytettäviä nipsuja tarvitaan. Myös *subittaa* on monikollinen, koska elokuvaan tai muuhun videoon lisätyt tekstitykset eli ”subit” käsitetään yleensä kielenkäytössä ja ajattelussa joukkona tekstiä tai repliikkejä eikä yhtenäisenä tekstinä.

Tagittaa voi toki tarkoittaa myös yksittäisen tagin, eli etsimistä helpottavan merkinnän, kirjaamista esimerkiksi kuvaan tai blogikirjoitukseen, mutta varsinkin esimerkkilauseen tapaisessa yhteydessä se useimmiten viittaa nimenomaan useamman tagin merkitsemiseen, koska tällaisia tageja on harvoin vain yksi ja myös esimerkkilauseen objekti on monikollinen.

favittaa, favoritettaa

favittaa	saan aina sähköpostiin ilmoituksen kun joku watchaa tai favittaa ff.netissä
favoritettaa	99% ajasta en edes muista, että twitterissä voi favoritettaa twiittejä.

Favittaa ja *favoritettaa* ovat oikeastaan samaa merkitseviä variaatioita toisistaan, joita erottaa vain se, että toisen kanta on lyhennetty alkuperäisestä - luultavasti jo englannin kielessä ennen verbin kääntämistä suomeen. Nämä verbit olen luokitellut toisaalta kuuluvaksi suomen taivutusjärjestelmään mukautettuihin lainaverbeihin, koska molempien kantasana *favorite* on myös englannissa verbi, joka ilmaisee *favorite*-merkinnällä varustamista eli merkitykseltään identtinen instruktiivi.

Olen kuitenkin luokitellut ne myös suomen kielessä instruktiiveiksi, koska tällainen jonkin sivuston toimintaan kuuluva vieraskielinen merkintäpainike hahmottune useiin varsinaisen verbin sijasta vain merkinnäksi tai ominaisuudeksi, jolla esimerkiksi ns. twiitti varustetaan Twitter-palvelussa. *Favorite*-verbistä luotu lyhenne *fav* on vielä selvemmin merkinnän nimi, koska se ei enää tarkoita samaa kuin alkuperäinen verbi vaan vain nimeää kyseisen toiminnon esimerkklauseen sivustolla, myös englanninkielisessä keskustelussa. *Fav-*

lyhenteestä johdettu verbi on siis oikeastaan substantiivikantainen ja rinnastuu vielä selvemmin esimerkiksi edellä käsiteltyyn *tähdittää*-verbiin.

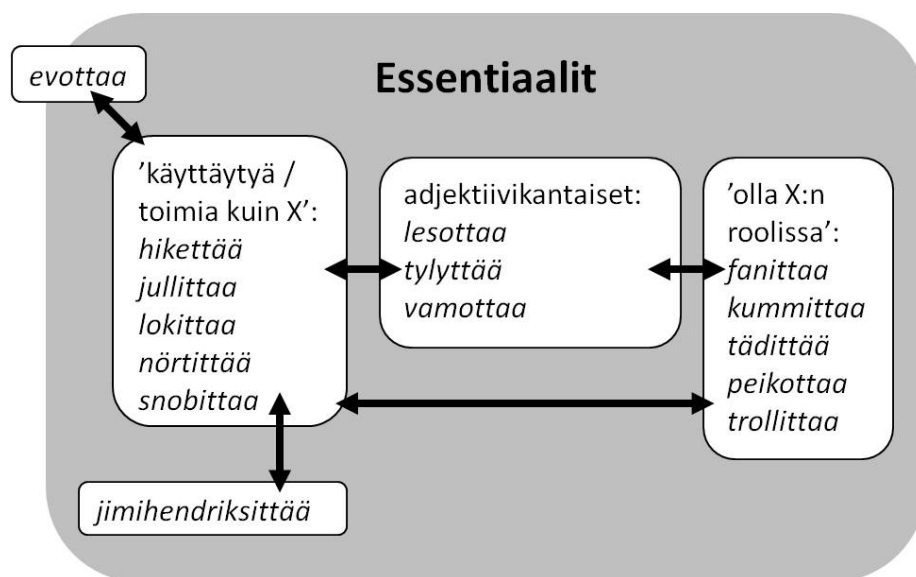
glögittää

glögittää	vanhempainyhdistys kahvittaa/ glögittää , maksu omantunnon mukaan
-----------	--

Glögittää vaikuttaa esimerkkilauseessa yleisen *kahvittaa*-verbin ('tarjoilla kahvia, esimerkiksi vieraille tai jossain tilaisuudessa') mallin mukaan muodostetulta, sillä verbit ovat merkitykseltään ja muodoltaan täysin rinnakkaisia. *Glögittää* sisältää jonkinlaista instruktiivisuuden sävyä, koska siinä vierailijoita ikään kuin varustetaan glögillä, vaikka parafraasi kuulostaakin hieman oudolta. Kantasana on kuitenkin ainesana, eikä siis ole yhtä prototyyppinen instruktiivin kantasana, joten linkki instruktiiveihin on heikompi kuin tämän alaluvun aiemmissa verbeissä. Verbi onkin luokittelukaaviossani vain puoliksi instruktiivikategorian sisällä.

5.4 Essentiaalit

Essentiaalit ovat johdoksia, jotka ilmaisevat jonakin tai jonkinlaisena olemista tai toimimista, ja sen parafraaseja voi olla esimerkiksi 'käyttäytyä kuin X', 'olla X(:n kaltainen)' tai 'olla X:nä'. Essentiaaleja ei yleensä ole luokiteltu *ttA*-johtimen olennaiseksi funktioksi kieliopissa, mutta omassa aineistossani essentiaaleiksi tulkittavia johdoksia on yllättävänkin monta. Kuviossa 3 olen jakanut essentiaalien joukkoa hieman erilaisiksi hahmottuviin parafraaseihin ja kantasana-johdos-suhteisiin. Kaikki nämä verbit ovat kuitenkin mielestäni selviä essentiaaleja, eli niiden välillä ei välttämättä ole eroa prototyyppisyyden asteessa.

Kuvio 3. Aineiston essentiaaliset johdokset.

'käyttäytyä/toimia kuin X'

hikettää	Taas pitäsi hikettää fykee :D Iha huimat 12sivuu luettavaa !
jullittaa	[--] työkaverin nimi on jussi ja sitä joskus kutsuttiin julliksi // niin jos käyttäytyi niin kuin jussi niin silloin sanottiin et joku jullittaa
lokittaa	päivystää alkon tai kaupan lähellä hakijan toivossa. [--] "mennää lokittaa alkon etee"
nörtittää	Nörtittää voitte aina kotonakin. Läskit ahterit ylös ja puuhaamaan [--]
snobittaa	Oot menossa kerjämään toimeentulotukea mutta jaksat silti snobittaa miten et halua muuttaa johonkin kaupungin asuntoon

Verbeissä *hikettää*, *jullittaa*, *lokittaa*, *nörtittää* ja *snobittaa* kantasanan tarkoite on jonkinlainen ihminen tai olio, ja verbi kuvaa tämän olion tavalla toimimista. Selkeimmin substantiivikantaisia ovat *jullittaa* ja *lokittaa*, jotka eivät kumpikaan välttämättä viittaa kyseisen ihmisen tai eläimen kaikkeen toimintaan, vaan tietyn käyttäytymisen tai toimintatavan samankaltaisuuteen. *Lokittaa* viittaa lokkien tapaan hankkia ruokaa erityisesti kaupunkiympäristössä ja rajatun yhteisön tarpeisiin syntynyt *jullittaa* taas tietyn ihmisen tapaan ilmaista itseään.

Kantasanat *hikke*, *nörtti* ja *snobi* ovat puolestaan tietyllä lailla käyttäytyvää ihmistä kuvailevia yleisnimityksiä, sen sijaan että vaatisivat kuulijalta tietoa jostain tietystä lajista tai henkilöstä ja niiden käyttäytymisestä. Siksi niistä ainakin *nörtti* ja *snobi* ovat luonteeltaan sellaisia, että niitä voidaan käyttää paitsi substantiivisesti nimityksenä myös ihmistä määrittävänä adjektiivina. Koska nämä kantasanat ovat kuitenkin ihmistarkoitteisia ja niistä tehdyt johdokset ovat merkitykseltään samalla parafrasilla korvattavia kuin *jullittaa* ja *lokittaa*, olen luokitellut ne samaan alaryhmään.

adjektiivikantaiset

lesottaa	Olisi pitänyt lesottaa niille, että miten montaa kieltä me osataan.
tylyttää	[--] Juha Väättäinen tylyttää nettiblogissaan suomalaisia kestävyysjuoksijoita kovin sanoin.
vamottaa	mulla tosiaan toi mese vamottaa vähäsen etten aina noita pyyntöjä saa jos addailit [--]

Lesottaa, tylyttää ja vamottaa ovat puolestaan edellisiä selvemmin adjektiivikantaisia essenti-aaleja. Vaikka raja edellisen ja tämän alaryhmän välillä ei olekaan ehdoton ja erityisesti *lesottaa* ja *snobbittaa* ovat hyvinkin samankaltaisia, näissä kolmessa verbissä kantasanan adjektiivisuus vaikuttaa selvemmältä ja parafrasi hahmottuu pikemminkin muotoon 'käyttäytyä X:sti' kuin 'käyttäytyä kuin X'. Näiden kahden alaryhmän välistä rajaa voi kuitenkin hyvin pitää liukuvana.

'olla X:n roolissa'

fanittaa	Kuningaskuluttaja turki, mitä maksaa SM-liigajoukkueiden kannattaminen kuluttajalle. SaiPa on halvin joukkue fanittaa .
kummittaa	Mä en ole koskaan ajatellut asiaa siltä kannalta että montako lasta vois in kummittaa , se riippuu ihan lähipiirin koosta ja heidän lisääntymisinnostaan.
tädittää	käytän sanaa tädittää silloin kun joku on mulla hoidossa // saatan sanoa jollekin että en voi tänään ku täytyy tädittää
peikottaa	[--] en tiedä kummasta itkeä enemmän siitä että joku saa seksuaalista tyydytystä siitä että peikottaa ihmisiä vai siitä kuinka tyhmiä ihmiset on
trollittaa	Eihän täällä ole annettu yhtään mitään faktoja asiasta, ja sitten vielä yritetään trollittaa

Verbeissä *fanittaa, kummittaa, tädittää, peikottaa* ja *trollittaa* kantasana ei osoita metaforista toiminnan samankaltaisuutta kantasanan ja johdoksen subjektin välillä, vaan sitä, missä roolissa johdoksen subjekti on ja toimii. Esimerkiksi *fanittaa*-verbi voitaisiin kääntää parafrasiin 'olla fani' tai 'olla fanina jollekin'. *Kummittaa* ja *tädittää* taas viittaa selvästi siihen rooliin, mikä aikuisella on lapsen ('olla kummi' ja 'toimia tätinä'). *Peikottaa* ja *trollittaa* puolestaan viittaavat siihen, että joku toimii keskustelussa trollina tai peikkona eli yrittää huijamalla tai muilla keinoin saada ihmisiä provosoitumaan ja reagoimaan peikon toimintaan esim. forumkeskustelussa.

evottaa

evottaa	Evotan Excelin kanssa ja apua tarvitaan!
---------	---

Evottaa-verbin kantasana on *evo* eli kirjainlyhenne fraasista ”et/en vaan osaa”. Lyhennettä on käytetty yleisesti vain kyseisen fraasin ilmaisemiseen lyhyemmin, mutta se on kehittynyt pelkästä lyhenteestä myös taitamatonta tai osaamatonta ihmistä kuvaavaksi nominiksi. Koska tuntuu luonteelta, että verbijohdos on johdettu nimenomaan *evo*-sanon nominisesta käytöstä, sen parafrasiksi voidaan hahmottaa ’olla *evo*’. Tällä perusteella se on myös tulkittavissa essentiaaliksi ja se muistuttaa monella tavoin ’käyttäytyä kuin X’ -tyyppisiä johdoksia, vaikkei täysin identtinen olekaan.

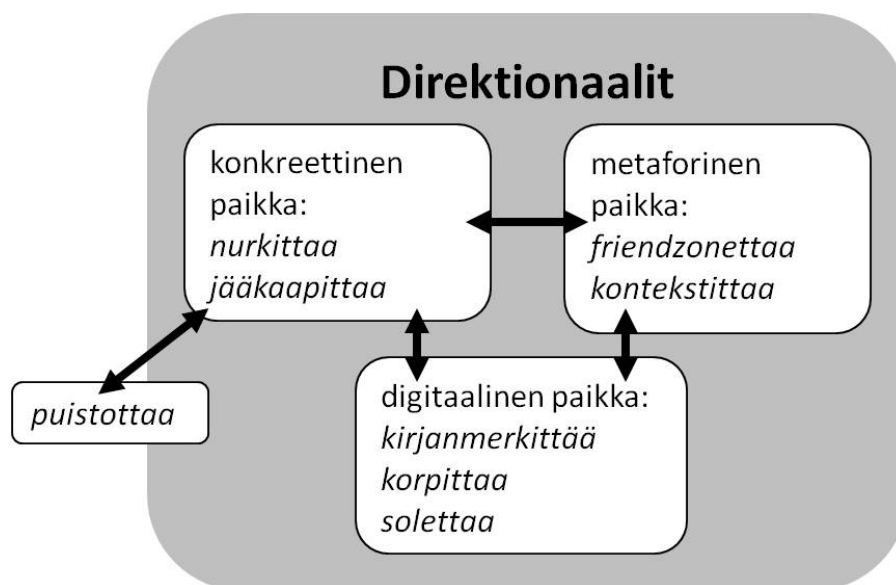
jimihendriksittää

jimihendrixittää	Älä jimihendrixitä sitä kitaraas nyt. [Puhuja sanoo ystävälleen, joka melkein lyö kitaransa seinään.]
------------------	--

Jimihendrixittää on puhutussa keskustelussa esiintynyt yksittäismuodoste, jonka tulkinta vaatii sekä sanomistilanteen antamia vihjeitä että taustatietoa kantasanaan olevasta artistista tullaan tulkituksi oikein. Keskustelutilanteessa toinen keskustelijoista oli vähällä lyödä kitaransa varomattomasti seinään, mistä yksittäismuodosteen luoja loi miellelyhtymän Jimi Hendrixiin, joka aloitti rock-muusikoiden tavan hajottaa kitaroitaan näyttävästi keikoilla. Syntynyt yksittäismuodoste viittaa hyvin spesifiin yksittäiseen toimintatapaan, josta kantasanan edustama artisti on kuuluisa, eikä suinkaan henkilön kaikkiin ominaisuuksiin, mutta essentiaalisuus on tässä yhteydessä kuitenkin selvä ja parafrasiksi muodostuu suunnilleen ’toimia kuten X’.

5.5 Direktionaalit

Direktionaalit on semanttinen kategoria, jonka voi määrittää esimerkiksi parafrasilla ’saattaa/viedä X:n ilmaisemaan paikkaan, tilaan tai suuntaan’. Direktionaaleista puhutaan lähinnä ISK:ssa (2004 § 317, 337), jossa direktionaalin mainitaan voivan ilmaista sekä johonkin paikkaan siirtämistä (kohdistuu objektiin) että päätymistä (kohdistuu subjektiin), mutta *ttA*-johdinta käytettäessä se käytännössä ilmaisee vain edellistä merkitystä. *ttA*-johtimellinen direktionaali sisältää siis kausatiivisuuden elementin. Kuviossa 4 olen jakanut direktionaalisia johdoksia alaryhmiin kantasanan ilmaiseman paikan olemuksen perusteella.

Kuvio 4. Aineiston direktionaaliset johdokset.

konkreettinen paikka

nurkittaa	Opettaja nurkittaa Tyhmän ja Häirikön. ['laittaa nurkkaan', näytelmäohjeistusta]
jääkaapittaa	Henkilö1: mitä mä teen litralla tomaattikeittoa?? [--] // Henkilö2: pakastat / jääkaapitat

Nurkittaa ja *jääkaapittaa* edustavat prototyyppejä direktionaaleja, joissa kantasana eli laittamisen tai siirtämisen kohdepaikka on konkreettinen. *Nurkittaa*-verbi on käyttökontekstissaan yksittäismuodoste, joka viittaa siihen, että opettaja siirtää huonokäytöksen oppilaan rangaistukseksi nurkkaan. *Jääkaapittaa* taas on esimerkkikontekstissaan rinnastettu *pakastaa*-verbin kanssa, joka tässä tapauksessa tarkoittaa pakastimeen laittamista, eli *jääkaapittaa*kin tarkoittaa ruoan säilömistä laittamalla se jääkaappiin. Kohde ja asian sinne siirtäminen on selvää.

metaforinen paikka

friendzonettaa	Kyse on tasan luonnonvalinnasta, eikä naisten tietoisesta julmuudesta friendzonettaa niitä "kilttejä, ymmärtäväisiä ja hyviä miehiä".
kontekstittaa	En nyt tarkemmin vihjaile, mihin Jumala Raamattu ja Evoluutio -aiheeseen tämä liittyy... Jokainen seuraava osannee kontekstittaa .

Friendzonettaa ja *kontekstittaa* taas viittaavat metaforiseen paikkaan tai jonkinlaiseen epäkonkreettiseen tilaan. *Friendzone* ('kaverialue') on hieman leikillinen ilmaus sille tilanteelle, kun poika on ihastunut tyttöön mutta tyttö pitää häntä vain ystävänsä. Tällöin poika on 'ju-

mittunut friendzoneen’, joka on eräänlainen metaforinen paikka ihmissuhteessa, ja johdos *friendzonettaa* ilmaisee sitä, että tyttö metaforisesti sijoittaa pojan tähän paikkaan.

Kontekstiittaa taas tarkoittaa esimerkkilauseessa kommentin tai mielipiteen liittämistä sitä ympäröivään keskusteluun ja yhteisöön, jossa keskustelu tapahtuu, eli sen kontekstiin. Vaikka konteksti ei ole samalla tavalla tietty paikka kuin vaikka jääkaappi, se tarkoittaa kuitenkin keskustelun viitekehystä eli laajempaa sijaintia. Verbin voi tulkita tarkoittavan sitä, että irrallinen kommentti siirretään ja yhdistetään sen laajempaan kehykseen.

digitaalinen paikka

kirjanmerkittää	[--] linkkaa hyviä animesarjoja, unohin kirjanmerkittää edellisen niin linkit häbis.
corpittaa	Se että ei ole ilmoittautunut Korppiin saattaa aiheuttaa myös sen, että ei pääse Optimassa OPEA530-työtilaan. [--] Mutta käykään corpittamassa itsenne
solettaa	Perusrahoituksesta kokonaan palkkansa saavien ei tarvitse ” solettaa ” enää työ-aikaansa [--]

Metaforisen ja konkreettisen paikan välille näen jäävän digitaalisen paikan, jolla tarkoitan yksinkertaisesti tietokoneella, internetissä tai muussa sähköisessä muodossa olevaa ’paikkaa’. Tietokone ja erityisesti internet ja sen eri sivustot hahmotetaan kielessä ja ajattelussa yleensä paikkoina, jossa joku asia on tai jossa itse ollaan tai käydään. Siispä asioita voidaan luonnollisesti myös laittaa tai saattaa tällaiseen digitaaliseen paikkaan, ja tällaisesta paikasta voidaan luoda direktionaalinen johdos.

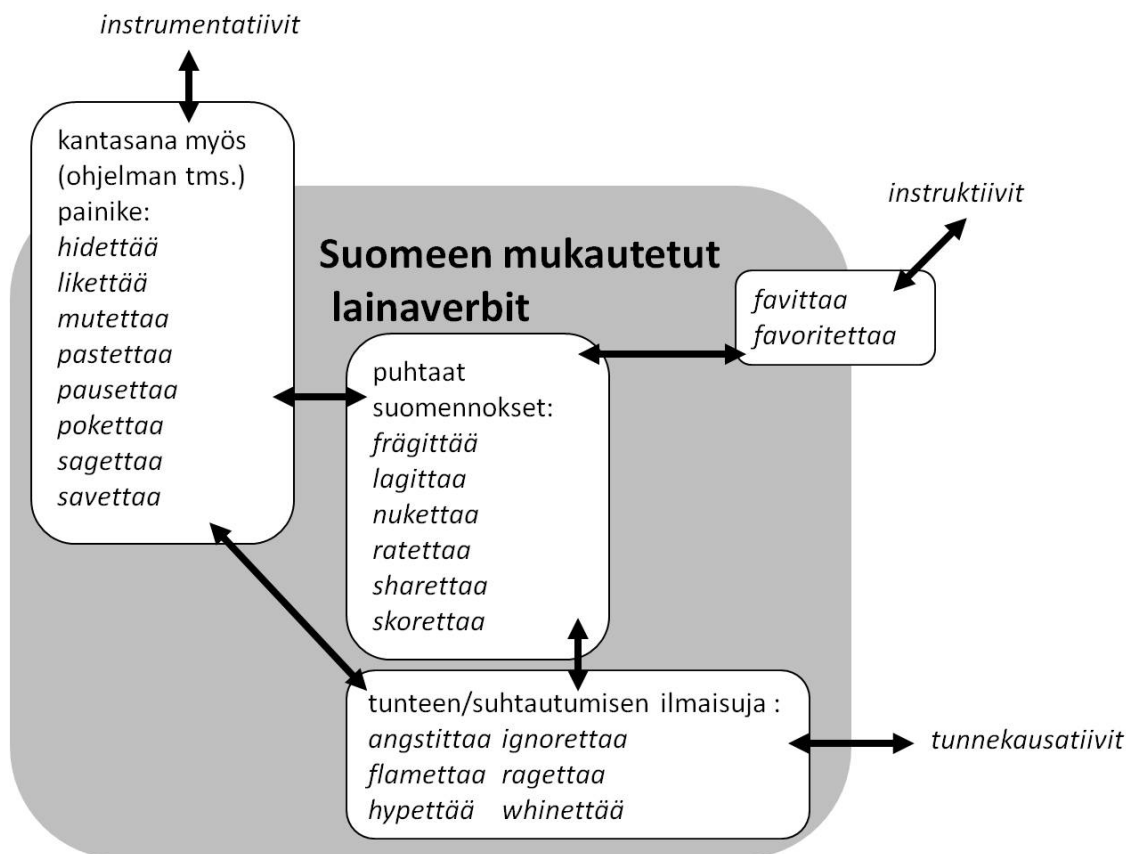
Olen luokitellut verbit *kirjanmerkittää*, *corpittaa* ja *solettaa* tällaisiksi digitaaliseen paikkaan saattamista ilmaiseviksi johdoksiksi. *Kirjanmerkki* tarkoittaa esimerkkitapauksessa internetselaimen kirjanmerkkipalkkia tai muuta listaa, johon tärkeän internet-sivuston osoite voidaan merkitä, eli *kirjanmerkittää* tarkoittaa sivun lisäämistä tälle kirjanmerkkilistalle. *Korppi* taas on yliopiston käytössä oleva järjestelmä, jossa ilmoitaudutaan kursseille, ja *corpittaa*-johdos tarkoittaa esimerkissä itsensä lisäämistä Korpissa olevaan ilmoittautumislistaan. *Sole TM* on työajan hallintaan liittyvä järjestelmä, johon työntekijät merkitsevät tehtyjä työtunteja, ja *solettaminen* tarkoittaa yksinkertaisesti työtuntien merkitsemistä Soleen. Kaikissa kolmessa verbissä on siis kyseessä jonkun (jo olemassa olevan) tiedon tai valinnan siirtämistä johonkin listaan tai järjestelmään.

puistottaa

puistottaa	Sanoin juuri ”puistottaa” kun kysyin aikooko siskoni sit puistottaa vauvaansa yhdessä leikkipuistossa
------------	--

Olen laittanut luokittelukaaviossani *puistottaa*-verbin direktionaalien laitamille, koska siinäkin kantasana on paikka, johon johdoksen objekti saatetaan. Se on kuitenkin vähemmän selvästi direktionaali, koska verbi ilmaisee esimerkkilauseessa pikemminkin lapsen käyttämistä puistossa kuin pelkästään sinne viemistä. Verbin direktionaalisuus on siis hieman löyhempää kuin edellä käsiteltyjen.

5.6 Suomen taivutusjärjestelmään mukautetut vierasperäiset verbit

Kuvio 5. Suomen taivutusjärjestelmään mukautetut vierasperäiset verbit aineistossa.

Tässä alaluvussa käsitelen niitä aineistoni verbejä, jotka on lainattu englannista, ja joissa *ttA*-johdin toimii vain verbistimenä eli vierasperäisen verbin mukauttajana suomen taivutusjärjes-

telmään, muuttamatta sen merkitystä tai lisäämättä siihen merkityssävyjä. (Näiden johdosten aineistoon hyväksymisestä ks. luku 2.1.) Näissä kaikissa verbeissä kantasanalla ja siten myös muodostuneella johdoksella on omat semanttiset funktionsa, joiden perusteella ne voitaisiin hyvinkin luokitella myös muihin tässä tutkimuksessa esiteltyihin merkitysryhmiin. Koska pyrin tässä tutkimuksessa selvittämään *ttA*-johtimen funktioita nykypuhekielessä enkä uudis-
muodosteita itseään eli sanastoa, nämä verbit on mielekästä käsitellä omana ryhmänään vain *ttA*-johtimen funktion perusteella. Kuviossa 5 on esitetty kaikki tällaiset lainaverbit.

puhtaat mukautukset

Puhtailla mukautuksilla tarkoitan yksinkertaisesti sitä, että alkuperäinen englanninkielinen verbi ja siitä luotu suomen kielen taivutusjärjestelmään mukautettu johdos tarkoittavat samaa, vähintäänkin kyseisessä käyttökontekstissa, eikä johdin siis tuo verbiin mitään uutta merkityspiirrettä tai -sävyä. Joissain tapauksissa verbin kokonaismerkitys on voinut kaventua, kuten englannin kielessä yleinen ja monimerkityksinen *share* 'jakaa', josta johdettu *sharettaa* on yksipuolistunut merkitykseltään vain muodosteen käyttökontekstissa olennaiseen merkitykseen 'jakaa tiedostoja internetissä', eikä se siis yleensä voi ilmaista muunlaista jakamista. Tämä ei kuitenkaan ole olennaista oman jaotteluni kannalta, koska joka tapauksessa tarkastelen vain yhden esimerkkikontekstin reaalistamaa merkitystä, ja olennaista on vain se, että verbin merkitys on tässä kontekstissa sama kuin sen kantasanana merkitys olisi vastaavassa englanninkielisessä kontekstissa.

frägittää	[--] pultilukon ostamalla tulee päheäksi tarkk'ampujaksi ja frägittää 80 metrin päästä.
lagittaa	Uusia viestejä -laatikko lagittaa ainakin puoli tuntia
nukettaa	Oon nyt siellä cruiserilla ja pitäis se alieneiden jättimäinen sota-alus nukettaa alas.
ratettaa	[--] varsinkin jos joku on ratetettu 10 niin kyllä kohta joku sen äänestää surkeimmaksi.
sharettaa	Minkä nuorena warettaa, sen vanhana sharettaa
skorettaa	Minähän vain sählään nuorempien miesten kanssa ja joskus tsägällä skoretan!

Verbit *frägittää* (<*frag* 'tappaa aseella'), *lagittaa*, *nukettaa* (<*nuke* 'tuhota ydinaseella'), *ratettaa*, *sharettaa* ja *skorettaa* olen luokitellut edellä kuvailemikseni puhtaiksi mukautuksiksi, sillä niitä on käytetty ainakin esimerkkilauseessa samalla tavoin ja samassa funktiossa, kuin alkuperäistä kantaverbiäkin käytetään.

tunteen/suhtautumisen ilmaisuja

angstittaa	Silja fanittaa muumimusaa, se tykkää hypätä pottatuolista vapauteen, ja sit se rakastaa angstittaa .
flamettaa	Se kuunteli ja naureskeli kun meitsi vaan flamettaa
hypettää	Sony hypettää konsoleitaan videoilla - PS4-video tulossa pian
ignorettaa	Auttavaisuus on hyve ja jos ei ole asiaan vastausta, niin voi pitää päänsä kiinni ja ignorettaa koko kysymyksen, eikö?
ragettaa	PITÄÄ NY VITTU TÄÄLÄKI RAGETTAA
whinettää	<KaKu> Sit meni vuos et sain netin// <KaKu> Nyt ne whinettää isoista laskuista

Verbit *angstittaa*¹⁵, *flamettaa*, *hypettää*, *ignorettaa*, *ragettaa* ja *whinettää* voidaan tulkita samanmerkityksisiksi kuin niiden kantaverbitkin ja ne voidaan siksi hyvin määritellä pelkiksi suomen kielen taivutusjärjestelmään mukautetuiksi verbeiksi. Näillä on kuitenkin se yhteinen piirre, että ne ilmaisevat jonkinlaista tunnetta tai suhtautumistapaa, ja koska suomen kielessä on yleistä ilmaista fyysisistä tai psyykkistä tunnetta *ttA*-johtimisilla, yksipersonaisella tunnekausatiivilla (esim. fraasi ”*minua väsyttää*”), nämä kuusi verbiä saavat helposti myös tunnekausatiivisen sävyn.

En ole luokitellut näitä yksipersonaisten tunnekausatiivien kategoriaan, koska niitä ei ole aineiston esimerkkikontekstissa käytetty yksipersonaisesti vaan normaalisti taipuvana tunteen ilmaisun verbinä. Ei voi kuitenkaan jättää huomiotta sitä, että monta näistä verbeistä voidaan yhtä hyvin käyttää nykyisessä puhekielessä myös yksipersonaisesti, eli niillä on olemassa molemmat käyttötavat. Selvimmin tällainen on *angstittaa*, jota käytetään suurin piirtein yhtä yleisesti yksipersonaisena tuntemuksen ilmaisijana (”*mua angstittaa*”) kuin tietynlaisen puhe/viestintätavan ilmaisijanakin (”*mä angstitan*”). Toisaalta esimerkiksi verbiä *ignorettaa* tuskin voi käyttää yksipersonaisena, koska se on vain tapa suhtautua eikä sisäinen tunne. Tunnekausatiivin läheisyys ja sen yleisyys suomen kielessä tämän tyyppisissä ilmaisuissa kuitenkin vaikuttaa siihen, että nämä verbit kytkeytyvät välttämättä tunnekausatiivin kategoriaan, vaikka eivät siihen tässä esimerkkikontekstissa kuulukaan.

¹⁵ *Angstittaa*-verbin kantasanaksi voitaisiin tulkita myös suomenkieleen yleistynyt *angsti* ’ahdistus’, jolloin verbi olisi tunnekausatiivi (vrt. *pelko* > *pelottaa*). ”Mä angstitan (jostain asiasta)” -muotoisessa lauseessa *angstittaa* ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin *pelottaa* lauseessa ”Mä pelotan (sua)”, koska ”mä pelotan” tarkoittaa kantasanan edustaman tunteen aiheuttamista toisessa, kun taas ”mä angstitan” tarkoittaa nimenomaan oman tunteen ilmaisemista.

kantasana on myös (ohjelman tms.) painike

hidettää	Nyt alan hidettää inttilankoja, intin käyneet on homoja
likettää	Facebookista voi selvitä yleinen kiinnostus sinuun. Itselläni on tapana likettää ja kommentoida aina kun siltä tuntuu
mutettaa	Pakko mutettaa lähetys aina kansallislaulujen ajaksi, johtuuko lähetyksestä vai onko jokainen näistä kiekumisista aivan luokattomia #mmkisat
pastettaa	Yleensä koetan kopioida Ctrl+C ja sitten pastettaa johonkin muualle, mutta sitten se ei pastetakaan sitä mitä kopioin aikaisemmin
pausettaa	Oliko teidänkin elämäntehtävä pieneenä pausettaa Simpsoneita niin, että näätte Maggi-en hinnan?
pokettaa	Sit miun pitää varmaan " pokettaa " takas sitä, joka tökki meikäläistä.. hömph.
sagettaa	Olen pohtinut, voisiko sivustolle lisätä kehittyneemmiltä keskustelupalstoilta tutut mahdollisuudet piilottaa langat, [--] sekä sagettaa vastatessa, eli lanka ei bumpaudu.
savettaa	< Henkilö> Olin (taas) unohtanut savettaa kirjoitukseni!

Edellisen taulukon kahdeksan verbiä ovat myös lähtökielen verbin ilmaiseman toiminnan kanssa identtisiä, eli merkityssuhteiltaan ne ovat pelkästään mukautuksia suomen taivutusjärjestelmään, eikä niiden merkitys muutu. Näiden verbien kantaverbit ovat kuitenkin kaikki jonkin sivuston, ohjelman tai esimerkiksi elektronisen laitteen painikkeita, joissa oleva teksti (kuten kaukosäätimen *mute*) on englannin kielessä painikkeen aiheuttamaa toimintoa tai tapahtumaa kuvaava verbi ('hiljentää'). Suomeen mukautettu verbijohdos on johdettu ilmaisemaan nimenomaan tällaisen painikkeen käyttämistä, jolloin *mutettaa* voisikin olla merkitykseltään 'paina mute'.

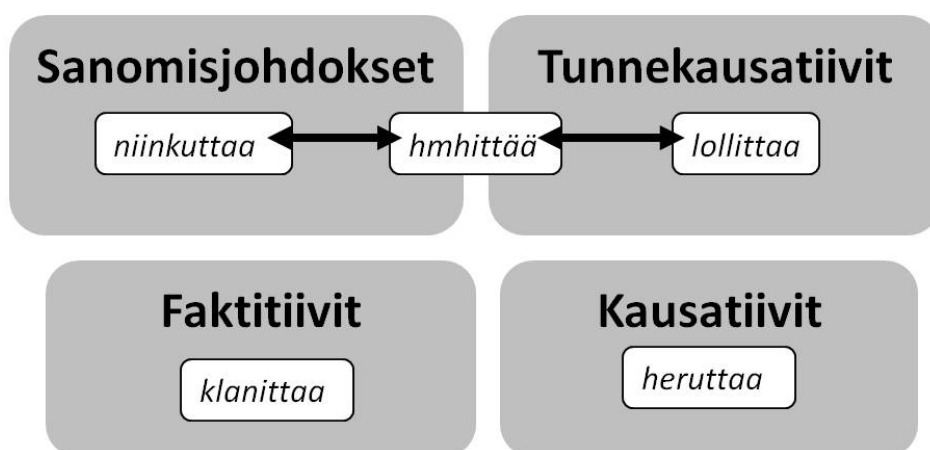
On siis kyseenalaista, onko kielitajussa kantasanaa edes ymmärretty verbiksi tai onko sen verbisyys tai alkuperäismerkitys ollenkaan olennaista, vai onko kantasana sittenkin vain kaukosäätimen, cd-soittimen tai internetsivuston painikkeen nimi, josta on johdettu sen painamista ja siitä johtuvaa tapahtumaa kuvaava verbi. On mahdollista, että tällaisen verbin käyttäjä ei edes tiedä, mitä alkuperäinen verbi tarkoittaa, mutta hahmottaa silti johdoksen painikkeessa olevasta sanasta johdetuksi. Lopputulos on siis merkitykseltään identtinen alkuperäisen englanninkielisen verbin kanssa, mutta prosessin väittämistä puhtaasti mukautukseksi on arveluttavaa.

Suomen kielen äännejärjestelmään mukautettuja, merkitykseltään samankaltaisia johdoksia luokitelllessani olen merkinnyt nämä verbit kaavioon osittain tämän kategorian ulkopuolelle ja kiinteään suhteeseen instrumentatiiveihin. Vaikka painike ei ole kaikkein prototyypisin instrumentti, on painikkeen painamisen ja sitä painamalla aikaan saadun toiminnon välillä toiminnan ja välineen suhde. Koska lopputuloksia eli valmiita muodosteita tarkastelemalla on mahdotonta sanoa, kumpi teoria - verbistä vai painikkeen nimestä johtaminen -

on reaalistunut kulloistakin muodostetta käytettäessä tavallisen kielenkäyttäjän kielitajussa, näiden johdosten sijoittaminen vain toiseen ryhmään olisi ajattelematonta.

5.7 Yksittäistapauksia

Tässä aluvuossa käsittelen niitä jäljelle jääneitä kategorioita, jotka on yleensä määritelty *ttA*-johtimen tyypillisiksi tai ainakin mahdollisiksi semanttisiksi funktioiksi (ks. luku 2.6.2) mutta joihin päätyi tässä luokittelussa vain yksi tai kaksi verbiä. Näitä ovat kuviossa 6 esitetyt verbikantaiset kausatiivit, faktitiivit, yksipersonaiset tunnekausatiivit ja sanomisjohdokset.

Kuvio 6. Perinteisiin semanttisiin kategoriamääritelmiin sopivat yksittäistapaukset aineistossa.

sanomisjohdokset

niinkuttaa	Kuka niinkuttaa eniten tänä vuonna? Onko BB -taloön oikeesti joku niinkutusko[e] [--]
hnhittää	<henkilö1> Hmh. // < Henkilö2> Mikäs hnhittää Mattia?

Sanomisjohdokset ovat sellaisia, joissa kantasana edustaa sitä sanaa, nimitystä tai vaikka äännettä, minkä sanomista johdos merkitsee. Sanomisjohdoksessa kantasanan sanominen on usein toistuvaa. Ainoa varsinainen sanomisjohdos aineistossa on *niinkuttaa*, eli 'sanoa *niinku*' tai pikemminkin 'käyttää *niinku*-sanaa toistuvasti puheessaan'.

Verbi *hnhittää* liittyy sek in sanomiseen siinä mielessä, että esimerkkikontekstissa henkilö käyttää huokausta edustavaa kirjallista ilmausta *hnh*, ja toinen keskustelija vastaa kysymällä, mikä sai hänet sanomaan, tai pikemminkin kirjoittamaan, kyseisen äännähdyksen. *Hnhittää* on kuitenkin kaaviossa luokiteltu vähintään yhtä paljon tunnekausatiiveihin

kuuluvaaksi, koska esimerkkilauseessa sitä on käytetty yksipersonaisesti tunnekausatiivin tapaisessa merkityksessä (vrt. lause ”Mikä harmittaa Mattia?”).

tunnekausatiivit

lollittaa	Joko luetun ymmärtämisesi mättää pahemman kerran, tai sitten vain trollittaa niin että ihan lollittaa...
-----------	---

Selvimmän tunnekausatiiviksi hahmottuu verbi *lollittaa*, joka esimerkkilauseessa tarkoittaa ’tekee mieli sanoa lol’ tai oikeastaan ’tekee mieli lollata eli nauraa tai huvittua’. Mielenkiintoista on myös se, että *lollittaa* ei ole ollenkaan yleinen johdos kantasanaan olevasta lyhenteestä *LOL*, vaan *ttA*-johdin on valittu tähän tilanteeseen ilmeisestikin nimenomaan tunnekausatiivin ilmaisua varten, toisin kuin samassa lauseessa oleva yksipersonainen *trollittaa*, jota käytetään samassa muodossa myös muussa merkityksessä (ks. essentiaalit).

faktiivit

klanittaa	Työpäivän aikana ehtii klanittaa ainakin 15 päätä: bruttotulo 180 egeä.
-----------	---

Faktiivi eli ’tehdä X:ksi’ mainitaan perinteisissä kuvauksissa yleensä nominikantaisen *ttA*-johdoksien yhdeksi keskeiseksi merkitykseksi. Tässä aineistossa prototyyppejä faktiiveja on kuitenkin vain yksi. *Klanittaa* (’tehdä klaniksi’) on johdos slangisanasta *klani* eli ’kalju’, joka ainakin esimerkkilauseen tapauksessa lienee substantiivi (eli ’kalju päälaki’), koska objekti on *pää* eikä esim. *mies*. Johdoksen merkitys ’tehdä kaljuksi’ on selvästi faktiivinen.

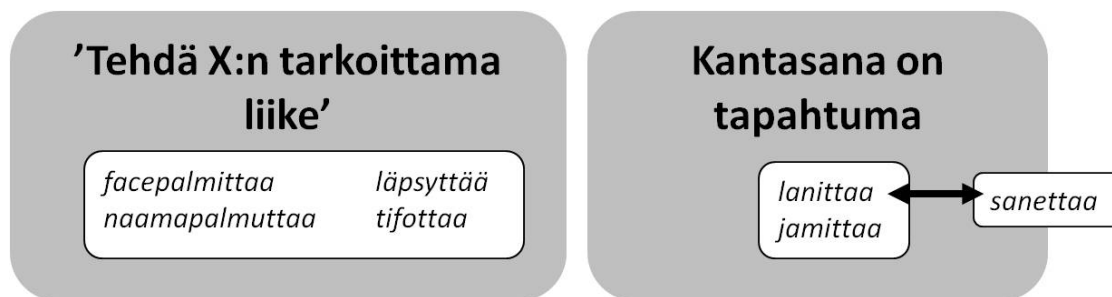
verbikantaiset kausatiivit

heruttaa	Onhan noita jätkiäkin jotka heruttaa vaikka onkin varattu. Sixpäkki vilahtaa vähän väliä.
----------	--

Verbikantaiset kausatiivit kuuluu yleiskielessä *ttA*-johtimen selvästi yleisimpiin merkitysryhmiin (ks. luku 2.5.2), mutta aineistoni uudisverbeistä vain *heruttaa* on luokiteltavissa verbikantaiseksi kausatiiviksi. Lisäksi *heruttaa* on olemassa myös yleiskielessä, vaikka sen merkitys onkin eri, ja homonymia ja siitä syntyvät mielleyhtymät ovat mahdollisesti edistäneet uudisjohdoksen syntyä. *Heruttaa* on mukana aineistossa, koska sen kantasana *herua* tarkoittaa

puhekielessä seksin saamista, ja *heruttaminen* tarkoittaa sellaista käytöstä, poseeraamista tai vaikka vaatetusta, jolla yritetään ”saada joltakin herumaan”, vaikka toiminnalla ei aina pyritäkään oikeasti seksuaaliseen kanssakäymiseen vaan vain seksikkäältä näyttämiseen. Verbin merkitys on siis olennaisesti erilainen, ja johdoksen suhde kantasanaankin poikkeaa yleiskielisestä *heruttaa*-verbistä.

5.8 Uudet kategoriaehtotukset

Kuvio 7. Uudet semanttiset kategoriaehtotukset aineiston pohjalta.

Edellisten kategorioiden lisäksi olen hahmottanut verbien joukosta kaksi eri verbijoukkoa (kuvio 7), jotka tuntuvat muodostavan oman pienen kategoriansa ja joiden mallin mukaan voidaan mahdollisesti luoda myös uusia muodosteita. Näitä merkityksiä ei ole käsitelty ainaakaan *ttA*-johtimen tai muuten yleisimpien semanttisten kategorioiden joukossa, eikä niille siis ole olemassa mitään tieteellistä termiä. Olenkin nimennyt kategoriat vain niitä yhdistävän ominaisuuden tai parafrasoin mukaan.

'tehdä X:n tarkoittama liike'

facepalmittaa	Eihän tuolle touhulle voi kuin facepalmittaa ohi juostessa.
läpsyttää	Piti ihan Annin kanssa läpsyttää , kun ollaan onnistuttu niin hyvin.
naamapalmuttaa	Tälle adressille ja kommentteille ei voi kun naamapalmuttaa rutosti..
tifottaa	Ku sinikaarti avauskierroksella yritti vähän tifottaa , niin tuli jostain palautetta että vittu ku on naurettava tifo ku noi liput on vähän väärän sävyisiä.

Verbit *tifottaa*, *läpsyttää*, *facepalmittaa* ja viimeisen käänkösvastine *naamapalmuttaa* kuvaavat kaikki jonkinlaisen fyysisen liikkeen tai liikesarjan tekemistä. *Läpsyttää* tarkoittaa tässä niin sanotun ”high-fiven” eli suomalaisittain *läpsyn* tekemistä, eikä sanakirjastakin löytyvää deskriptiivistä merkitystä ’läpsiä, taputella’. Englanninkielinen kantasubstantiivi *facepalm*

(‘kasvot+kämmen’) ja siitä tehty leikillinen käännös *naamapalmu* tarkoittavat sitä liikettä, kun lyö kämmenen omille kasvoilleen, esimerkiksi myötähäpeän ilmaisemiseksi. Englannin *facepalm* on tosin myös liikkeen tekemistä kuvaava verbi, minkä takia *facepalmittaa* voitaisiin luokitella myös vain vierasperäisen verbin taivutusjärjestelmään mukauttajaksi.

Tifo eli urheilutapahtumassa joukkueen kannattamiseksi tehty koreografia tai muu vastaava liikesarja on liikkeenä edellisiä paljon isompi ja siihen osallistuu myös enemmän ihmisiä. Vaikka liikkeen skaala ja siten myös verbin kokonaissävy on vähän erilainen, se linkittyy kantasanan ja johdoksen merkityssuhteeltaan kuitenkin edellisiin yhden henkilön tekemiin liikkeisiin ja on siksi luokiteltu niiden kanssa yhteen.

kantasana on tapahtuma

lanittaa	mitä järkee on lanittaa jouly lomalla kun voi vaikka snoukata ?
jamittaa	jos mie jamitan yksin kämpillä, ja laulan ja tanssin ja piän hauskaa, mie ossaan sen hauskanpidon ittekin.
sanettaa	<@Henkilö1> sanesunnuntai on paras// <@Henkilö2> Jos pelit vaihtelee, niin musta on kiva sanettaa

Aineistossa on myös muutama verbi, joiden kantasana tarkoittaa tapahtumaa ja verbi kyseiseen tapahtumaan osallistumista tai sellaisessa mukana olemista. Verbit *lanittaa* ja *jamittaa* viittaavat kahteen erityyppiseen tapahtumaan, *laneihin*¹⁶ ja *jameihin*¹⁷. Nämä kaksi eivät viittaa mihinkään yksittäiseen tapahtumaan vaan tapahtumatyyppiin, ja siksi niistä johdettu johdos voi tarkoittaa paitsi juhlaan osallistumista myös tietyllä (kantasanan ilmaisemaan tapahtumaan liittyvällä) tavalla toimimista tai ajan viettämistä, kuten esimerkkitilanteesta ”yksin kämpillä jamittaminen”.

Sanettaa on yksittäismuodoste, joka on luotu tarkoittamaan osallistumista Jyväskylän suomen kielen opiskelijoiden ainejärjestö Sanen ylläpitämään peli-iltaan eli Sanesunnuntaihin. Kantasana toimii varsinaisesti vain ainejärjestön nimi, joten muodollisesti kantasanaa ei voi väittää juhlaksi. Esiintymiskontekstista käy kuitenkin ilmi, että *sanettamisella* tarkoitetaan nimenomaan peli-illassa olemista ja kantasana *sane* viittaa siis kyseiseen tapahtumaan, ei ainejärjestöön.

¹⁶ Lanit on tapahtuma, jossa jokainen osallistuja tuo mukanaan tietokoneen, jotka sitten yhdistetään toisiinsa paikallisessa verkkoyhteydessä tai internetin välityksellä, jotta osallistujat voivat pelata yhdessä tietokoneerooli-pelejä tai tehdä yhdessä jotain muuta viihteellistä toimintaa tietokoneilla.

¹⁷ Jamit on yleensä jokseenkin epämuodollinen tilanne, jossa soitetaan ja lauletaan yhdessä improvisoiden ja ilman erityistä tavoitetta tai suunnitelmaa.

5.9 Muut verbit

Tässä viimeisessä alaluvussa käsittelemme niitä muutamaa aineistoni verbiä, jotka eivät sopineet tai edes linkittyneet pakottamatta mihinkään yllä käsitellyistä kategorioista. Näissä verbeissä johdoksen merkitys ja kantasanan ja johdoksen suhde on melko satunnainen, ja *ttA*-johdin tuntuu toimivan vain yleisverbistimenä. Johdin ei anna käytännössä mitään vihjettä syntyneen johdoksen merkityksestä eikä verbeistä ole hahmotettavissa mitään useamman verbin joukkoa, joissa johdoksen ja kantasanan semanttinen suhde olisi samanlainen, eli niistä ei ole löydettävissä yhtenäisiä kategorioita tai merkityskeskkuksia. Käsittelemme nämä verbit yksittäin, ja pohdin niiden merkityksiä lyhyesti, pyrkimättä määrittelemään niitä sen enempää johonkin kategoriin tai aiemmin kieliopeissa nimettyyn johtimen funktioon.

tuurittaa, hillottaa

tuurittaa	EI LUOJA KU TEDDY TUURITTAA [-], poliisit pysäytti samantien ku näki mut
hillottaa	Teppo taas hillottaa // Hyvää tuuria on käyny...niinköhän loppuis buffalon voittoon?

Tuurittaa esimerkkikontekstissa tarkoittaa suurin piirtein 'olla/käydä huono tuuri'. Kantasan ja verbin tarkkaa suhdetta on vaikea määritellä: johdos tuntuu olevan lähinnä vapaamuotoinen lyhennys edellä mainitusta fraasista, ja verbin merkitys hahmottuu lukijalle vain kantasanan ja kontekstin antamista vihjeistä. Verbin voisi tulkita kantasanan kaltaisena olemissä, mutta se on kuitenkin passiivisempää, koska henkilö ei voi itse valita, millainen tuuri hänellä käy. Se, että tuuri on huono, on pelkästään kontekstin varassa, ja itse verbi voi viitata yhtä hyvin myös hyvään tuuriin.

Hillottaa puolestaan viittaa hyvään onneen, jota slangissa kutsutaan myös *hilloksi*. *Hillo* on luultavasti jonkinlainen metonyminen jatko slangin sanalle *munkki*, joka myös viittaa onnistumiseen ja hyvään onneen, kuten ilmauksessa 'käydä munkki' ja siihen yhdistyvässä johdoksessa *munkittaa*. Sekä *tuurittaa* että *hillottaa* (ja aineiston ulkopuolelle jäänyt *munkittaa*) ovat siis johdoksia, joiden kantasana ilmaisee onnea ja johdos tarkoittaa samaa kuin yleiskielessä yleisesti käytetty fraasi 'käydä hyvä/huono tuuri/onni'.

lifettää, no-lifettää

lifettää	17:51 <+Hsu> Egen sanoin: life -> // 00:06 < Ege> mä lifetin vaa joitain tunteja // 10:11 < Ege> olis kiva saada ns tarkka aika etten lähe lifettää
nolifettää	olen koulussa mutta no lifetän keskellä tuntia koska olen paska

Verbin *nolifettää* kantasana on englannin fraasi *no life* 'ei elämää'. Verbi tarkoittaa internet-kielessä yksinkertaisesti 'viettää aikaa internetissä, yleensä pitkiä aikoja'. Sekä englannin- että suomenkielisessä puhekielessä on yleinen ilmaus sanoa, että sellaisella henkilöllä, joka viettää huomattavan paljon aikaa internetissä ja jonka internetin ulkopuolinen sosiaalinen elämä on vähäistä, "ei ole elämää" (englanniksi "He/she has no life. "). Jos verbi hahmotetaan johdetuksi tämän ilmaisun pohjalta, kantasana on siis oikeastaan kaksi sanaa, jotka liittyvät kiinteästi yhteen. Toisinaan sanaa *nolife* on käytetty puhekielessä myös adjektiivina tai substantiivina, jolloin se tarkoittaa edellä kuvatun kaltaista ihmistä, kuten lauseessa "Voi vittu miten nolife olen" (http://www.fu.fi/keskustelut/oma-planeetta/voi-vittu-mik%C3%A4-nolife-olen#.Uvos_vv3Nls, luettu 11.2.2014). Jos kantasana tulkitaan *nolife*-nomini, verbin parafrasi olisi suurinpiirtein 'olla kuin X' eli verbi olisi essentiaalinen.

Verbiin *nolifettää* linkittyy selkeästi *lifettää*-verbi, joka tarkoittaa esimerkkilauseessa käytännössä 'tietokoneelta pois olemista' eli *nolifettämisen* vastakohtaa. Vaikka teoriaa ei voi mitenkään varmistaa, tuntuisi loogiselta olettaa, että *lifettäminen* on syntynyt mallisanajohdon keinoin nimenomaan vastakohtaksi *nolifettämiseen*, sen sijaan että se olisi johdettu erikseen englannin substantiivista *life*. Tätä päätelmää tukee se, että *life* ei ole englannissa *nolife*-nominin vastakohta eikä ole nähnyt *lifeä* käytettävän sellaisena myöskään suomessa. Lisäksi verbin merkityksessä korostuu nimenomaan tietokoneelta pois oleminen, eikä se, mitä henkilö internetin ulkopuolella tekee. Verbin merkitys on siis läheisemmässä suhteessa *nolifettämiseen* kuin kantasanaansa *lifeen*.

ihkuttaa

ihkuttaa	< henkilö> niinpä, sain ihkuttaa jollekin truu blöödiä ja ahs:a
----------	--

Verbin *ihkuttaa* voisi tulkita suhtautumisjohdokseksi eli 'pitää jotakin ihkuna', vaikka suhtautumisjohdoksia onkin yleiskielessä muodostettu vain *ksU*-johtimella. *Ihkuttaminen* ei kuitenkaan tarkoita pelkästään suhtautumista vaan erityisesti tapaa puhua tai keskustella jonkun kanssa *ihkutettavasta* asiasta ihastellen ja yleensä hyvinkin tunnepitoisesti. Esimerkkilauseessa rakenne "ihkuttaa jollekin" kertoo siitä, että *ihkuttaminen* on aktiivista ja useimmiten ver-

baalista toimintaa. Lisäksi kantasana *ihku* sisältää itsessäänkin konnotaatioita nuorison kielenkäyttöön ja heidän tapaansa käyttää kyseistä sanaa.

imuttaa

imuttaa	tossa linkki josta löytyy ainaskin sivuja joilta voit katsella jo aikas paljon sarjoja&tv:tä yms. [--] mut ei tarvi imuttaa eikä jakaa mitään.
---------	---

Verbi *imuttaa* tarkoittaa tässä esimerkkikontekstissa tiedostojen lataamista internetistä, useimmiten laittomasti. Se on merkitykseltään sama kuin samassa kontekstissa usein käytetty *imuroida*, joka onkin voinut äänneasultaan tukea *imu*-kannan käyttöä. Muodosteen kantasana täytynee kuitenkin tulkita verbikantaiseksi substantiivijohdokseksi *imu* (<*imeä*) eikä esimerkiksi *imurin* lyhentymäksi. *Imuttaa*-verbi on sävyltään kausatiivinen, eli se tarkoittaa kantasanan edustaman toiminnan aiheuttamista. Johdoksen kantasana on nomini, joten kausatiivisuus ei ole samanlaista kuin verbikantaisissa johdoksissa, mutta sana *imu* on niin kiinteästi kytköksissä toimintaan, että nominin edustaman toiminnan aiheuttaminen nousee johdoksessa ensisijaiseksi merkitykseksi.

lööpittää

lööpittää	Koska on miesten vuoro lööpittää // Koska luulet miespuolisen "Kohu-Johannan" tai "Ruususen" ilmaantuvan lööpöpien sivuille vuoroin kerskumaan ja vuoroin itkemään salaisuuksista
-----------	--

Lööpittää on kontekstissaan ymmärrettävä, mutta sen merkitys on niin väljä, että sitä on vaikea luokitella tai muuttaa parafrasiksi. Se voisi tarkoittaa esimerkiksi 'lööppeihin pääsemistä' tai 'lööpeissä olemista' ja esimerkkikontekstissa mukana on myös frekventatiivinen sävy eli vihje siitä, että lööpittäminen on myös 'toistuvasti lööppeihin hankkiutumista'.

robkuttaa

robkuttaa	'kuunnella Robin Packalenin musiikkia' [informantin antama määritelmä]
-----------	--

Hyvin rajallisen ryhmän käyttämä muodoste *robkuttaa* on puolestaan siitä erikoinen, että sen kantasana on erään artistin (lempi)nimi ja verbi kuvaa kyseisen artistin musiikin kuuntelua. Kantasan ja johdoksen suhde tuntuu siis lähes sattumanvaraiselta. Tällaisia verbejä on kuitenkin luotu myös muista artisteista, esimerkiksi Antti Tuiskun fanittamista ja hänen musiik-

kinsa kuuntelemista tarkoittava *tuiskuttaa*. (ks. Kotilainen & Varteva 2006, sivu 45). Tällaisen johdoksen muodostamiseen on siis kuitenkin olemassa jonkinlainen malli.

warettaa

warettaa	Miksi joku warettaa ? Siis lataa netistä laittomasti vaikkapa tv-sarjoja [--]
----------	--

Warettaa on hyvinkin vakiintunut verbi internetkielessä ja se tarkoittaa tiedostojen lataamista laittomasti netistä. Kantasana *ware* on mitä todennäköisimmin peräisin eri englanninkielisten ohjelmistosanojen loppuosasta, joka esiintyy esimerkiksi sanoissa *software* 'ohjelmisto', *freeware* 'vapaaohjelma' ja *hardware* 'laitteisto'. Sana *ware* ei ole englannissa käytössä *warettaa*-sanan kanssa synonyymisenä verbinä, joten johdosta ei voi luokitella suomen kielen taivutusjärjestelmään mukautettuihin verbeihin. Koska *warettaminen* tarkoittaa sitä, että ohjelma tai tiedosto ladataan netistä omalle koneelle, voisi merkityssuhteen ajatella olevan 'kantasanan tarkoitteen hankkiminen' eli lähellä kaptatiivista merkitystä.

kassittaa

kassittaa	Etuis kari on vähän shittiä, kun joustovara on olematon ja meinaa kassittaa runkoon hätäjarrutuksessa [--]
-----------	---

Käyttäjien täydentämä puhekielen verkkosanakirja *Urbaani sanakirja* määrittelee *kassittaa*-verbin näin: "Kun miespuolinen henkilö kaatuu esim. polkupyörän tangolle, niin että hän loukkaa sukukalleutensa" (<http://urbanisanakirja.com/word/kassittaa/>, luettu 27.10.2013). Kantasanana ovat *kassit* eli kivekset ovat se ruumiinosa, joka verbin tarkoittamassa tapahtumassa loukkaantuu, eli tapahtumassa luultavasti eniten huomiota saava osa tai asia. Parafraasia verbille on kuitenkin vaikea määrittää. *Kassittaa* on yksi aineistoni kummallisimmista muodosteista, koska kantasanan ja johdoksen merkityssuhde on hyvinkin epäselvä ja verbin mahdolliset käyttötilanteet ovat melkoisen rajattuja, mutta se on silti ainakin jonkinasteisesti vakiintunut käyttöön eikä jäänyt vain yksittäiseksi muodosteeksi.

nupittaa

nupittaa	Vähän nupittaa kun toi yks arvosteli SMS:n ja antoi sille 4 pistettä.
----------	--

Nupittaa on käytännössä merkitykseltään 'ärsyttää, harmittaa'. Esimerkkilauseessa verbiä on käytetty yksipersonaisesti eli se on selvästi saanut mallia samamerkityksisistä yksipersonaisista tunnekausatiiveista, kuten *ärsyttää*. Kantasana on kuitenkin päätä tarkoittava slangisana

nuppi, joka ei millään tavalla viittaa yksipersonaisille tunnekausatiiveille tyypillisiin tunteita ilmaiseviin kantasanoihin, vaan liittyy pikemminkin yleisesti varioituun fraasiin ”ottaa nuppiin/päähän/kaaliin jne.”, joka on merkitykseltään sama kuin tunnekausatiivi *ärsyttää*. *Nupittaa* lienee siis yksipersonaisten tunnekausatiivien ja edellä mainitun fraasin mallien mukaan syntynyt johdos, joka myös tulkitaan malliensa avulla.

bugittaa

bugittaa	<henkilö1> eikö meseviestit tuu???? [--] <henkilö2> no ei, kun tuo skype bugittaa
----------	--

Bugittaa tarkoittaa sitä, että jonkin tietokoneohjelman tai sivuston toiminnassa on häiriötä, yleensä ohjelman lähdekoodissa olevan virheen eli *bugin* takia. Kantasana on mitä luultavimmin jo aiemmin suomeen lainattu *bugi*, eli kantasanan ja johdoksen suhde on karkeasti se, että kantasanan tarkoite on verbin kuvaaman toiminnan aiheuttaja.

typottaa

typottaa	joskus sattumalta typotan nettiosoitteita ja aina löytyy kuitenkin joku sivu
----------	--

Verbi *typottaa* tarkoittaa sitä, että kirjoittaa sanan vahingossa väärin, yleensä tietokoneella, siten että osuu väärään näppäimeen. Kantasana *typo* tarkoittaa lyöntivirhettä ja johdoksen parafraasi on ’tehdä/saada aikaan typo’. Toisinaan kantasanan *typo* voi tulkita tarkoittavan myös väärinkirjoitettua sanaa, jolloin verbin parafraasi olisi löyhästi faktitiivinen ’tehdä tyypoksi’, koska väärin kirjoittamalla sanasta tulee typo.

6. TULOSEN POHDINTAA

6.1 Miten *ttA*-johtimen semanttiset funktiot eroavat yleiskielestä?

Luvussa 5 luokittelen aineiston uudisverbejä semanttisiin kategorioihin *ttA*-johtimen semanttisen funktion perusteella. Luokittelussa paljastuu se, mitkä kategoriat ja millaiset kantasanat erityisesti keräävät uusia puhekielen *ttA*-verbejä ja mitkä kategoriat ovat lähinnä satunnaisia *ttA*-johtimen merkityksiä. Tässä alaluvussa syvennän tätä tarkastelua ja sen merkitystä vertailemalla kategorioita ja niiden yleisyyksiä siihen, mitä kieliopissa ja johtamisen tutkimuksissa on nimetty ensisijaisiksi tai edes mahdollisiksi *ttA*-johtimen merkityksiksi. Keskityn tässä erityisesti niihin kohtiin, joissa yleiskielen *ttA*-johtimen kuvaukset ja oma aineistoni selvästi eroavat. Esittelen *ttA*-johtimen käytön ja merkityksen perinteisiä kuvauksia tarkemmin luvussa 2.5.

ttA-johtimen merkityksen kuvaukset eivät suinkaan kaikki ole identtisiä. Erityisesti vanhemmissa kuvauksissa korostetaan muutamaa selkeää merkitysryhmää, kun taas uudemmissa kieliopissa ja tutkimuksissa on otettu mukaan uusia ryhmiä tai aiempia kategorioita on voitu tulkita uudennlaisilla tavoilla¹⁸. Kaikissa teorialuvussa esittelemissäni *ttA*-johtimen kuvauksissa kuitenkin puhutaan *ttA*-johtimen kausatiivisuudesta (esim. *syöttää*, 'aiheuttaa, että joku syö') ja kuratiivisuudesta (esim. *teettää* 'laittaa joku tekemään'). Kausatiiveissa *ttA*-johdin on useimmiten mainittu yleisimpänä vaihtoehtona ja kuratiiveja muodostettaessa se on suomen kielessä ainoa mahdollinen johdin¹⁹. Lisäksi *ttA*-johdinta käytetään yleisesti myös tunnekausatiiveissa (*itkettää* 'tehdä mieli itkeä/ saattaa itkemään').

Kaikki nämä kolme kategoriaa puuttuvat kuitenkin omasta aineistostani lähes täysin. Verbikantaisia kausatiiveja (*heruttaa*) ja yksipersoonaisia tunnekausatiiveja (*lollittaa*) aineistossa on vain yksi molempia ja kuratiiveja ei ole yhtään. Merkittävää on se, että esimerkiksi kuratiivisuus on yleiskielessä hyvinkin yleinen ilmaisutapa, ja kuratiivinen johtaminen on niin produktiivista, että sellaisen johdoksen voi muodostaa lähes mistä tahansa verbikanasta, mutta puhekielessä kuratiivisia ilmauksia ei näytetä muodostettavan ollenkaan. Kuratiivisuus ei välttämättä ole hävinnyt puhekielestä kokonaan, vaan kuratiivisia ilmauksia pitäisi edelleen voida tehdä ainakin *ttA*:n kahdentumalla eli *tUttA*-johtimella (esim. teoreettinen

¹⁸ Esimerkiksi Kytömäen (1977) luokitteluissa kausatiivit käsitellään paljon laajempina ja abstraktimpina kategoriana kuin perinteisemmissä kuvauksissa. Kytömäki on tulkinut kausatiiveiksi paljon sellaisiakin nominikantaisia verbejä, jotka perinteisissä kuvauksissa ja tässäkin tutkimuksessa on erotettu eri merkitysryhmiin.

¹⁹ *ttA* on johdin, jota voi käyttää useammin kuin kerran samassa sanassa, joten kausatiivis-kuratiivinen *ttA*-johdin voi kuitenkin kasautua myös muotoon *tUttA* tai jopa sitä pidemmälle (*ajaa* > *ajattaa* > *ajatuttaa* > *ajatuttaa*).

googlettaa > *googletuttaa*). Pelkällä *ttA*-johtimella ei kuitenkaan tunnu enää olevan kuratiivista merkitystä.

Verbikantaisuus ylipäättäänkin tuntuu hävinneen nykypuhekielen *ttA*-johdoksista, ja sitä myötä myös edellä mainitut, yleiskielessä keskeiset funktiot eivät enää toteudu juuri ollenkaan. Jos englanninkielisiä verbikantoja ei oteta huomioon (esim. *nuke* 'pommittaa' > *nukettaa*), voisi jopa sanoa, että nykypuhekielen uudisverbien muodostuksessa *ttA*-johdinta ei enää juurikaan hahmoteta verbikantaiseksi johtimeksi. Toki puhekieleen tulee harvemmin uusia mahdollisia verbikantoja kuin nominikantoja, mutta vähintäänkin kuratiiveja voitaisiin yleiskielen sääntöjen perusteella luoda ainakin uusista supistumaverbeistä pelkällä *ttA*-johtimellakin. Se, että kuratiiveja ei ole aineistossa yhtäkään ja verbikantaisia kausatiivejakin on vain yksi, kertoo siitä, että *ttA*-johdin ei ole nykypuhekielessä enää kausatiivis-kuratiivinen johdin, eikä pelkästään uusien verbikantojen pienestä määrästä.

Nominikantaisten *ttA*-johdosten keskeisimmiksi merkityksiksi mainitaan lähes kaikissa kuvauksissa ainakin instrumentatiivit (*puukottaa* 'käyttää puukkoa/toimia puukon avulla'), instruktiivit (*kengittää* 'varustaa kengillä') ja faktitiivit (*letittää* 'tehdä letiksi'). Instrumentatiivisuus on omassa aineistossani selvästi yleisin funktio, joten instrumentatiivisuus on säilynyt edelleen merkittävänä funktiona, ellei se ole verbikantojen vähetessä muuttunut jopa entistä keskeisemmäksi puhekielessä. Instrumentatiivinen merkitys tuntuu erityisen luonnolliselta uusia johdoksia luotaessa, joten sitä voisi hyvin kutsua tämän aineiston perusteella *ttA*-johtimen keskeiseksi funktioksi. Myös instruktiiveja aineistossa on melko paljon, joten tämäkin merkitys on säilynyt edelleen produktiivisena.

Sen sijaan faktitiiveja aineistossa on vain yksi, joten sitä ei voi enää pitää nykypuhekielessä samalla tavalla keskeisenä tai edes produktiivisena funktiona kuin se on vielä ennen 1990-lukua tehdyissä, yleiskieleen perustuvissa luokitteluissa. Vanhastaan *ttA*-johtimelle nimetyistä nominikantaisista merkitysryhmistä instrumentatiivisuus on noussut olennaisimmaksi ja instruktiivisuuskin on pysynyt edelleen tärkeänä funktiona, mutta faktitiivisuus on suurimmaksi osaksi kadonnut puhekielen *ttA*-johdoksien muodostuksesta.

Direktionaalit (*piilottaa* 'viedä/saattaa piiloon') on vain ISK:n käyttämä kategorianimi, mutta ISK:ssa tämä kategoria on kuitenkin luokiteltu *ttA*-johtimen yhdeksi selväksi funktioksi. ISK:n direktionaalin määritelmiin sopivia verbejä löytyy aineistostani sen verran, että direktionaalisuutta voi pitää nykypuhekielessä *ttA*-johtimen produktiivisena funktiona, vaikkakaan se ei ole aivan yhtä keskeinen kuin instrumentatiivisuus tai instruktiivisuus.

Selkeä muutos *ttA*-johtimen käytössä verrattuna aikaisempaan on se, että *ttA*-johdinta on alettu käyttää puhekielessä yleisesti lainaverbien mukauttamiseen suomen kielen

taivutusjärjestelmään, ilman että kantasanana olevan verbin merkitys *ttA*-johtimen myötä muuttuisi (*nuke* 'pommittaa' > *nukettaa* 'pommittaa'). Tämä tehtävä on vanhastaan ollut lähinnä *Oi*-johtimella ja supistumaverbin *tA*-johtimella (ISK 2004 § 153), ja *ttA*-johdinta on käytetty vain silloin, kun uuteen johdokseen on haluttu tuoda tietty merkitys. Esimerkiksi Alpo Räsänen mainitsee vielä vuonna 1987 artikkelissaan (s. 499-500), että *ttA*-johdinta voidaan käyttää vaihtoehtona supistumaverbille lainasanoissa, mutta että *ttA*-johdin on merkitykseltään lähinnä instruktiivinen, joten hän suosittelee sitä käytettäväksi supistumaverbin sijaan lainaverbeissä vain silloin, kun lainattavan verbin merkitys on instruktiivinen. Useimpien aineistoni *ttA*-johtimella suomeen mukautettujen vierasperäisten verbien ei voi kuitenkaan väittää sisältävän mitään johtimen tuomia lisämerkityksiä, ja esimerkiksi verbien *googlata* ja *googlettaa* välillä ei ole mitään merkitys- tai edes sävyeroa. *ttA*-johdin näyttää muuttuneen vierasperäisten verbien suomen kieleen mukauttamisen osalta instruktiivisesta tai muuten sävyllisestä johtimesta merkityksettömäksi taivutusjärjestelmään mukauttajaksi supistumaverbin rinnalle.

Kytömäen luokittelussa (1977) statusjohdoksen eli essentiaalinen (esim. *sairastaa* 'olla sairas' ja *opastaa* 'olla/toimia oppaana') muodostaminen *ttA*-johtimella on määriteltävy mahdolliseksi lähinnä vain deskriptiivisistä kannoista. Muissa 1900-luvun luokittelussa *ttA*-johdinta ei ole yhdistetty essentiaaleihin ollenkaan ja ISK:kaan ei listaa *ttA*-johdinta essentiaalinen mahdollisten johtimien joukossa. Tästä huolimatta aineistostani löytyy melko monta selvästi essentiaaliksi hahmottuvaa verbiä, kuten *nörtittää* ja *fanittaa*, ja mukana on myös luonteeltaan satunnaisempia johdoksia (*jullittaa* 'olla/käyttäytyä kuin Julli'), jotka osoittavat ryhmän produktiivisuutta. Essentiaalisuus vaikuttaa siis uudelta funktiolta, jonka *ttA*-johdin on saanut nykypuhekielessä, vaikka *ttA*-johtimisia yleiskielisiä essentiaaleja ei ainakaan kieliooppien ja muiden kuvausten perusteella juurikaan ole.

Omassa luokittelussani teen lisäksi kaksi uutta kategoriaehtotusta, tapahtumakantaiset verbit (*jamittaa*, *lanittaa*) ja verbit, joiden kantasana on jokin liike (*naamapalmuttaa*, *läpsyttää* < *läpsy* 'high five'). Näistä ainakin tapahtumakantaiset verbit ovat sen laatuaisia, että ryhmään voisi kuvitella näiden mallien perusteella tulevan helposti lisää verbejä. Aineistossa oleva yksittäismuodoste *sanettaa* (< *SaneSunnuntai* eli ainejärjestö Sanen peli-ilta) osoittaa, että tämän merkityksisiä verbejä on mahdollista luoda myös spontaanisti tilanteiseen tarpeeseen.

Vaikka omat kategoriaehtotukseni ovatkin aineistossa pieniä, niiden olemassaolo kertoo omalta osaltaan siitä, että *ttA*-johtimen merkitys on laajentumassa. Se on johtimena muuttumassa ainakin puhekielessä yhä enemmän merkityksettömäksi verbistimeksi, joka ei

ohjaa mihinkään tiettyyn tulkintaan tai anna edes vihjeitä merkityksestä, vaan johdoksen merkitys perustuu vain kontekstiin ja kantasanaan. Aineistossa on myös huomattavan paljon verbejä, joiden semanttista suhdetta tai merkitystä on hyvin vaikea tarkasti määritellä edes kontekstiin vertaamalla (esim. *lööpittää* 'olla lööpeissä/ hankkiutua (toistuvasti) lööppeihin'), vaikka kyse olisikin produktiivisesta johdosta. Myös tällaiset epämääräiset johtosuhteet kertovat johtimen yleisverbistimen roolista.

6.2 Uudisverbien morfologiset piirteet ja mallit

Tarkastelen luvussa 4 erilaisia uudisverbien morfologisia piirteitä, selvittääkseni millaisia aineiston uudisverbit ovat muodollisesti ja mitkä piirteet mahdollisesti ohjailevat uusien verbien luomista puhekielessä. Vertailen oman aineistoni uudisverbejä yleiskieliseen ja ajallisesti vanhempaan vertailuaineistooni, jonka koostamisesta ja sisällöstä kerron tarkemmin luvussa 3.1.4. Vertailun perusteella näyttää siltä, että samat morfologiset piirteet ovat mahdollisia sekä yleiskielessä että puhekielessä. Kuitenkin lähes kaikkien eri läpi käymieni piirteiden kohdalla voi havaita, että uudisverbeissä joku tai jotkut vaihtoehdot ovat nousseet selvästi yleisemmiksi muiden yli, kun taas yleiskielessä vaihtoehtojen keskinäinen yleisyysuhde on tasanempi. Tästä voi päätellä, että puhekielessä *ttA*-johtimen käyttöön on muodostunut tiettyjä morfologis-fonologisia malleja, jotka ohjaavat kielenkäyttäjiä luomaan myös muodollisesti mallin mukaisia verbejä, kun on tarve uudelle merkityskategoriaan sopivalle verbille, vaikka yleiskielen muodostussäännöt ovatkin edelleen verbinmuodostuksen taustalla. Uudisverbejä siis tunnutaan johdettavan mallijohtamisen periaatteilla eli olemassa olevien johdosten malleja matkien, eikä perinteisen johtamisen kuvauksen mukaisesti johtosääntöjä soveltamalla.

Esimerkiksi johdoksen kolmetavuisuus, CV (tai CCV) -muotoinen ensitavu, *e*-tai *i*-kanta ja johdinta edeltävällä tavurajalla oleva yksittäinen konsonantti ovat selvästi yleisempiä kuin näiden morfologisten piirteiden muut vaihtoehdot (esim. nelitavuisuus, CVC ja CVV-ensitavut, *u*-kannat jne.). Nämä piirteet ovat yleisiä vertailuaineistossakin, mutta ne eivät nouse läheskään yhtä selvästi muiden mahdollisten vaihtoehtojen edelle yleisydessä. Isossa osassa aineistoni verbeistä näiden neljän piirteen luoma fonologis-morfologinen sanahahmo toteutuu täysin (*mesettää, lanittaa, skypettää* jne.). Näiden ”ideaalisten” verbien määrä lisääntyy entisestään, jos mukaan lasketaan myös yhdysverbien loppuosat (*you/tubettaa, friend/zonettaa* jne.), jotka nekin usein noudattavat tätä kaavaa. Tämän malliset verbit ovat aineistossani myös usein niitä, jotka ovat yleistyneet ja vakiintuneet laajempaankin käyttöön

ja nousseet mahdollisesti vastaavia supistumaverbejä yleisemmiksikin. Aineiston uudisverbeissä on kyllä useampia prototyyppejä vaihtoehtoja esimerkiksi ensitavun rakenteelle ja johdinta edeltävälle konsonanttiyhtymälle (esim. CVC-ensitavu kattaa 17 % aineiston verbeistä), mutta yleisimpien ja siten kielitajussa luonnollisimmilta tuntuvien vaihtoehtojen määrä on kuitenkin pienempi kuin yleiskielisessä aineistossa.

Toisaalta morfologiseen malliin pyrkimisen vastaisena ilmiönä on erimallisten ja -merkityksisten kantojen ja kantasanojen mahdollisuuksien selvä lisääntyminen verrattuna yleiskieleen. Esimerkiksi uudisverbeissä erilaisia variantteja ensitavulle on selvästi enemmän kuin yleiskielessä, vaikka vertailuaineiston verbejä on määrällisesti yli puolet enemmän²⁰. Vastaavasti mukana on paljon erilaisia erikoisiakin kantoja, kuten suomen fonotaksille vieraita sanahahmoja (*angstittaa*), yhdyssanoja (*jääkaapittaa*) ja kirjainlyhenteitä (*EVO* 'et vaan osaa' > *evottaa*). Piirteiden mahdollisten varianttien määrän kasvu on osoitus siitä, että *ttA*-johdinta käytetään yleiskieltä vapaammin ja epäsäännöllisemmin, eli sen rooli spontaanin sananmuodostuksen yleisverbistimenä on vahvistunut. Produktiivisena yleisverbistimenä toimivan johtimen pitää luonnollisestikin kyetä liittymään kaikenlaisiin kantoihin, ilman erityisiä rajoitteita. Jotta *ttA*-johdinta voidaan käyttää yleisverbistimenä nykypuhekielessä, ei riitä, että sen oma semanttinen merkityssävy on hälventynyt, vaan lisäksi myös sillä aiemmin olleiden morfologisten ja fonotaksisten rajoitteiden on pitänyt hävitä tai ainakin vähentyä.

ttA-johtimen roolista yleisverbistimenä kertoo myös se, että aineistoni suomenkieliseksi tulkittavat kantasanat ovat lähes poikkeuksetta nomineja, yleensä substantiiveja. Kausatiivis-kuratiivinen verbikantainen *ttA*-johdin ei aineiston perusteella näytä olevan nykyisessä puhekielessä juurikaan produktiivinen, vaan puhekielen *ttA*-johdin on nimenomaan nominin verbistäjä.

ttA-johtimen vertailu vastaaviin supistumaverbeihin puolestaan osoittaa, että näiden kahden johdostyyppin välille on syntynyt tai ainakin syntymässä jonkinlainen työnjako morfologian osalta. *ttA*-johdin liittyy herkemmin esimerkiksi suomenkielisiin *e*- ja *i*-kantoihin (*mese* > *mesettää*, *Demi.fi* > *demittää*) ja kirjoitusasusta lainattuihin vieraskielisiin *e*-kantoihin (*ware* > *warettaa*). Supistumaverbi puolestaan luodaan herkemmin konsonanttiloppuisista vierasperäisistä kantasanoista (*tag* > *tagata*), jolloin konsonantin ja johtimen väliin lisätään *a*. Jo se, että samamerkityksisiä ja samakantaisia supistumaverbi ja *ttA*-johdos -pareja on olemassa paljon, kertoo siitä, että uusimmissa uudisverbeissä *ttA*-johtimen ja supistuma-

²⁰ Oman aineistoni koko on 112 verbiä ja vertailuaineistossani verbejä on 237.

verbin *tA*-johtimen ero ei enää ole semanttinen, kuten aiemmin on määritelty, vaan lähinnä morfologiaan perustuva.

Yksi morfologisesti merkittävä ilmiö on se, että *a*-kantaiset *ttA*-johdokset puuttuvat uudisverbeistä kokonaan. Itse asiassa en ole koko tämän tutkimuksen tekoaikana tavannut yhtäkään uutta *A*-kantaista *ttA*-johdosta, edes aineiston ulkopuolella. *A*-kantaisuus ei ole yleiskielessäkään erityisen tavallista (vertailuaineistossa *A*-kantoja on 10,6 % aineistosta), mutta jos *A*-kanta tuntuisi puhekielen *ttA*-johdoksia luotaessa kielitajussa ylipäättään mahdolliselta, tämän kokoisessa aineistossa niitä olettaisi olevan vähintään yksi. *A*-kantojen puuttumista selittää osaltaan se, että vertailuaineiston yleiskieliset *A*-kantaiset johdokset ovat lähes poikkeuksetta verbikantaisia kausatiiveja tai kuratiiveja. Koska nämä merkityskategoriat ovat käytännössä kadonneet *ttA*-johdoksen merkityskentältä, vaikuttaa luonnolliselta, että myös *A*-kannat ovat kadonneet.

Toisaalta *a*-kantojen puuttumista selittää myös se, että puhekielessä uudet supistumaverbit ovat käytännössä lähes aina *a*-kantaisia (ISK 2004 § 330), vaikka poikkeuksiakin toki on. Koska supistumaverbillä ja *ttA*-johdoksella on puhekielessä usein täsmälleen sama funktio yleisverbistimenä, morfologiset seikat jäävät jäljelle ohjaamaan johdostyyppin valintaa. Puhekielessä ja yleiskielessäkin on olemassa vahva malli sille, että *a*-kantainen supistumaverbi (*maalata*) ja samakantainen *i*-loppuinen nomini (*maali*) kulkevat käsi kädessä (ks. esim. Räisänen 1987, 494-496). Siispä kantasanan loppu-*a*:n voi olettaa ohjaavan supistumaverbin muodostamiseen, kun taas *A*-kantaiselle *ttA*-johdokselle ei yleiskielikään tarjoa kunnollista mallia.

6.3 Lopuksi

Tutkimukseni tarkoitus on pyrkiä vastaamaan siihen, millaisia nykypuhekielen *ttA*-johtimiset uudisverbit ovat muodoltaan ja merkitykseltään ja miten näiden verbien muoto ja merkitys eroaa yleiskieleen vakiintuneista, vanhoista verbeistä eli miten *ttA*-johtimen käyttö on muuttunut. Tavoitteena on myös verrata *ttA*-johtimisien uudisverbien muotoa ja merkitystä toisaalta formaalimpaan ja vakiintuneempaan yleiskieleen ja toisaalta iällisesti vanhempaan sanastoon.

Aineiston verbien muodollisessa tarkastelussa olen käynyt läpi verbinmuodotuksessa mahdollisesti olennaisia morfologisia piirteitä ja niiden esiintymisyleisyyksiä ja lisäksi verrannut näitä lukuja NS:stä kootun vertailuaineiston vastaaviin lukuihin. Analyysini

perusteella voin todeta, että uudismuodosteita tehdään edelleen samanlaisten sääntöjen pohjalta ja suurin piirtein samat muodolliset piirteet ovat edelleen mahdollisia tai mahdottomia. Isoin muutos on kuitenkin se, että uudisaineiston johdoksissa yksittäiset variantit eri morfologisista piirteistä (esim. CV-ensitavu) nousevat selvästi piirteen muita variantteja (CVC, CVV-ensitavut jne.) yleisemmiksi. Vertailuaineistossa yhden piirteen yleisimpiä variantteja on yleensä useampia, eikä yksi variantti nouse yleisyydessään selvästi muiden edelle (esimerkiksi CV, CVC ja CVV ovat kaikki yhtä yleisiä ensitavuja). Toisaalta mahdollisten satunnaisten varianttien määrä on kasvanut monen piirteen kohdalla, eli muodostus on selvästi vapaamuotoisempaa. Yksi merkittävistä muutoksista on se, että puhekielessä *ttA* on lähinnä nominikantainen. Muoto-opillisesti *ttA*-johtimen käytön muutos on siis suurimmaksi osaksi joidenkin muodollisten piirteiden yleistymistä tai harvinaistumista, eikä niinkään täysin uusien varianttien yleistymistä tai vanhojen totaalista häviämistä. Uudisverbien muodollinen vertailu suhteessa ajallisesti vanhempiin verbeihin toteutuu hyvin. Sen sijaan NS:ää ei voi väittää puhtaasti yleiskieliseksi aineistoksi, joten morfologinen vertailu yleiskieleen ei ole aivan yhtä yksiselitteistä.

ttA-johtimen semanttista käyttöä olen tarkastellut luokittelemalla verbejä prototyyppikategorioihin, joiden pohjana ovat aiemmissa tutkimuksissa *ttA*-johtimelle määritellyt merkitykset ja lisäksi muita aiemmissa tutkimuksissa ja kieliopissa nimettyjä merkityskategorioita aineiston tarpeiden mukaan. Koska tutkimuskysymykseni pyrkii selvittämään nimenomaan *ttA*-johtimen käytön muutosta, olen tehnyt luokittelua kantasanan ja johdoksen suhteen perusteella enkä vain valmiin johdoksen merkityksen perusteella. Aineiston semanttisessa kategorioinnissa tulee esille, että esimerkiksi kausatiiveja ja kuratiiveja ei ole enää juuri ollenkaan puhekielen uusissa *ttA*-johdoksissa, vaikka ne ovat keskeisimpiä *ttA*-johtimen funktioita yleiskielessä. Instrumentatiivien ryhmä erottuu runsaimmaksi kategoriaksi nominikantaisista johdoksista, ja se on noussut esimerkiksi instruktiiveja yleisemmäksi, vaikka ne ovat yleiskielisissä luokitteluissa yleensä rinnasteisia. Mukaan on tullut myös sellaisia funktioita, joita *ttA*-johtimelle ei yleensä ole nimetty, kuten essentiaalit, ja joitakin perinteisesti *ttA*-johdokselle nimettyjä kategorioita on jäänyt marginaaliseksi (esim. faktiivit ja tunnekausatiivit).

Ylipäätään *ttA*-johtimen semanttisia kategorioita on tullut lisää, vaikka monet kategorioista ovatkin hyvin pieniä, ja lisäksi verbien joukossa on paljon sellaisia johdoksia, joita on vaikea määrittellä mihinkään kategoriaan. Johtimen semanttiset funktiot ovat siis muuttuneet joissain tapauksissa radikaalistikin, ja niiden osalta voi hyvin puhua kokonaan uusien funktioiden yleistymisestä ja perinteisten funktioiden katoamisesta. Voi myös todeta,

että *ttA*-johtimen funktioiden määrällinen kasvu ja monien johtosuhteiden epämääräisyys on selvä osoitus johtimen muuttumisesta tunnusmerkkisestä johtimesta yleisverbistimeksi, jolla ei ole itsenäistä merkitystä.

Verratessa aineistosta havaitsemiani semanttisia kategorioita ja niiden yleisyyksiä yleiskielen pohjalta tehtyihin *ttA*-johtimen kuvauksiin tulee esille ainakin tärkeimmät ja selkeimmät yleiskielen ja nykypuhekielen *ttA*-johtimen merkityserot. Tekemällä vastaavan semanttisen analyysin myös vertailuaineiston verbeistä olisi varmasti saanut myös ajallisesti varhaisemman ja nykyisen *ttA*-johtimen käytön semanttiset erot tarkemmin esiin. Tämän tutkimuksen tarpeisiin vertailu aiempien tutkijoiden kuvauksiin tuntuu kuitenkin riittävältä.

Tavoitteeni kuvata *ttA*-johtimisien uudisverbien muodollisia piirteitä ja semanttisia funktioita toteutuu tutkimuksessa hyvin, sillä muodollisten piirteiden prosentuaalisia osuuksia laskemalla tulee näkyviin monenlaisia uudisverbien muodostusta ohjaavia malleja ja produktiivisimpia rakenteita. Myös uudisverbien *ttA*-johtimen semanttisten funktioiden selvittäminen ja niistä syntyvä kokonaiskuva *ttA*-johtimen semanttisesta käytöstä toteutuu melko tarkasti kategoriapiirroksen avulla.

Tutkimukseni isoin hankaluus on se, että aineisto on hyvin vakiintumatonta ja sattumanvaraistakin. Aineiston verbien uutuus ja vakiintumattomuus on monella tavalla ansio juuri siksi, että verbit edustavat kaikkein produktiivisinta johtamista ja siten antavat vihjeitä juuri nykyisimmän puhekielen käyttäjien kielitajusta johtamisen osalta. Merkitysten tarkka määrittely tulee kuitenkin ongelmalliseksi, kun samaa verbiä voidaan käyttää hyvin monenlaisissa konteksteissa moniin eri merkityksiin. Lisäksi iso osa verbeistä on yksittäismuodosteita, joille ei edes ole olemassa kuin yksi esimerkkikonteksti. Verbin merkitystä ja erityisesti kantasanan ja johdoksen suhdetta voi olla hyvin vaikea määritellä ehdottoman tarkasti, kun samanmerkityksisiä käyttökonteksteja ei ole olemassa kuin yksi tai korkeintaan muutama. Siksi tässä tutkimuksessa on välttämättä verbejä, joiden kohdalla olen joutunut tekemään pikemminkin arvion kuin tarkan määritelmän verbin merkityksestä ja siten sen sijainnista semanttisella kentällä.

Mielestäni tutkimuksen anti kuitenkin korvaa tämän monitulkintaisuuden ongelman, koska aineisto kertoo vakiintumattomuudessaan nimenomaan uusimman produktiivisen johtamisen tendensseistä ja malleista, joita tavallinen kielenkäyttäjä noudattaa spontaanissa johtamisessa. Vakiintumattomien muodosteiden tarkastelu on tuore näkökulma perinteiseen johtamisen tutkimukseen, jossa yleensä on paneuduttu tarkemmin yleiskielisiin verbeihin ja vakiintuneisiin muodosteisiin. Aiemmissä tutkimuksissa uudismuodosteita on käytetty lähinnä vain sivuhuomioina osoittamaan esimerkiksi johdostyyppin produktiivisuutta tai johti-

men produktiivisimpia merkityksiä. Vakiintumattomat, jopa yksittäiseen tilanteeseen luodut uudismuodosteet antavat mahdollisuuden päästä niin lähelle verbin muodostuksen taustalla olevia prosesseja, kuin valmiita muodosteita tarkastelemalla on ylipäättään mahdollista päästä, koska verbit eivät ole juurikaan ehtineet leksikaalistumaan ja idiomaattistumaan tai muuten muuttamaan merkitystään.

Pro gradu -työni on toki melko lyhyt katsaus puhekielen johtamiseen, ja aiheeseen voisi perehtyä paljon yksityiskohtaisemminkin. Tutkimusta voisi jatkaa esimerkiksi vertailemalla useampia puhekielessä käytettyjä johtimia ja niiden käyttötarkoituksia rinnakkain. Toisaalta voisi olla mielenkiintoista keskittyä vakiintumattomien *ttA*-johtimisten uudisverbien polysemiaan ja muuhun merkityksen vaihteluun tarkastelemalla yksittäisten johdosten useita eri käyttöyhteyksiä rinnakkain. Uudismuodosteiden tarkastelu produktiivisen johtamisen prosessin näkökulmasta on joka tapauksessa niin uusi näkökulma johtamisen tutkimukseen, että sen parissa olisi vielä paljon tehtävää.

LÄHTEET

- FUNAHASHI, TAKUYA & YAMANA, HAYATO 2010: *Reliability Verification of Search Engines' Hit Counts*. - http://gplsi.dlsi.ua.es/congresos/qwe10/fitxers/QWE10_Funahashi.pdf 5.2.2014.
- HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. 4. painos. Helsinki: Otava.
- HÄKKINEN, KAISA 1981: Johtaminen ja leksikaalistuminen - Lingvistin vai tavallisen kielenkäyttäjän ongelmia? - *Sananmuodostuksen ongelmia. Seminaari Seilissä 3.-4.9.1981* s. 49-68. Suomen kielitieteellisen yhdistyksen julkaisuja. Turku: Turun yliopiston offsetpaino.
- 1990: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa*. Tietolipas 117. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- 2007 [1994]: *Kielitieteen perusteet*. 7. painos. Tietolipas 133. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- ISK = *Iso suomen kielioppi*. Toim. A. Hakulinen, M. Vilkuna, R. Korhonen, V. Koivisto, T. R. Heinonen & I. Alho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 2004.
- ITKONEN, TERHO 1976: Syntaktisten vaikutusyhteyksien luonteesta. *Virittäjä* 1976 s. 52-81.
- JÄÄSKELÄINEN PETRI 2004: *Instrumentatiivisuus ja nykysuomen verbinjohto. Semanttinen tutkimus*. Jyväskylä Studies in Humanities 22. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- KARLSSON, FRED 1983: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Porvoo: WSOY.
- KIELI JA SEN KIELIOPIT 1996: *Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja*. Helsinki: Opetusministeriö, Edita.
- KIELITOIMISTON SANAKIRJA = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. - <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80>.
- KOIVISTO, VESA 1991: *Suomen verbikantaisten UtU-johdosten semantiikkaa*. Suomi 161. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- 2006: Suomen sananjohdon morfofonologiaa. *Virittäjä* 4/2006 s. 539-567.

——— 2008: Sananmuodostuksen elämää. - Toim. Onikki-Rantajääskö, Tiina & Siirainen, Mari, *Kieltä kohti* s. 190-217. Keuruu: Otava.

——— 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Hakapaino oy.

KOSKI, MAUNO 1981: Mitä leksikaalistuminen on? -*Sananmuodostuksen ongelmia. Seminaari Seilissä 3.-4.9.1981* s. 5-28. Suomen kielitieteellisen yhdistyksen julkaisuja. Turku: Turun yliopiston offsetpaino.

——— 1982: *Suomen johto-opin morfologiaa*. Fennistica 4. Turku: Åbo Akademi, suomen kielen laitos.

KOTILAINEN, LARI - VARTEVA, ANNUKKA 2006: *Mummonsuomi laajakaistalla*. Helsinki: WSOY.

KYTÖMÄKI, LEENA 1977: *Suomen verbijohdosten generointia*. Lisensiaatintyö. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.

——— 1989: Teetoverbit: johdon ja taivutuksen välimaastoa. *Sananjalka* 31 s. 61-79.

——— 1990: *Nominikantaisten verbijohdosten rakennemalleja*. Sykli 56. Eripainos, *Sananjalka* 32. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen pientöitä.

——— 1992: *Suomen verbiderivaation kuvaaminen 1600-luvulta nykypäiviin*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 40. Turku: Turun yliopisto.

LAKOFF, GEORGE 1987: *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago and London: University of Chicago press.

LEINO, PENTTI 1999 [1993]: *Polysemia –kielen moniselitteisyys*. 2. painos. *Kieli* 7. Vantaa: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

LÄNSIMÄKI, MAIJA 1987: *Suomen verbikantaiset in : ime -johdokset*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 469. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

——— 1988: Mallien osuudesta sanojen johtamisessa. *Virittäjä* 1988 s. 230-237.

MUHONEN, ANU 2013: *Error error lataa patteri: From language alternation to global multilingual repertoires in Finnish youth radio programs in Finland and Sweden*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

- NAHKOLA, KARI 1999: Nykyslangin sananmuodostusoppia. *Virittäjä* 2/1999 s. 195–221.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY. 1951–1961.
- PAUNONEN, HEIKKI 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- PENTTILÄ, AARNI 1963: *Suomen kielioppi*. 2. painos. Porvoo: WSOY.
- RÄISÄNEN, ALPO 1978: Kantasanan ja johdoksen suhteesta. *Virittäjä* 1978 s. 321-344.
- 1979: Segmentaation ongelmasta suomen kielen johto-opissa. *Virittäjä* 1979 s. 167 - 177.
- 1987: Miten uudet aa, ää -loppuiset supistumaverbit tulevat nykysuomeen? *Virittäjä* 1987 s. 491-502.
- 1988: *Suomen kielen u-johtimiset verbit*. Suomi 141. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- SUIHKONEN, PENTTI 1994: *Frekventatiividerivaatio suomen murteissa. Morfologis-fonologista tarkastelua*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 613. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- TAYLOR, JOHN R. 1995: *Linguistic categorization. Prototypes in linguistic theory*. Second edition. Oxford: Clarenton Press.
- TUOMI, TUOMO 1980: *Suomen kielen käännteissanakirja*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 274. 2. painos. Hämeenlinna: Karisto.
- VESIKANSA, JOUKO 1978: *Nykysuomen oppaita*. 2: *Johdokset*. Helsinki: WSOY.

LIITE 1 Luettelo aineiston verbeistä, esiintymiskonteksteista ja niiden lähteistä

SANAT	ESIMERKKILAUSE JA SEN LÄHDE TAI SANOJAN TIEDOT. Konstekstin kuvaus on suluisa lauseen jälkeen.
angstittaa	”Silja fanittaa muumimusaa, se tykkää hypätä pottatuolista vapauteen, ja sit se rakastaa angstittaa .” (Blogimerkintä) http://fi.gosupermodel.com/community/club_page.jsp?clubid=7322&pageid=24950&menuid=24950 , luettu 15.1.2013.
blogittaa	”Sorel Mizzi blogittaa huijauskohujen vaikutuksista itseensä” (Uutinen) http://www.pokeritieto.com/pokeriuutiset/sorel-mizzi-blogittaa-huijauskohujen-vaikutuksista-itse.html , luettu 15.1.2013.
bugittaa	”<henkilö1> eikö meseviestit tuu???? [--] <henkilö2> no ei, kun tuo skype taa :(((” (IRC-keskustelu) Mies, 26v. Nähty 8.4.2013.
dekottaa	”Oletteko te muut Crocsien omistajat dekottaneet niitä? Itseäni on hieman epäilyttänyt uskallanko niitä Dekoon laittaa, mutta tänä yönä ne pitäisi kyllä putsata.” (Forum-viesti) http://hoitajat.net/foorumi/topic/3673-tyokengat/page-4 , luettu 15.1.2012.
demittää	”Olipa kerran SiToSle,/ Siinäpä oiva kamune,/ meidän kanssa demittää ,/ aina innoissaan selittää” (Forum-viesti) http://www.demi.fi/keskustelut/245230/kirjoita-edellisest-auml-runo , luettu 10.11.2009.
enirottaa	”sen verran tyylikäs video että täytynee enirottaa kerava!” (Kommentti videoon) https://www.youtube.com/all_comments?v=yTIsxwmwNB0 , luettu 15.1.2013.
evottaa	” Evotan Excelin kanssa ja apua tarvitaan!” (Forum-viesti) http://murobbs.plaza.fi/yleista-keskustelua/558619-evotan-excelin-kanssa-ja-apua-tarvitaan.html , luettu 13.2.2010.
fabottaa	”hänestä on tullut Suomen Virallinen Mieli-pideautomaatti, joka twiittailee, fabottaa , bloggaa ja somettaa milloin mistäkin asiasta.” (Forum-viesti) http://keskustelu.jatkoaike.com/showthread.php?t=33461&page=694 , luettu 15.1.2013.
facepal-mittaa	”Ei olisi, Kaira, sinustakaan uskonut, että olet yksi niistä naisista, joilla juoksulenkillä käy suu nopeampaa kuin jalat. Eihän tuolle touhulle voi kuin facepalmittaa ohi juostessa.” (Forum-viesti) http://www.pakkotoisto.com/yleinen-keskustelu/44953-off-topic-klo-06-00-24-00-a-4443/ , luettu 1.2.2014.
fanittaa	”Kuningaskuluttaja turki, mitä maksaa SM-liigajoukkueiden kannattaminen kuluttajalle. SaiPa on halvin joukkue fanittaa .” (Uutinen) http://yle.fi/urheilu/kuningaskuluttaja_tutki_hifk_kallein_liigajoukkue_fanittaa/6447397 , luettu 15.1.2013.
favittaa	”ku saan aina sähköpostiin ilmoituksen kun joku watchaa tai favittaa ff.netissä” (Pika-viestikeskustelu) Nainen 24v. Nähty 25.10.2012.
favoritet-taa	”99% ajasta en edes muista, että twitterissä voi favoritettaa twiittejä.” (Twitter-viesti) https://twitter.com/SpaceArsehole/statuses/211942924357877760 , luettu 15.1.2013.
flamettaa	”Se kuunteli ja naureskeli kun meitsi vaan flamettaa ” (Puhuttu keskustelu) Mies, 22v. Kuultu 22.9.2011.
foliottaa	”< henkilö1 > pesee ne [hopeakorut] vaan hammastahnalla ni ei tarvi mitään ostostv:n levyjä //< henkilö2 > tai folio+suolaa+kuumaa vettä // [--] // < henkilö3 > Säästyy kädeltä mekaanisen hankauksen aiheuttama räsitus, kun foliottaa ” (IRC-keskustelu) Nainen, 24v. Nähty 22.1.2013.

friend-zonettaa	"Kyse on tasan luonnonvalinnasta, eikä naisten tietoisesta julmuudesta friendzonettaa niitä "kilttejä, ymmärtäväisiä ja hyviä miehiä". (Blogimerkintä) http://laamatar.blogspot.fi/2012/05/lets-make-some-kittens-tiger.html , luettu 15.1.2013.
frägittää	"Harhaan kuitenkin mennään, jos oletetaan, että pulttilukon ostamalla tulee päheäksi tarkk'ampujaksi ja frägittää 80 metrin päästä." (Arvostelu) http://www.leka-airsoft.fi/aselista/?nayta_ase=marui_vsr10realshock , luettu 15.1.2013.
galtsuttaa	" Galtsutan taas töissä, anteeksi." (Blogimerkintä) http://irc-galleria.net/user/ameebaveli/blog/31948039-galtsutan-taas-toissa-anteeksi , luettu 8.9.2013.
glögittää	"vanhempainyhdistys kahvittaa/ glögittää , maksu omantunnon mukaan" (Pöytäkirja) http://info.edu.turku.fi/paattinen/documents/poytakirja2.11.09kre.pdf , luettu 4.4.2013
google-mäpittää	"Mä olen googlemäpittänyt sen reitin." (Puhuttu keskustelu) Nainen, 22v. Kuultu 2.9.2012.
googlettaa	"Kyllähän minä googletan harva se päivä ja onneksi se kirjoitusvirheeni korjaa." (Forum-viesti) http://keskustelu.suomi24.fi/node/1888317 , luettu 15.1.2013.
heruttaa	"Jotkut vaan on huomionkipeitä :S Onhan noita jätkiäkin jotka heruttaa vaikka onkin varattu. Sixpäkki vilahtaa vähän väliä. En mä ainakaan haluis jos mul olis poikaystävä et se heruttelis masullaan tms tääl.. Mutta tapansa kullakin." (Forum-viesti) http://kuvake.net/clubs/thread.php?topic_id=1668 , luettu 15.1.2013.
hidettää	"Nyt alan hidettää inttilankoja, intin käyneet on homoja" (Forum-viesti) http://ylilauta.org/satunnainen/15967231 , luettu 15.1.2013.
hiekkasäkittää	"Meillä on vaan yks hiekkasäkki, me ei voida hiekkasäkittää niitä molempia [pelilaattoja Salaisuuksien saari -lautapelissä]." (Puhuttu keskustelu) Nainen, 24v. Kuultu maaliskuussa 2012.
hikettää	"Taas pitäsi hikettää fykee :D Iha huimat 12sivuu luettavaa !" (Blogimerkintä) http://littlethingsaboutme-oona.blogspot.fi/2012/02/and-there-must-be-time-i-was-reason-for.html , luettu 4.4.2013.
hillottaa	"Teppo taas hillottaa // Hyvää tuuria on käyny...niinköhän loppuis buffalon voittoon?" (Forum-viesti) http://keskustelu.suomi24.fi/node/4352982 , luettu 8.9.2013.
hnhittää	"<henkilö1> Hmh. // <Henkilö2> Mikäs hnhittää Mattia [nimi muutettu]?" (IRC-keskustelu) Nainen, 23v. Nähty 2011.
hypettää	"Sony hypettää konsoleitaan videoilla - PS4-video tulossa pian" (Uutinen) http://fin.afterdawn.com/uutiset/artikkeli.cfm/2013/02/18/sony_hypettaa_konsoleitaan_viideoilla_-_ps4-video_tulossa_pian , luettu 4.4.2013.
ignorettaa	"Auttavaisuus on hyve ja jos ei ole asiaan vastausta, niin voi pitää päänsä kiinni ja ignorettaa koko kysymyksen, eikö?" (Forum-viesti) http://mail.bicf.fi/forum/showthread.php?t=93579 , luettu 4.4.2010
ihkuttaa	"< henkilö> niinpä, sain ihkuttaa jollekin truu blöödiä ja ahs:a" (IRC-keskustelu) Nainen, 26v. Nähty 3.9.2012.
imuttaa	"tossa linkki josta löytyy ainaskin sivuja joilta voit katsella jo aikas paljon sarjoja&tv:tä yms. [--] mut ei tarvi imuttaa eikä jakaa mitään." (Forum-viesti) http://www.apinat.fi/forum/8/3939/ , luettu 4.4.2013.
irkittää	"Oisin voinut ottaa koneen mukaan, niin oisit voinut sitten irkittää sen." (Puhuttu keskustelu) Nainen, 19v. Kuultu 15.11.2009.
jamittaa	"jos mie jamitan yksin kämpillä, ja laulan ja tanssin ja piän hauskaa, mie ossaan sen hauskanpidon ittekin." (Lainaus puheesta kotisivulla) http://www.freewebs.com/anza-rulez/antinlauseitatms.htm , luettu 4.4.2013
jimihendriksittää	"Älä jimihendriksitä sitä kitaraas nyt. [Puhuja ystävälleen, joka käsitteli kitaraansa varomattomasti]" (Puhuttu keskustelu) Nainen, 23v. Kuultu 31.10.2011.

jullittaa	”jullittaa on ihan sisäpiiri sana //kun mun työkaverin nimi on jussi ja sitä joskus kutsuttiin julliksi // niin jos käyttäytyi niin kuin jussi niin silloin sanottiin et joku jullittaa ” (Pikaviestikeskustelu) Nainen, 39v. Nähty 1.12.2011.
jääkaapittaa	”Henkilö1: mitä mä teen litralla tomaattikeittoa?? söin pari desiä ja oon jo täynnä.. // Henkilö2: pakastat / jääkaapitat ” (Pikaviestikeskustelu) Nainen, 24v. Nähty 22.1.2013.
kassittaa	”Etuiskari on vähän shittiä, kun joustovara on olematon ja meinaa kassittaa runkoon hätäjarrutuksessa, ei muuta huonoa sanottavaa.” (Forum-viesti) http://www.petsie.fi/forums/5721-mopoilu/page/51 , luettu 8.9.2013.
kepittää	”Voisin tietysti tulla sinne [Kendon] alkeiskurssille ja kepittää kaikki.” (Puhuttu keskustelu) Mies, 22v. Kuultu 13.1.2012.
kirjanmerkittää	”Sanon saman mitä viime viikolla, linkatkaa hyviä animesarjoja, unohin kirjanmerkittää edellisen niin linkit häbis.” (Forum-viesti) http://naurunappula.com/status.php?id=76799 , luettu 4.4.2013.
klanittaa	”yksi tavallinen miehen pään ajelu maksaa 12 € ja kestää 20 minuuttia. Työpäivän aikana ehtii klanittaa ainakin 15 päätä: bruttotulo 180 egeä.” (Forum-viesti) http://keskustelu.suomi24.fi/node/3012539 , luettu 4.3.2012.
konettaa	”Oli ihan pakko ekaa kertaa konettaa [koiran] tassut; karvat oli niin valtaiset, että kuraa ja hiekkaa tuli kokoajan mukana!” (Kotisivu) http://dancefloorspoodle.com.kotisivukone.com/blogi/?p=2 , luettu 4.4.2013.
kontekstittaa	”En nyt tarkemmin vihjaile, mihin Jumala Raamattu ja Evoluutio -aiheeseen tämä liittyy... Jokainen seuraava osanee kontekstittaa .” (Kommentti blogissa) http://paholaisen-asianajaja.blogspot.fi/2009/03/kreationismi-on-mielisairautta.html , luettu 6.4.2013.
korpittaa	”Se että ei ole ilmoittautunut Korppiin saattaa aiheuttaa myös sen, että ei pääse Optimassa OPEA530-työtilaan. [--] Mutta käykään korpittamassa itsenne.” (Sähköposti) Nainen. Nähty 16.2.2012.
kummittaa	”Mä en ole koskaan ajatellut asiaa siltä kannalta että montako lasta vois kummittaa , se riippuu ihan lähipiirin koosta ja heidän lisääntymisinnostaan.” (Forum-viesti) http://www.vauva.info/foorumi/topic/675-montako-kummilasta-on-sopivasti/page-9 , luettu 6.4.2013.
lagittaa	”Uusia viestejä -laatikko lagittaa ainakin puoli tuntia” (Forum-viesti) http://portti.iltalehti.fi/keskustelu/showthread.php?p=12104451 , luettu 4.4.2013.
lanittaa	”mitä järkee on lanittaa jouluy lomalla kun voi vaikka snoukata ?” (Forum-viesti) http://clanbase.ggl.com/events_details.php?eid=1247 , luettu 13.4.2010.
lesottaa	”Olisi pitänyt lesottaa niille, että miten montaa kieltä me osataan.” (Puhuttu keskustelu) Nainen, 24v. Kuultu 13.1.2013.
lifettää	” <+Hsu> Egen sanoin: life -> // < Ege> mä lifetin vaa joitain tunteja // < Ege> olis kiva saada ns tarkka aika etten lähe lifettää ” (IRC-keskustelu) http://v2.reformiklubi.fi/grep/Ege_life.txt , luettu 4.4.2013.
likettää	”Facebookista voi selvittää yleinen kiinnostus sinuun. Itselläni on tapana likettää ja kommentoida aina kun siltä tuntuu” (Forum-viesti) http://keskustelu.plaza.fi/ellit/ihmissuhteet/sinkun-elamaa/1823034/mista-tietaa-millon-mies-ihastunut/ , luettu 4.4.2010.
lokittaa	”päivystää alkun tai kaupan lähellä hakijan toivossa. [--] ”mennä lokittaa alkun etee” (Käyttäjien täydentämä sanakirja) http://urbanisanakirja.com/word/lokittaa/ , luettu 4.4.2013.
lollittaa	”Joko luetun ymmärtämisesi mättää pahemman kerran, tai sitten vain trollittaa niin että ihan lollittaa ...” (Forum-viesti) http://www.peliplaneetta.net/pelikonsolit/uutiset/6895/?comments , luettu 12.1.2012.

läpsyttää	"Piti ihan Annin kanssa läpsyttää, kun ollaan onnistuttu niin hyvin [nimi muutettu]" (Lu-ennoitsijan kommentti) Mies. Kuultu 13.2.2012
lööpittää	"Koska on miesten vuoro lööpittää // Koska luulet miespuolisen "Kohu-Johannan" tai "Ruususen" ilmaantuvan lööppiin sivuille vuoroin kerskumaan ja vuoroin itkemään salaisuuksista" (Forum-viesti) http://www.city.fi/keskustelut/48402/koska+on+miesten+vuoro+l%C3%B6%C3%B6pitt%C3%A4%C3%A4/ , luettu 15.1.2013.
mesettää	"Mies mesettää vieraiden naisten kanssa. Tulin eilen illalla kotiin ja ehdin parahiksi nähdä, kun mies klikkaili kiinni meseikkunoita." (Forum-viesti) http://kaksplus.fi/keskustelu/plussalaiset/mitas-nyt/1502789-mies-mesettaa-vieraiden-naisten-kanssa/#post17129687 , luettu 4.4.2013.
MOTittaa	"ajattelin motittaa sanan luukku :D" (IRC-keskustelu) Nainen, 23v. Nähty 2.12.2011.
muotittaa	"Piparitaikinan tein itse Paraisten piparkakkujen ohjeella (koska äitikin tekee aina sillä) jo sunnuntaina ja tämän päivän omistin syömiseltä säästyneen taikinan kaulimiseen, muotittamiseen ja koristelemiseen." (Blogimerkintä) http://oh-molly.blogspot.com/2011/12/itsepaissyyspaivana.html , luettu 8.12.2011.
mutettaa	"Pakko mutettaa lähetys aina kansallislaulujen ajaksi, johtuuko lähetyksestä vai onko jokainen näistä kiekumisista aivan luokattomia #mmkisat" (Twitter-viesti) https://twitter.com/JussiLiukkonen/statuses/331396621910802432 , luettu 7.10.2013.
myrskyttaa	"Noku sää myrskytit mun laivan, niin mulla ei oo enää tykkiä." (Puhuttu keskustelu) Nainen, 24v. Kuultu 5.2.2013.
naama-palmuttaa	"Tälle adressille ja kommentteille ei voi kun naamapalmuttaa rutosti.." (Kommentti adressisivustolla) http://www.adressit.com/keskustelu/viesti/854772 , luettu 15.1.2013.
netittää	"katon ko muut netittää. En mie silloin netitä, muut netittää minun puolesta 8)" (Blogimerkintä) http://irc-galleria.net/community/1131784-en-mina-mutta-pojat/blogs , luettu 4.4.2010.
niinkuttaa	"Kuka niinkuttaa eniten tänä vuonna? Onko BB -taloon oikeesti joku niinkutuskoee ja ko. kokeen läpäisseet pääsevät taloon niinkuttelemaan?" (Forum-viesti) http://keskustelu.suomi24.fi/node/3375213 , luettu 4.4.2013.
nipsuttaa	"Ja vieläpä ku noi ikkunat parvekkeenovineen ei oo mikään ihan lyhyimmät. Saa nipsuttaa lähemmäs 50 nipsua ennenku verhot on paikoillaan." (Blogimerkintä) http://hipeltaja.blogspot.fi/2011/11/verhojen-vaihto.html , luettu 15.1.2013.
nolifettää	"olen koulussa mutta no lifetän keskellä tuntia koska olen paska" (Blogimerkintä) http://irc-galleria.net/user/Happydays/blog/5279870 , luettu 4.4.2013.
nukettaa	"Oon nyt siellä cruiserilla ja pitäis se alieneiden jättimäinen sota-alus nukettaa alas. Nuketin ne sen kanuunat, [--]" (Forum-viesti) http://www.peliplaneetta.net/keskustelut/aihe?fid=1&tid=111153&page=307 , luettu 15.1.2013.
nupittaa	"Vähän nupittaa kun toi yks arvosteli SMS:n ja antoi sille 4 pistettä." (Forum-viesti) http://www.peliplaneetta.net/keskustelut/aihe?fid=15&tid=21670&page=11 , luettu 8.9.2013.
nurkittaa	"Opettaja nurkittaa Tyhmän ja Häirikön. ['laittaa nurkkaan', näytelmäohjeistusta]" (Puhuttu keskustelu) Mies, 24v. Kuultu 28.10.2011.
nörtittää	" Nörtittää voitte aina kotonakin. Läskit ahterit ylös ja puuhaamaan siellä landella kun olette." (Forum-viesti) http://www.phpbbplanet.com/ygonet/viewtopic.php?t=3160&sid=%20%09%09%09cd65bb04d2097dd1fa70c91e2f2cc56&mforum=ygonet , luettu 14.11.2009.
opittaa	"Irc-palvelimen pitäisi tämän perusteella opittaa yhden velhottaret.net-koneelta tulevan käyttäjän, joka oletettavasti on ollut vähiten aikaa idlenä." (Ohje internetsivulla) http://velhottaret.net/rautalanka/ohjelmisto/irssi.php , luettu 4.12.2011.

pastettaa	”Yleensä koetan kopioida Ctrl+C ja sitten pastettaa johonkin muualle, mutta sitten se ei pastetakaan sitä mitä kopioin aikaisemmin” (Forum-viesti) http://murobbs.plaza.fi/ohjelmat-kayttojarjestelmat-ja-ajurit/451981-firefoxin-copy-paste-ei-aina-toimi.html , luettu 14.11.2009.
pausettaa	”Oliko teidänkin elämäntehtävä pienenä pausettaa Simpsonsia niin, että näätte Maggien hinnan?” (Forum-viesti) http://www.demi.fi/keskustelut/oma-planeetta/oliko-teid%C3%A4nkin-el%C3%A4m%C3%A4nteht%C3%A4v%C3%A4-pienen%C3%A4-pausettaa-simpsonia-niin-ett%C3%A4#UV3qkDe85Hk , luettu 4.4.2013.
peikottaa	”ihmiset lähettävät peikolle vihaviestiä en tiedä kummasta itkeä enemmän siitä että joku saa seksuaalista tyydytystään siitä että peikottaa ihmisiä vai siitä kuinka tyhmiä ihmiset on” (Forum-viesti) http://naurunappula.com/status.php?id=68383 , luettu 4.4.2013.
pokettaa	”Sit miun pitää varmaan " pokettaa " takas sitä, joka tökki meikäistä.. hömph.” (Forum-viesti) http://www.goodmoodhouse.net/foorumi/index.php?topic=1896.210 , luettu 4.4.2010.
popo-mundottaa	”Vitsi mä oon paras popomundottaa PiFissä” (Forum-viesti) http://pivotfinland.com/keskustelu/posts.php?topic=1686&page=4 , 10.11.2009.
puikottaa	”Rovaniemellä vuoden vapaaehtoistekona on puikottaa villasukkapari tai -pareja ihmisille, jotka asuvat kaupungin alueella toimivissa palvelutaloissa” (Uutinen) http://www.sosiaalikallega.fi/jarjestot/neuvokasrovaniemenseudunmtseura/tiedotesukkaasteesta , luettu 4.4.2013.
puistottaa	”Sanoin juuri ”puistottaa” kun kysyin aikooko siskoni sit puistottaa vauvaansa yhdessä leikkipuistossa” (Tekstiviesti) Nainen, 23v. Nähty 14.10.2012.
pullittaa	”<@henkilö1> Nyt sitten Matti pullittaa Maijan [nimet vaihdettu]” (IRC-keskustelu) Nainen, 22v. 19.9.2011.
quakettaa	”< baxter > taidan mennä quakettamaan , premi vastaa mun kysymykseen #moro:ssa” (IRC-keskustelu) http://evvk.com/hetsku/log/testaajapellet.txt , luettu 4.4.2013.
ragettaa	”PITÄÄ NY VITTU TÄÄLÄKI RAGETTAA ” (Blogimerkintä) http://irc-galleria.net/user/susev/blog/45322630-pitaa-ny-vittu-taalaki-ragettaa , luettu 4.4.2010.
ratettaa	”mutta kun asiallisiakin äänestetään aivan surkeiksi varsinkin jos joku on ratetettu 10 niin kyllä kohta joku sen äänestää surkeimmaksi.” (Forum-viesti) http://forums.offipalsta.com/archive/index.php/t-39698.html , luettu 15.1.2013.
robskuttaa	’kuunnella Robin Packalenin musiikkia’ (Informantin antama määritelmä) Nainen, 16v. Kuultu 24.2.2012.
ropettaa	”Ei saa ropettaa toisen hahmolla! Saa ropettaa esim. *Potkaisee toista hevosta kylkeen, yrittäen kaataa sen maahan*, mutta ei saa ropettaa niin että se toinen kaatuisi maahan!” (Kotisivu - tekstiroolipelin ohjeistus) http://www.freewebs.com/white-island-/snnt.htm , luettu 14.11.2009.
runettaa	”Jonnet runettaa vieres ja vie kaiken kaistan ja pitää kauheeta alamoloo.” (Forum-viesti) http://www.pokerisivut.com/forum/viewtopic.php?p=405355 , luettu 8.9.2013.
röpöttää	”aina on huomattu, että omistusasuja saa röpöttää vaikka 24h omassa asunnossaan, parvekkeella ja pihallaan.” (Forum-viesti) http://www.vauva.fi/keskustelu/1378255/ketju/joudumme_tahtomatta_osallisiksi_naapuri_n_tupakoint , luettu 6.4.2013.
sagettaa	”Olen pohtinut, voisiko sivustolle lisätä kehittyneemmiltä keskustelupalstoilta tutut mahdollisuudet piilottaa langat, [--] sekä sagettaa vastatessa, eli lanka ei bumpaudu.” (Forum-viesti) http://kaksplus.fi/keskustelu/plussalaiset/mitas-nyt/2104232-sage-hide-ap/ , luettu 6.4.2013.

sanettaa	"<@Henkilö1> sanesunnuntai on paras//<@Henkilö2> Jos pelit vaihtelee, niin musta on kiva sanettaa " (IRC-keskustelu) Nainen, 21v. Nähty 4.1.2012.
savettaa	"< Henkilö> Olin (taas) unohtanut savettaa kirjoitukseni!" (IRC-keskustelu) Nainen, 21v. Nähty 16.11.2009.
sharettaa	"Minkä nuorena warettaa, sen vanhana sharettaa " (Irc-galleriayhteisön nimi) http://irc-galleria.net/community/3156309-minka-nuorena-warettaa-sen-vanhana-sharettaa , luettu 14.11.2009.
skorettaa	"Mikä tää juttu muka on! Minähän vain sählään nuorempien miesten kanssa ja joskus tsägällä skoretan! " (Blogimerkintä) http://www.lily.fi/juttu/totuuden-hetki-tai-jeminalla-poikaystava , luettu 6.4.2013.
skypettää	"Haluaisko joku skypettää mun kanssa illan ratoksi?" (Forum-viesti) http://www.meidanperhe.fi/keskustelu/532818/ketju/_haluaisko_joku_skypettaa_mun_kanssa_ov , luettu 8.4.2013.
snobittaa	"Oot menossa kerjämään toimeentulotukea mutta jaksat silti snobittaa miten et halua muuttaa johonkin kaupungin asuntoon" (Forum-viesti) http://kaksplus.fi/keskustelu/plussalaiset/mitas-nyt/1650845-kertokaa-sossu-asiaa/sivu3.html , luettu 4.4.2013.
solettaa	"Perusrahoituksesta kokonaan palkkansa saavien ei tarvitse "solettaa" enää työaikaansa, olivatpa he sitten hallinto- tai opetushenkilökuntaa." (Uutinen) http://www.acatiimi.fi/3_2011/03_11_03.php , luettu 6.10.2013.
somettaa	"Edessämme istui kaksi isokokoista miestä. Heistä kumpikin "sometti" koko konsertin ajan." (Blogi-kirjoitus) http://sipettaja.blogspot.fi/2014/01/ei-vitsi-kattokaa-nyt-miten-ne-vaan.html , luettu 11.2.2014.
sormettaa	"Miehet usein luulevat osaavansa sormettaa naista. [--] Sormettaminen on taitolaji siinä missä pianonsoittokin" (Blogimerkintä) http://syvallejahitaasti.blogspot.fi/2012/08/yksi-kaksi-vai-kolme-sorme.html?zx=98eaf585e4f5415d , luettu 6.4.2013.
spotifyttaa	"Nyt sitten Spotifytan (yes, it's a word!) Peter Bradley Adamsia joka ilta ennen nukku- maanmenoä" (Blogimerkintä) http://vaarnis.livejournal.com/65775.html , luettu 7.4.2013.
subittaa	"Välillä sitä vain subittaa suurta massaa varten ja jää huonokuuloiset huomioimatta." (Forum-viesti) http://www.divxfinland.org/board/topic/38285-tekstityksien-tarkentamisesta-eraes-juttu/ , luettu 6.4.2013.
tagittaa	"Sanoin jo vuos sitte että haluan tagittaa kuvia." (Forum-viesti) http://kuvat.com/forum/?mode=viewthread&id=381 , luettu 6.4.2013.
teipittää	"Henkilö1 sanoo: mun kaveri on tulossa yökylään päiväksi tai pariksi huomenna. se saa teipittää mut //ilmastointiteippiä vanhan t-paidan päälle// ni voin käyttää sitä sit haarniskan pohjana" (Pikaviestikeskustelu) Nainen, 23v. Nähty toukokuussa 2012.
telkuttaa	"Nyt ilta. Puoli perhettä makoilee olkkarin lattialla patjoilla ja telkuttaa " (Blogimerkintä) http://www.viipaleita.net/blog/satu/2007/04/02/arkunkantokengat_ja_leipaa_rautakaupasta , luettu 6.4.2013.
tifottaa	"Ku sinikaarti avauskierroksella yritti vähän tifottaa , niin tuli jostain palautetta että vittu ku on naurettava tifo ku noi liput on vähän väärän sävyisiä." (Forum-viesti) http://suomifutisnet.adv1.nebula.fi/phpBB2/viewtopic.php?p=1463315&sid=505f975d58d38ce932010ee41d7dd3cc , luettu 6.4.2013.
torkuttaa	"Itelläni on viiden minuutin torkku ja saatan torkuttaa sitä tunnin sillä ajatuksella että "viellä yks..." (Forum-viesti) http://www.demi.fi/keskustelut/oma-planeetta/kaikki-jotka-torkuttaa#.UWB1xze85Hk , luettu 6.4.2013.

tossuttaa	”veljeni on seurustellut useita vuosia sellaisen naisen kanssa, jonka itse luokittelisin läheisriippuvaiseksi. En ole viimeisen parin vuoden aikana voinut viettää veljeni kanssa aikaa ollenkaan kahdestaan, sillä nainen tossuttaa tai muuten tunkee mukaan jokaiseen paikkaan.” (Forum-viesti) <i>northpole.fi</i> , luettu 3.1.2011.
trollittaa	”Eihän täällä ole annettu yhtään mitään faktoja asiasta, ja sitten vielä yritetään trollittaa ” (Forum-viesti) <i>http://murobbs.plaza.fi/ruoka-ja-juomat/573529-ruoan-hinta-suomessa-31-vuoden-2005-jalkeen-24.html</i> , luettu 6.4.2013.
tuurittaa	”EI LUOJA KU TEDDY TUURITTA A[-], poliisit pysäytti samantien ku näki mut” (IRC-keskustelu) <i>http://ircquotes.fi/?107981</i> , luettu 8.4.2010
tylyttää	”Entinen kestävyysjuoksuhuippu ja juoksuvalmentaja Juha Väättäinen tylyttää nettibloggissaan suomalaisia kestävyysjuoksijoita kovin sanoin.” (Uutinen) <i>http://yle.fi/urheilu/julma-juha_tylyttaa_suomen_kestavyysjuoksijoita/5477497</i> , luettu 4.4.2010.
typottaa	”jännä muuten huomata miten paljon on erinimisä nettisivuja. joskus sattumalta typotan nettiosoitteita ja aina löytyy kuitenkin joku sivu” (Forum-viesti) <i>http://www.palsta.us/keskustelut/read.php?3,9679</i> , luettu 17.3.2010.
tähdittää	”no kun sanon aina että mulla on 19 täditettävää // niin käytän sanaa tähdittää silloin kun joku on mulla hoidossa // saatan sanoa jollekin että en voi tänään ku täytyy tähdittää” (Pikaviestikeskustelu) Nainen 39v. Nähty 1.12.2011.
tähdittää	”Mä tähditin sen. [biisin spotifyssa]” (Puhuttu keskustelu) Nainen 21v. Kuultu 20.8.2011.
vamottaa	”mulla tosiaan toi mese vamottaa vähäsen etten aina noita pyyntöjä saa jos addailit, nii jos antaisit omas ni voisit lisätä sut sit :->” (Vieraskirjaviesti <i>demi.fi</i> -palvelun käyttäjän profiilissa) <i>http://www.demi.fi/omademi/sufe/vieraskirja</i> , luettu 6.4.2013.
warettaa	”Miksi joku warettaa ? Siis lataa netistä laittomasti vaikkapa tv-sarjoja, musiikkia ja pelejä?” (Lehtijuttu) <i>http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/waretus-hyvapalkkaiset-perheenisat-lataavat-laittomasti-elokuvia-ja-tv-sarjoja-miksi</i> , luettu 6.4.2013.
whinettää	”<KaKu> Sit meni vuosi et sain netin// <KaKu> Nyt ne whinettää isoista laskuista ” (IRC-keskustelu) <i>http://ircquotes.fi/?3270</i> , luettu 16.11.2009.
wikipedit-tää	”Noniii, oli pakko vielä wikipedit-tää tää kuminajuttu.. eli enkun cumin on nimenomaan tuo juustokumina!” (Kommentti blogissa) <i>http://aurinkosadetanssia.blogspot.fi/2011/01/naden-falafel.html</i> , luettu 7.10.2013.
wowittaa	”Yhteenveto: On hyvä alkaa seurustella jos wowittaa -> wowittamalla siitä suhteesta saa paskan -> sit on parempi syy wowittaa!” (Forum-viesti) <i>http://klubitus.org/topic/436/928927</i> , luettu 4.4.2010.
youtubettaa	”Onks tosta mitään hyviä videopätkiä olemassa? Yritin youtubettaa mut en löytäny.” (Forum-viesti) <i>http://kitina.net/viewtopic.php?t=3334&postdays=0&postorder=asc&start=1800</i> , luettu 4.4.2010.

LIITE 2 Kaaviokuva semanttisista kategorioista

